

ODMEVI NA NAŠE PISANJE KOMENTAR KÖLNKEGA RADIA

VAŠA VPRAŠANJA NAŠI ODGOVORI

teden se začne s TTT

TEDENSKA TRIBUNA
29 Ljubljana, 25. julij 1966
Inozemska izdaja

KAJ PA JE DOMA KAJ NOVEGA

INDIRA GANDI V JUGOSLAVIJI. — Od 10. do 12. julija je bila na uradnem obisku v Jugoslaviji gospa Indira Gandhi, predsednica indijske vlade. Ob tej priložnosti se je na Brionih sestala s predsednikom republike Josipom Brozom Titom. V prijateljskih razgovorih sta potrdila stališča in mišljenja in posebej naglasila sodelovanje nerazvitih dežel in vseh mirolojubnih držav.

KOČA POPOVIĆ PODPREDSIEDNIK REPUBLIKE. — Na skupni seji vseh petih zborov zvezne skupščine so poslanci soglasno izvolili za podpredsednika republike Kočo Popovića. Koča Popović, publicist, vojak in državnik, je bil rojen leta 1908 v Beogradu, kjer je končal gimnazijo, filozofijo pa je študiral v Parizu. Član KPJ je od leta 1933, leta 1937 pa je odšel v Španijo, kjer se je boril v vrstah mednarodnih brigad. Leta 1941 je postal komandant kosmajskega partizanskega odreda, po tem je postal prvi komandant prve proletarske brigade. V vojnem času je bil Popović član najvišjih predstavniških teles, po vojni pa je bil večkrat izvoljen na najbolj odgovorne funkcije. Od osvoboditve do leta 1953 je bil načelnik generalnega štaba JLA, potem pa je bil dva let državni sekretar za zunanje zadeve.

OSTAVKA — IZSELJEVANJE KOLEKTIVOV. — Na seji komisije RS sindikatov za družbeno samoupravljanje so menili, da je ostavka direktorja ali katerega drugega vodilnega funkcionarja v delovni organizaciji metoda za izseljevanje kolektivov. Tako metodo je treba vsekakor obsoditi.

IZKUPICEK OD PAPIRJA ZA BOLNISNICO. — Sklad za gradnjo bolnišnice v Mariboru in predstavniki poslovnega združenja predelovalcev papirnih odpadkov so podpisali pogodbo o medsebojnem sodelovanju. V Mariboru bodo namreč organizirano začeli zbirati star papir, izkupicek od prodaje pa je namenjen za gradnjo mariborske bolnišnice. Računajo, da bodo tako letno zbrali kakih 100 milijonov starih dinarjev.

PO OCETOVIH STOPINJAH. — Na Fruški gori je bil konec zletat bratstva in enotnosti, v katerem so sodelovali tarniki iz različnih krajev Jugoslavije. V koloni tarnikov je bil tudi mladi prebivalec Mostarja Bora Nešić, 19-letni dijak, ki je ves 250 kilometrov dolgi pohod napravil bos. Res, pot od Majevice do Fruške gore je prehodil, ne da bi si obul čevlje ali opatje. Zakaj? Izjavil je, da je hotel posnemati svojega očeta, ki je večino štiriletno revolucionarne poti oziroma narodnoosvobodilnega boja prehodil bos. Neodvomno, da je mladi fant za izkazano spoštovanje do očeta zaslužil vse priznanje.

ANGLEZI BODO GRADILI HOTELE. — Ena največjih turističnih firm na svetu »Sky Tours« so sodelovala pri gradnji novih hotelov na Jadranu. Ta družba bo poslala letos k nam 4500 angleških turistov, v nekaj letih pa jih bodo poslali že 100.000. Na Jadran bodo prihajali tudi pozimi.

NAJDLJŠI MOST V SLOVENIJI GOTOV. — Najdaljši most v Sloveniji, most čez Perarčico pri Brezjah na novi gorenski magistrali, je gotov. V noči med torkom in sredo so delavci Metalne iz Maribora speli obe strani in premagali zadnji presledek, dolg štiri metre. Okroglo 32.000 prednapetih vijakov in 2000 zakovic drža približno 850 ton težko konstrukcijo visoko nad sotesko Perarčice. Gorenska magistrala od Podtabra do Crnice bo kmalu izročena namenu.

NAJVEČJA ZBIRKA METULJEV V LESČAH. — Največjo zbirko metuljev v Jugoslaviji ima profesor Rakovec iz Lesca. V zbirki ima 5.000 metuljev. Največji metulj meri čez krila 24 centimetrov, najljepši pa je japonska sviloprejkica, ki so jo gojili v Novem mestu. Če bi imel prostor, bi profesor zbral tudi kače. Nad vhodnimi vrati ima 600-vatno žarnico, ki mu zvečer privablja metulje.

ZIV ALI MRTEV? — Tihomir Stefanović je odšel pred drugo svetovno vojno v Francijo. Ko se je pred nedavnimi vrnil, je ugotovil, da ga je sodišče proglasilo za mrtvega, nasledniki pa so njegovo posestvo razprodali. Najprej je moral podpisati obvestilo, da je razglašen za mrtvega, potem pa je s pomočjo prič dobil potrjeno, da je živ.

22 TELIC V PREPADU. — Med neurji, ki so divjala sre dni julija v Sloveniji, se je na pašniku na Mežakliji med grmenjem in bliskanjem splašilo in zdrvelo v prepad 22 glav plemenitih telic, ki so vse pobile. Živina je bila last KZ Jelovica v Bieda. Gmotno škodo cenijo na približno 7 milijonov starih dinarjev. Ostanke pobite živine so delavci spravili iz prepada, da bi preprečili okuženje zraka in morebitno širjenje bolezni.

1 LETNI DEČEK TAVAL STIRI DNI. — Štiriletni Tonček Novak iz Branika nad Muto, ki je oddaljena od jugoslovansko-avstrijske meje le dober kilometer, se je igral doma na dvorišču, medtem ko so domači spravljali seno. Ko so se vrnil domov, Tončka ni bilo nikjer. Tonček je odradec za starši na travnik, pa je zašel čez mejo. Stiri dni in noči so ga jugoslovanski in avstrijski varnostni organi pa se kmetje složno iskali. Potem pa so našli dečka na avstrijski strani nedaleč od meje vsega zbrpanega, sestradanega in prezebljenega, saj je preživel nekaj ur v gozdu. Fantka so zavili v toplo odejo in koraj nezavestnega prepeljali v slovenjegraško bolnišnico. Deček si je hitro opomogel in ni več nevarnosti za njegovo življenje.

DRUGI KONGRES DELAVSKIH SVETOV. — Na razirjeni seji predsedstva CS Zveze sindikatov Jugoslavije je predsednik Vukmanovič dejal, da bi morda kazalo klicati drugi kongres delavskih svetov. Ko je govoril o sklepih IV plenuma CK ZKJ na Brionih, je med drugim dejal da plenum ni obračunal s ljudmi, temveč stališči, ki so zavirala razvoj samoupravljanja.

Aleksander Heim, komentator kölnskega radia, je o zapiskih F. Šetince »Naši delavci v Zahodni Nemčiji« med drugim rekel, da so bili zapiskov zelo veseli. Prvič zato, ker jugoslovanski časniki zelo malo pišejo o delu Jugoslovancov na tujem, drugič pa, ker so zapiski v primerjavi z nekaterimi, ki smo jih doslej brali, dokaj objektivni.

A. Heim nato nadaljuje: »Kljub temu ne moremo mi nekaterih opazk, ki po vsej verjetnosti niso plod slabe volje avtorja ali celo kakšnih direktiv, temveč gre preprosto za neobveščeno. Pa tudi to lahko deloma razumemo, saj je v tako kratkem članku skoraj nemogoče povedati vse, kar je bilo avtorju med njegovim bivanjem v Zahodni Nemčiji povedano...«

Glede pripombe F. Šetince, da so pravice naših delavcev odvise od dobre volje delodajalcev, navaja komentator A. Heim izjava zveznega ministra za gospodarsko sodelovanje: »Vsi tuji delavci v ZRN imajo povsem enake pravice kot Nemci.« Če se dogajajo krivice — nadaljuje A. Heim — se je treba pritožiti. Pravica pritožbi ni pridržana samo Nemcem. Zato je odveč pripomba, češ naj cenijo pravice tujih delavcev tako, kot cenijo njihove roke.

Zaskrbljenosti F. Šetince, da bodo jugoslovanski oziroma slo-

venski delavci lepega dne ostali brez dela, pravi A. Heim naslednje: »Ta zaskrbljenost je neutemeljena in nepotrebna. Iz podatkov, ki nam jih je posredoval nemški inštitut za industrijo, lahko razberemo, da je v ZRN kakih 600.000 prostih delovnih mest. Nezaposlenih Nemcev je približno 121.000. Teoretično je torej ponudba petkrat večja kot povpraševanje. Med 1.300.000 tujimi delavci je 2552 nezaposlenih, med 68.700 Jugoslovanci samo 110.«

Komentator kölnskega radia je nezadovoljen tudi s hipotetično trditvijo, da živijo tuji delavci v Nemčiji v temle protislovlju: medtem ko jih na delovnem mestu cenijo kot izvrstne, so v družbi potisnjeni na rob, pogosto prezirani in podcenjevani. O dokazu, ki ga je v ta namen ponujal Šetinec, komentator A. Heim meni, da ne zadostuje za tako trditvijo. Na srečo je — pravi radijski komentator — mnenje F. Šetince da je hipotetično.

Komentator nato vprašuje F. Šetince: »Ali morda ne menite, da ima ZRN s tujo delovno silo približno enake težave kot jih imajo Slovenci, odkar prihaja v Slovenijo čedalje več ljudi iz drugih jugoslovanskih republik? In — pomislite še na to, da imajo Nemci v tem primeru opravičljivi s tujimi narodi, z ljudmi povsem drugačne mentalitete...«

Na koncu komentatorja A. Heim pravi, da je popravil Šetinčeve interpretacije samo tam, kjer je menil, da F. Šetinec ni bil zadostno obveščen.

P. S. Avtor zapiskov o naših delavcih v Zahodni Nemčiji F. Šetinec je izrazil željo, da bi objavil povzetek iz komentarja kölnskega radia, da bi naši delavci slišali še drugo plat in si nato sami ustvarili sodbo. Tudi on želi, da bi bila javnost pravo in objektivno obveščena. Sicer pa je v svojem zadnjem sestavku o naših delavcih v Z. Nemčiji zapisal: »Ako sem se zmotil, bom hvalazen, če me bo kdo popravil.«

POŠILJANJE ZASLUŽKA V DOMOVINO

Delavec, ki se začasnó zaposluje v Avstriji, lahko prihranke nakazuje v Jugoslavijo prek avstrijskih bank ali pošt, in to svojem za izplačilo dimarskih zneskov, bankam na svoje osobne devizne račune (devizna sredstva).

Ker ima Narodna banka Jugoslavije, centrala v Ljubljani, Tito va 1, s spodaj navedenimi bankami direktno poslovne stike oziroma račune, je nakazovanje prek njih bilo doslej najbolj razširjeno. Te avstrijske bančne ustanove so:

Creditanstalt Bankverein, Wien (s podružnicami v drugih mestih), Oesterreichische Laenderbank AG, Wien (s podružnicami v drugih mestih), Girozentrale der Oesterreichischen Sparkassen, Wien. Bank fuer Arbeit und Wirtschaft, Wien (s podružnicami v drugih mestih), Bank fuer Kaernten, Klagenfurt, Zentralsparkasse der Gemeinde, Wien.

Lahko pa naš delavec v Avstriji nakaze svoj zaslužek v Jugoslavijo tudi prek katerekoli druge avstrijske banke. V tem primeru potuje nakaznica dalj časa, ker mora avstrijska banka nakazilo v Jugoslavijo izvesti preko centralne narodne banke, t. j. Oesterreichische Nationalbank, Wien, ki ima neposredne stike le z glavno centralno Narodno banko Jugoslavije v Beogradu.

Za hitro izvedbo nakazila je zelo pomembna točna oznacitev osnovne nakazila, ki jo na svojem obrazcu vpiše avstrijska banka. To pa je odvisno od vplačila oziroma delavca, ki je zaposlen v Avstriji in bi nakaznico rad poslal v Jugoslavijo. Če je na obrazcu jasno razvidno, da je na osnovu vplačila »plačala«, centrala Narodne banke Jugoslavije za Slovenijo takoj pošlje nakazilo tisti narodni banki, v katere okoliščine žive svoj zaposlenega delavca, ali pa tisti bančni ustanovi, ki vodi osobni devizni račun našega delavca v Avstriji. Če pa vsebuje nakaznica nejasno osnovo vplačila, centrala Narodne banke odobri po običajni poštini nakaznico izplačilo enake vrednosti tistemu, ki je navedeno na bančnem nalogu avstrijske banke. V roku 6 mesecev se lahko tako sporna nakazila rešijo tudi v »dobro« pošiljalčevega osebnega deviznega računa, če pojasni izvor nakazanih deviznih sredstev.

Poslovanje z inozemskimi poštini nakaznicami se je v zadnjem času močno razširilo in poenostavilo. Lani je bil celoten postopek še dokaj zapleten. Vsak polog, ki ga je predložil naš državljani na delu v Avstriji, je poteval z avstrijske poštne direkcije na našo glavno pošto direkčno v Beograd, nato na republiško pošto direkčno in še le od tam na pristojno po-

što in v roke naslovniku. V nasprotju z lanskim postopkom je zdaj leta zelo enostaven. Naš državljani, ki je začasnó zaposlen v Avstriji, lahko pri katerikoli avstrijski pošti vplača znesek avstrijskih šilingov, naslovljen koristniku v domačem kraju.

Po poštini nakaznici lahko pošljejo v Jugoslavijo po 500 (petsto) šilingov.

DELOVNI SPORT

V sporih z delodajalcom pa tudi za posamezne informacije o delovnih pogojih, socialnem zavarovanju, predvsem pa o zasluzkih se obračajo delavci najprej na svete podjetji (Betriebsrat) — t. j. izvoljeni delavci v podjetjih z vsaj 20 zaposlenimi — in delavske zaupnike (Vertrauensmann). Sveti podjetij zastopajo interese delavcev pri delodajalcih in nadzorujejo skupaj z zakonitimi zastopniki delavcev, to je z delavsko zbornico (Arbeiterkammer) in sindikati (Oesterreichischer Gewerkschaftsbund), izvajanje kolektivnih pogojev, predpisov o delovni varnosti ter vseh drugih predpisov, ki se nanašajo na delovna razmerja. V manjših podjetjih se delavci obračajo naravnost na okrajni sekretariat sindikatov (Bezirkssekretariat), ki je v vsakem okrajnem mestu. Zato naj jugoslovanski delavci, ki se zaposlijo v Avstriji, takoj počejo v podjetju pristojnega člana podjetja oziroma delavskega zaupnika.

Pismene pritožbe jugoslovanskih delavcev na omenjene urade so v vseh primerih možne tudi v njihovem materinem jeziku, v kratkem pa bodo vpeljana za vse jugoslovanske delavce ob določenih dneh tudi govorni ure na delavskih zbornicah in pristojnih sindikalnih vodstvih.

Če navedeni delavski zastopniki ne uspejo doseči sporazumov z delodajalcem, lahko delavec vloži zoper njega tožbo na sodišču za delovne spore (Arbeitsgericht). Če je delavec član avstrijskih sindikatov, ga v delovnem sporu pred sodiščem zastopa sindikat s svojimi odvetoiki brezplačno, v nasprotnem primeru pa si mora delavec sam poiskati odvetoika. Kadark gre za večje odškodninske zahtevke in delavce drugače ni uspel, lahko toži delodajalca tudi na rednem sodišču (Zivilgericht).

Ponovno poudarjamo, da delodajalec nima pravice zadržati potnih listov jugoslovanskih delavcev niti v primerih delovnih sporov ali delavčevega odhoda z dela. Tako zadrževanje

Sporazum o zaposlovanju Jugoslovancov na Švedskem

V Beogradu so parafirali sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev na Švedskem. Pričakujejo da bodo sporazum podpisali v kratkem. Potem ko bo sporazum uveljavljen, se bo zaposlovanje Jugoslovancov na Švedskem nadaljevalo organizirano, to se pravi, da ne bo več številnih težav, ki jih je nakopavalo neorganizirano iskanje dela tako jugoslovanskim kakor tudi švedskim oblastem.

Sporazum sta parafirala švedska veleposlanica v Jugoslaviji Agda Rüssel in podsekretar v zveznem sekretariatu za delo Svetozar Pepovski.

ŠPORTNI MOZAIK

● **ROKOBORBA** — Na XV. balkanskih rokoborskih igrah v športni dvorani Tivoli v Ljubljani so v grško-rimskem slogu od najlažje do najtežje kategorije zmagali Kirov(B), Altin(T), Alakoc (T), Marinov (B), Nenadić (J), Taranu (R), Cincarov (B), Petrov (B) in Donev (B), v prostem slogu pa Baev, Patrikov, Georgiev, Marinov, Sotirov, Dečev, Hljusnev in Duraliev (vsí Bolgarija). V grško-rimskem slogu je zmagala Bolgarija z 28 točkami pred Turčijo 27, Jugoslavijo 26,5, Romunijo 17,5 in Grčijo 12, v prostem slogu pa Bolgarija s 40 točkami pred Romunijo 25,5, Turčijo 24,5, Jugoslavijo 17,5 in Grčijo 10,5. V grško-rimskem slogu so Jugoslovanci osvojili 1 zlato (Nenadić), 3 srebrne (Marinko, Rapačić in Martinović) in 3 bronaste kolajne (Maras, Corak, Citaković), v prostem slogu pa 1 srebrno (Dimovski) in 1 bronasto (Soliovski).

● **SAH** — V 61. letu starosti je v Ljubljani umrl bivši sekretar Sahovske zveze Slovenije in znani organizator Ernest Kapus.

● **KOSARKA** — Po prvem delu tekmovalja v zvezni moski ligi je vrstni red takle: 1. Olimpija 20, 2. Crv, zvezda 18, 3. Partizan 16, 4. Zadar 14, 5. Zeljeznica 12, 6. Lokomotiva 10, 7. Split 10, 8. Radnički 10, 9. Beograd 10, 10. Slovan 6, 11. Borac 6 in 12. Ivangrad 0.

● **VESLANJE** — Na Brestniškem jezeru pri Mariboru so se ekipe na slovenskem prvenstvu razvrstile takole: 1. Argo 1040, 2. Bled 650, 3. Branik 500, 4. Nautilus 100 in 5. Krka 40.

● **TENIS** — Slovensko prvenstvo v Mariboru je med člani osvojili Vodeb (Branik), med članicami pa Skuljeva (Olimpija).

● **ATLETIKA** — Na memorialnem tekmovalju Ferda Škoka v Celju, ki je bil letos kot troboj med mestnimi reprezentancami Celja, Zagreba in Maribora, je domačin Simo Važić dosegel nov državni rekord v teku na 3000 m — 7:59,6.

RACKE Whisky

ŠKOTSKI WHISKY
Z RAHLIM PRIKUSOM DIMA

KRVAV PREPIR V LINZU

V Traunu v Gornji Avstriji je prišlo do prepira med tremi jugoslovanskimi delavci, ki so na delu v Avstriji. Iz doslej neznanih vzrokov se je 23-letni Hatim Huse Selimović sprl z dvema Slovincema. V prepiru je Selimović nenadoma potegnil iz pasu nož in z njim dirje usel po obeh sodelavcih.

Ko sta oba napadena ležala v krvi na tleh, je Selimović pobežnil, 20-letni Gerger je imel tako hude rane, da je izkrcaval na poti v bolnišnico, 34-letni Rudolf Škerlak pa je dobil hude rane po trebuhi, vendar ni več v smrtni nevarnosti.

Kriminalistični oddelek gornjeavstrijske žandarmerije je takoj zasledoval pobežlega Selimovića, ki se je oddejtal z vlakom proti Salzburgu. Ko je izstopil na glavnem kolodvoru, so ga prijeli. Pri njem so našli nož s sledovi krvi, razen tega pa je bil tudi Selimović po rokavu pokropljen s krvjo.

Tako zadržanje naših delavcev na tujem prav gotovo kvari ugled naše dežele, ki slovi po gostoljubnosti in mirolojubnosti.

BARVA ŽIGA NI VAŽNA

Leta 1962 sem dvignil pri Avto-moto zvezi prvo mednarodno vozniško dovoljenje, ki velja leto dni. Za podaljšanje — so mi dejali — moram poslati samo izpolnjen formular in dve fotografiji, pa mi pošljejo novega. Ko je bilo treba dovoljenje podaljšati, sem izpolnil formular, poslal 2 fotografiji in že dvakrat dobil dovoljenje v francoskem jeziku, nobenkrt pa v nemščini. Ker živim v Nemčiji, si seveda s takim vozniškim dovoljenjem nisem mogel prav nič pomagati. S težavo so mi ga zamenjali. Pred dvema mesecema sem spet prošil Avto-moto zvezo, naj mi pošljejo formular. Odgovorili so mi in napisali na listič »formular«, ki pa ga sploh nisem priložil. Ko sem to uvidel, so mi dne 10. V. 1966 poslali vozniško dovoljenje, toda kakšno! Rojstni kraj so mi napisali narobe, slika pa z žigom sploh ni bila pritrjena, tudi neveljavna. Vse skupaj sem jim vrnil in jih prošil, naj mi popravijo naslov ter udarijo žig. Stvar so res uredili — naslov je zdaj komaj čitljiv, čez fotografijo pa so udarili dva rdeča žiga, ki se popolnoma razlikujeta od žiga, ki je na prvi strani, drugačne barve in za 3 mm večja, suhega žiga pa sploh ni.

Tako poslovanje se mi zdi zelo neredno, morda pa se je to primerilo samo pri meni?
S tovariškimi pozdravi
S. J.
Düsseldorf

Avto-moto zveza Slovenije izdaja mednarodna vozniška dovoljenja na podlagi preverjenih podatkov nacionalnega vozniškega dovoljenja, potnega lista, osobne izkaznice ter 2 slik, kar vse mora prosilec izpolniti na obrazcu, ki je za to predpisan. Telega odgovorni uslužbenec za izdajo mednarodnih vozniških dovoljenj preveri in nato izstavi mednarodno dovoljenje. Mednarodno vozniško dovoljenje velja leto dni od dneva izdaje in ga ni mogoče podaljšati.

Zato je treba ob vsakokratnem dvigu mednarodnega vozniškega dovoljenja ponovno izpolniti obrazec, ponovno predložiti vse potrebne dokumente zaradi preveritve in 2 slike.

Glede obraza v francoskem jeziku pa pojasnjujemo, da nam je od leta 1962 pa vse do leta 1965 Avto-moto zveza Jugoslavije pošiljala namesto običajnih mednarodnih knjižic francoske oblike, ki so imeli besedilo le v francosčini in je bila njihova veljavnost povezana z jugoslovanskim vozniškim dovoljenjem. Veljavno pa je bilo za Nemčijo in tudi za druge države.

Vi ste v maju 1966 zaprosili za mednarodno vozniško dovoljenje, za kar ste morali — kot povedano — ponovno izpolniti potrebne obveznosti; če je v pisnu pomotoma izostala priloga, je bila ta pomota na opozorilo odpravljena in menimo, da ni mogoče zaradi tega očitati tako zelo malomarnega poslovanja Avto-moto zvezi. V času, ko vam je bilo izdano mednarodno dovoljenje, je bila tovariška, ki običajno izdaja ta dovoljenja, na bolnišnični dopustu in so morali delo prevzeti drugi, ki niso tako navajeni tega posla. Ta napaka je tudi bila odpravljena, rdeči žig pa nima prav nobenega pomena in zaradi tega izstavljenega vozniškega dovoljenja ravno tako velja, kot če bi bil žig moč.

Iz vsega tega pa se da sklepati, da vam, tovariš S., nemške oblasti nečesto je priznati veljavnosti mednarodnega vozniškega dovoljenja, kajti vsaki tuj državljan, ki je več kot leto dni v Nemčiji, mora dobiti tamkajšnje vozniško dovoljenje. Zaradi tega torej vam odrekajo veljavnost mednarodnega vozniškega dovoljenja in ne zaradi tega, da je izstavljenega dovoljenja in rdečega žiga, kot navajate v svojem pismu.

POGODBO JE TREBA SPOŠTOVATI

Delam pri gradbenem podjetju Alfred KUNZ, Ast-Beyer, Lingenau (pokr. Vorarlberg). Po pogodbi, ki so nam jo predložili na vpogled na Zavodu za zaposlovanje delavcev v Murški Soloti, se plačilo precej razlikuje od tega, kar v resnici prejemo. Razlika je predvsem v prehrani, pri terenskih dodatkih in pri plačilu na uro; ponekod je razlika za 2 ali celo 2,5 šilinga. Denimo, da imamo tri faktorje, torej je razlika 6,5 šilinga, in če to pomnožimo z dnevi v mesecu, dobimo kar lepo razliko.

Glede na to, mi, prosim, pojasnite:

1. Ali smo upravičeni zahtevati to razliko glede na pogodbo ali ne?
2. Smo upravičeni do dodatka za ločeno življenje?
3. Ali moramo plačevati socialno zavarovanje dvakrat? Ko smo odhajali od doma na delo, so nas na socialnem zavarovanju vprašali ali želimo prispevek plačevati doma ali tam, kjer bomo zaposleni. Odločili smo se, da bomo prispevek plačevali doma, zdaj nam pa prispevek za socialno, ki ni majhen, odtegujejo tudi tu. Smo upravičeni, ko bomo odšli domov, za htevat, da nam vrnejo ta prispevek?
4. Smo upravičeni do otroškega dodatka tudi za dobo treh mesecev, če gremo sporazumno iz enega podjetja v drugega? Kdaj bi morali prejeti otroški dodatek, če smo nastopili delo 14. 4. 1966? Kdo bi nam ga moral izplačati?
5. Koliko odstotkov je za nočno delo in od katere ure se šteje nočna ura? Tu, kjer delam, plačujejo 25% za nočno delo; nočne ure pa štejejo od 22. do 6. ure. Delamo 10 ur, od 19. do 24. in od 1. do 6. Za vsa pojasnila se vam vnaprej najtopleje zahvaljujem.

G. J. Lingenau,
Avstrija

1. Pogodbo o delovnih razmerjih in pogojih morata spoštovati obe strani, to je delavec in delodajalec. Če delodajalec ne spoštuje pogodbe, se je treba obrniti najprej na obratni svet (Betriebsrat) podjetja, ki bo zadevo uredil z delodajalcem. Če to ne bi zaleglo, bo treba sprožiti delovni spor pred delovnim sodiščem (Arbeitsgericht). Razen tega je treba vse take primere prijaviti sindikalnemu forumu (okrajni sindikalni sekretariat (Bezirkssekretariat), ki je v vsakem okrajnem mestu.

2. Do dodatka za ločeno življenje niso upravičeni jugoslovanski delavci, ki so pustili doma družino.

3. Ko bo veljavna konvencija o socialnem zavarovanju med Jugoslavijo in Avstrijo, bodo prizadeti jugoslovanski delavci, ki so plačevali dvojno zavarovanje, lahko zahtevali povrnjene prispevke, ki so jih plačali avstrijskemu socialnemu zavarovanju, v skladu z ustreznimi avstrijskimi predpisi.

4. Otroški dodatek izplačujejo v Avstriji finančni uradi (Finanzamt), kamor je treba tudi poslati potrebne listine oziroma podatke o otrocih, premoženjskem stanju in podobno. Otroški dodatki gredo tudi v primeru, če dela vec sporazumno menja delodajalec.

5. Kot nočno delo velja v avstrijskih gradbenih podjetjih čas od 20. ure zvečer do 5. ure zjutraj. Ure, napravljene v nočnem času, so plačane s 50-odstotnim dodatkom na normalno plačo; kolikor pa so nočne ure hkrati tudi nadure, so plačane s 100-odstotnim pribitkom na redno plačo. Tudi nedeljsko delo je treba plačati s 100-odstotnim dodatkom. Tako določa kolektivna pogodba za delavce gradbenih podjetij, sklenjena med združenjem gradbenih podjetij in avstrijskim sindikatom gradbenih in gozdnih delavcev dne 4. 11. 1964.

BELGIJA

PRESTOLONASLEDNIŠKI ZAPLETI

Sporočilo, da so morali kirurgi zbrati nepredvidnih zapletov pretrgati nosečnost, je sledilo samo tri dni po vesti, da v belgijski kraljevski družini pričakujejo srečen dogodek. Tako so se enkrat, tokrat po vsej verjetnosti dokončno, šli po vodi upi belgijskega kralja Baudouina, da bo lahko zagotovil državi svojega naslednika.

Fabiola Samo tuj otrok

slednika. Ker velja, da lahko v Belgiji kraljujejo samo moški, bi v primeru, da Baudouin ne bi imel sina, postal po njegovi smrti ali abdikaciji belgijski kralj sin njegovega mlajšega brata Alberta Liekskega. Prav ta možnost pa ne vzbudja samo monarhistov, ampak tudi vse tiste, ki skušajo nekako zgledati nasprotja med Flamci in Valonci in preprečiti razcepitve Belgije v nekakšno, gotovo ne preveč trdno povezano federalno državo. Vedno resni šestindesetletni monarh namreč kljub vsemu nekako posebej enotnost države in prav zaradi tega lahko kljub izrazito parlamentarni obliki svoje monarhijske večkrat precej odločilno poseže v politiko. Zlasti še, ko gre za reševanje vladne krize in sestavo nove vlade. Baudouinovi dvaintridesetletni brat Albert pa nikakor ne uživa tolikšnega ugleda, in lahko bi celo rekli, da med Belgijci, ki mu kaj radi očitajo lahkotnost in neresnost, ni preveč priljubljen. Zato tudi njegov sin, ki naj bi nasledil belgijski prestol, nikakor ne bi mogel imeti tolikšne avtoritete, kot jo ima sedanji kralj, s tem pa bi odpadla še ena izmed že tako precej maloštevilnih vezi, ki preprečujejo tudi formalno razcepitve države v nekakšno federacijo ali celo konfederacijo.

FRANCIJA

SKRIVNOSTNA POT OKROG SVETA

Takoj ko so v Parizu tudi uradno potrdili, da se bo francoski predsednik de Gaulle odpravil konec prihodnjega meseca na spot okrog sveta, so vse vlade, ki imajo svoja diplomatska predstavništva v Franciji, zahtevale od svojih ambasadorov, naj skušajo zvedeti, če je v to pot okrog sveta vključen tudi postanek v ZDA, obisk OZN in sestanek s predsednikom Johnsonom. Podobna naročila so dobili tudi tuji dopisniki v Parizu. Toda čeprav je do začetka generalne turnee ostal samo še slab mesec, še vedno nihče ne ve točno odgovoriti, kako bo pravzaprav potekalo to potovanje in ali bo prišlo do srečanja z Johnsonom. Znano je sicer, da se bo de Gaulle ustavil v Adis Abebi (kjer bo govoril Afriki), v Kambodži (kjer bo po vsej verjetnosti slovesno zahteval pogajanja o Jugovzhodni Aziji) in na Polineziji (kjer si bo ogledal francoski jadrski posest), toda kako bo potem zaključil svoj pot, za sedaj še ni jasno. Ker pa je kaj malo verjetno, da se bo po isti poti vračal, so seveda dovoljne različne domneve. Nekateri menijo, da bi znal predsednik de Gaulle res ubrati pot čez New York, kjer naj bi govoril v generalni skupščini OZN, hkrati pa bi se lahko ob tej priložnosti s hodičnikom srečal s predsednikom Johnsonom. Drugi menijo, da bi do takšnega srečanja lahko prišlo, na primer, na Havajih. Tretji pa trdijo, da se bosta predsednika sestala na nekakšnem francoskem teritoriju v ameriški hemisferi, na Martiniquu, na primer, ali pa Guadeloupi. Značilno pa je, da se prav generalovi sodelavci še najmanj navdušujejo za tako srečanje. Na sestanku ameriškega in francoskega predsednika bi pač morali nujno govoriti tudi o Vietnamu in po svetu bi sicer pomenila, da se je general de Gaulle oprl na kakšno posredniško vlogo. Ker pa so zaradi novih ameriških eskalacij sedaj možnosti za kakršnekoli razsvetlovanje o mirnem reševanju vietnamskega problema manjše kot kdaj prej, menijo v Parizu, da se generalu ni treba vmešavati v zadevo in začetki diplomatske akcije, ki je že od vsega začetka obsojena na neuspeh. Prav zaradi tega pa tudi tolikšna skrivnostnost: če se bo prihodnji mesec položaj v Vietnamu kaj spremenil, bodo verjetno kaj hitro organizirali svidenje obeh predsednikov.

TAJSKA

AMERIŠKI MONSUNSKI IZGOVORI

Združene države Amerike bodo v prihodnjih mesecih okreple svojo ekspedicijsko armado v Vietnamu še s 100.000 vojakov. Toda to nikakor ne bo edina okrepitev ameriških sil v tem delu sveta. Predsednik Johnson se je namreč odločil, da okrepi tudi ameriške sile na Tajskem. V tej državi je sicer že sedaj več kot dvajset tisoč ameriških vojakov — gre za letalce in tehnične, nastanjene v petih velikih le-

ZAMUDA

Nacionalni svetnik Luzerna dr. A. Miller je pred dnevi zahteval od švicarske zvezne vlade, naj pravčasno sprejme določila o prodaji raznih prisluškovalnih naprav (ki pogosto niso večje od kocke sladkornice), s katerimi je moč prisluškovati na večje in manjše oddaljenosti pa tudi skozi okna in zidove. Svetnik je v svojem pismu vladi poudaril, da bi ti ameriški izdelki, če bi jih začeli prodajati v Švici, pomenili pravo nasilje nad zasebnim življenjem, in da jih potemtakem švicarji sploh ne potrebujejo. Eden izmed švicarskih časnikov pa si je dovolil opozoriti svetnika, da take naprave že več kot mesec dni prodajajo tudi v Švici, da jih je moč dobiti v vsaki specializirani večji trgovini in — da jih švicarji kar pridno kupujejo.

AVSTRUJA

»DEPOLITIZACIJA« RTV

Pred dvema letoma je 52 bolj ali manj neodvisnih avstrijskih časnikov zahtevalo reformo v organizaciji avstrijske radio-televizije, in sicer tako, da bi postala radio in televizija povsem neodvisna od vlade in tudi od strank na oblasti. Pobuda za »depolitizacijo« radijskih in televizijskih postaj je imela nepričakovan uspeh: 822.000 državljanov je podpisalo petico avstrijskemu parlamentu. Tedanja koalicijska vlada je bila precej presenečena, toda očitno je bila ljudska stranka spretnješa: pred volitvami je objubila, da bo — če bo pač prišla na oblast — reorganizirala avstrijsko radio-televizijo po vzoru britanskega BBC. Sedaj, ko ljudska stranka vlada sama, je parlament glasoval o vladnem predlogu in ga tudi sprejel (za predlog so glasovali poslanci ljudske in liberalne stranke, proti pa poslanci delavske stranke). Tako je sedaj konec tega »gentlemanškega dogovora med ljudsko in delavsko stranko, po kateri je bila televizija nekako pod pokroviteljstvom konservativcev, radijska postaja oziroma njeno vodstvo

S STRANSKIH TIROV

ZAMENJAVA. Henry Cabot Lodge bo na jesen drugič in po vsej verjetnosti dokončno zapustil položaj ameriškega ambasadorja v Saigonu. Zaka? Uradno: Zato, ker je bolan in že v letih. Lodge ima 64 let. Zamenjal pa ga bo bivši ameriški ambasador v Indiji Ellsworth Bunker, ki ima 72 let.

POLITIKA IN VREME. Predsednik de Gaulle in njegova vlada sedaj proučuje posebno študijo, ki s statističnimi podatki iz raznih držav dokazuje, da so na jesenskih volitvah volilci bolj naklonjeni stranki, ki je na oblasti, kot na splošnim volitvah. Parlamentarne volitve v Franciji naj bi bile namreč splošne.

VOJNA PRODAJA

Ameriška vojska intervencija v Vietnamu je dobila najvišje priznanje: zanjo so se začele zanimati reklamne agencije na newyorški Madison Avenue. Smrt, kateri se je kdo na srečo izognil, lahko pomaga prodajati. Na primer: vžigalnike. Oglejmo si naslednji oglas, ki je izšel v številnih ameriških časnikih in revijah: »Ta vžigalnik Zippo (oglas namreč spremlja fotografija) je ustavljal sovražnikovo kroglo v Vietnamu. Pa še vedno brezhibno deluje. Dvanajstega novembra lani se je narednik Andres Martinez bojeval pri Anhanu v Južnem Vietnamu. Sovražnikova krogla ga je zadela naravnost v prsi, tam, kjer ima na svoji uniformi prsni žep. Toda krogla je zadela vžigalnik Zippo. Preluknjala je vžigalnik, narednik pa je ostal nepoškodovan. Narednik Martinez je sedaj upokojil svoj vžigalnik. Prav radi bi mu zamenjali preluknjani pokrov vžigalnika — zastoj, seveda — toda odločil se je, da bo zadržal kar takega. Vžigalniki Zippo nikdar ne odpovedo...« itd.

BURUNDI

TEŽAVE S CHARLIJEM

Mvami Mvambutsa IV, vladar Watutsijev kraljevine Burundi, ima težave s prestolom. Ko so ga lani oktobra hoteli pripadniki plemena Bahutu vrčeti s prestola, je Mvambutsa še rešil krono in se krvavo maščeval nasprotnikom. V nemirih so pobili najmanj 86 Bahutov, med njimi tudi voljene predstavnike tega plemena v obeh domovih parlamenta. Minuli teden pa je, kot kaže, Mvambutsa končno zletel s prestola. Pa ga niso pognali Bahuti, ampak njegov lastni sin princ Charles Ndiyeze, 19 let.

Po oktobrskih nemirih je štirinajsetletni kralj odletel s svojega francoskega spremljevalca Josy na počitnice v Švico. Tam je obiskal sina, ki je študiral na lausanski univerzi. Pred nekaj tedni, ko ni opravičitev, se je mladi Charles vrnil v Burundi, čes da bo vse pripravil za povratek svojega kraljevskega očeta, ki naj bi se

UKRADENA KARIKATURA

»Saj razumete, gospod, jaz ne morem, gospod, poklicati mednarodnih bankirjev. In bi mi pomagali iz začasnih gmočnih težav.« — Karikatura Belskja v londonskem »Sunu«.

vrnil zadnje dni julija. Potem pa je Charles očetu kar trikrat brzojavil iz Burundija, da je vzel oblast v svoje roke. 2.750.000 prebivalcem Burundija je Charles govoril po radiu: ožigal je burundijske politike, da so »zlorabljali svoj položaj in so krivi, da država ne napreduje, ker so pre malo odločni. Izjavil je, da je razpustil vlado in prevzel vso oblast.

Ljudstvo se zaradi novih dogodkov na prestolu ni kaj prida vzmernilo, toliko bolj pa je bil ogorčen Mvambutsa. »Zelo žalosten sem,« je izjavil kralj, »saj je to moj edini sin. Zal pa je takšne stvari, da neprestano brede v težave.« Potem ko je kralj obtožil ekstremne desničarje, da so načrtovali in podpirali Charlija, je brzojavil sinu: »Kraljevske oblasti nisi dobil po zakoniti poti, in jaz sem tako še vedno kralj. Odpuštil ti bom, če si dovolj pogumen in po radiu objaviš ljudstvu to mojo poslanico. Če ne, te bo obsodila prihodnost, sam pa boš zabredel v zelo nevarne težave.« Oče je dal sinu 48 ur časa, naj premisli, toda zdaj se, da bo moral die čakati na odgovor. Ze zato, ker so preklicane vse zveze med Švico in Burundijem.

Charles Ndiyeze Neprestano brede v težave

IVAN HMEĻAK: PRED PETDESETIMI LETI SO DIVJALE HUDE BITKE NA SOŠKI FRONTI

KO ŠE NI BILO PROTILETALSKIH

OBRAMBA PRED CAPRONIJI

»Da bi ubranil ničlovec,« piše v svojih spominih Andrej Zlobec, »so tudi Avstrijci začeli z rakoplovi (letali, op. p.). V Vipavo je na velik travnik pri vasi Manče (tam so pozneje Italijani uredili pravo letališče, op. p.) priletelo več lojtr. Rekli smo jim 'lojtra', ker so v zraku zgledali kot lestve — lojtre. Leteli so zelo počasi nasproti capronijem — kakih šestdeset do sto kilometrov na uro. To lojtra« so vztrajno letele med Trstom in Krmom. Skrbno so opazovali, kdaj bodo prišli sovražni caproniji. Cim so jih zagledali, so hiteli na oporišče pri Vipavi, ko so prej še signalizirali 'balončkom', naj se spustijo na zemljo.

mi drugo. Skupaj dvanajst topov. Bill so navadni starinski poljski topovi kalibra 7 cm. Streljali so skofaj ves dan in vsak dan, če le ni deževalo, ker v dežju sovražni caproniji niso prihajali.

Za postajo in okolne vasi so postali izstrelki prava nadlega. Bilo je sicer izdano povelje, da čim začetno topovi streljati, naj se vaščani hitro zatečejo v stavbe — kleti, hleve, skednje itd. Skratka, poiščejo naj si zaklonišče. To pa zaradi tega, ker so izstrelki šrapnelov padali na zemljo na vse kraje. Seveda je bilo večkrat skoraj nemogoče dobiti zavetišče.

Kadar so prišli 'caproniji', je dvanajst topovskih žrel bruhalo ogenj proti njim. V takih primerih je kar šumelo po zraku železja, ki je takoj za tem padalo na zemljo. Saj ni čudno, da je bilo toliko železja v zraku. Vsak šrapnel je imel v sebi najmanj sto krogel. Sicer to niso bile okrogle krogle, temveč zrezano betonsko železo. Kroglice so bile torej rogovilaste, in ker je pač bilo železo odrezano. Z lastnim padom je tak komad usmrtil človeka, če ga je zadel. Rane od tega so bile hude. Razen tega so padali na zemljo tudi izjekla, obročki od tempirnih naprav itd. Od vsakega šrapnela je torej padlo na zemljo okoli stopetdeset komadov železa od katerih je bil vsak smrtonosen, če j zadel. Precej ljudi je bilo od tega pobitih. Ta nevarnost je trajala več kot dve leti.

PRVI REJNEŠI LETALSKI NAPADI

Kot rečeno, je v začetku sovražnosti na soški fronti italijansko letalstvo močno prekašalo avstrijskega. Italijani so imeli predvsem več letal. Pa tudi boljša, kar velja zlasti za bombnike. Njihovi znameniti caproniji so bili v tistih časih naj večji; vse pa kaže, da tudi najbolj uspešni bombniki prve svetovne vojne.

Kako je bilo v prvih dneh, smo videli iz spominov priče začetnih letalskih akcij nad Krasom. Vendar avstrijsko poveljstvo ni moglo trpeti popolne letalske pre-

moči Italijanov, saj je bila že takrat, kljub vse prej kot razvit letalski tehniki, zelo neprimerna. Italijani so skoraj nemo, teno opozvali avstrijske premike na fronti in tik za njo, po potrebi pa so tudi bombardirali zbirališča čet ter prometne zveze in vojaške objekte. Tako so 20., 21. in 28. avgusta leta 1915 napadli trimotorni »caproniji« Ajševico in tamkašnje vojaške naprave ter zmetali v teh napadih nanjo vsak okrog pol tone bomb. Prodrli pa so tudi dlje. Tako je en sam caproni »Citta di Ferrara« 7. junija 1915 priletel nad Reko. Napasti je nameraval ljudjedelnico »Danubius«, toda meril je slabo. Namesto na določeni cilj je padel štirinajst bomb na neko gostilno in tam ubilo enega človeka. Avstrijski lovci so se dvignili in prisilili

napadalca, da je pristal na morju blizu Lošnja. Vseh šest italijanskih letalcev je odpravilo v nejestništvo.

Zaradi takih in podobnih vse češnih napadov italijanskih letal so si morali Avstrijci ustvariti kakovostno ravnotežje. Zato so dobili na pomoč memsko letalsko četo (Fliegerkompanie) z eskadriljama 101 in 103, s težkimi bombniki »gotha«. Poveljnik avstrijskega letalstva pa je postal polkovnik Emil Uzelac, ki je bil izvrsten jecdec, sabljac, smučar, skratka, vsestranski športnik. Leteti se je naučil, ko mu je bilo že štirinajstdeset let. Po vojni je postal letalski svetovalec v kraljevini SHS.

Italijani in Avstrijci so zbrali skoraj vse svoje letalstvo na soški fronti, ker je

bil tam, kot rečeno, teren za letalstvo najbolj primeren. Glavno italijansko letališče je bilo v Pordenone, druga pa v okolici Udin (Vidma) in po furianski ravnini. Tisto v Pordenone je po prodoru pri Kobaridu postalo tudi glavno letališče avstrijskega letalstva, odkoder so nazdrili fronto na Piavi.

V začetku so se pri letalskih akcijah dogajale kaj nevsčene pomote. Protiletalski topničarji so mnogokrat na obeh straneh fronte streljali brez razlike na sovražna in svoja letala. Ena in druga so imela namreč konce spodnjih kril poslikane v svojih narodnih barvah; samo po tem pa jih z zemlje nikakor ni bilo lahko natanko razločiti. Se sreča, da je bilo takratno protiletalsko topništvo — vsaj v začetku — samo prirejeno in med letalci ni terjalo dosti žrtev. Vendar so Italijani raje začeli poslikavati svoja letala s kokardo in za njimi Avstrijci z železnim križem, tako da ni več prihajalo do včasih zelo neprijetnih, če že ne nevarnih pomot.

BEGUNCI

Ozemlje, ki so ga avstrijske čete preustile Italiji brez boja, je bilo poseleljeno pretežno s Furlani, manj z Italijani in Slovenci. Ze v tistih dneh je nekaj ljudi zbežalo za avstrijsko vojsko — bodisi pred fronto in pričakovanim razdejanjem bodisi pred Italijani. Potem ko so se začele sovražnosti, so avstrijski vojaki spraznili vse neposredno ogrožene vasi. Ker pa se je med ofenzivami obstreljevano področje vse bolj širilo in so italijanske granatopadale vse globlje v avstrijsko zaledje — Kras, v Vipavsko dolino, na celo tolimsko mostišče — so se, čisto že med topniškimi obstreljevanjem, s težavo poslav

»tudi Italijani so uporabljali rakoplove odobne cepelinom, s katerimi so leteli precej daleč v avstrijsko zaledje. Enega — »Citta Jesu« — so jim avstrijski celo prav nad Puljem

„PREVEDEL BOGO SMOLEJ“

»Kot začetnik sem bil precej nevesel v ravnanju s filmskim trakom. Tako se mi je nekega dne ves zvitek, ki sem ga dokaj nespretno prijel in v katerem je bilo šeststo metrov filma, nenadoma sesul na tla. Lahko si mislite, kaj je nastalo tam. Prava filmska solata!«

»Na spominjajo se spominja Bogo Smolej, naš najstarejši slovenski prevajalec filmskih dialogov. Sediva v veliki svetli pisarni v Novih Jarskih pri Ljubljani, kjer ima Vesna film svoje laboratorije za prevajanje filmov. V ustih mu tiči nepogrešljiva pipa, njegov zvesti spremljevalec pri napornem delu, ki zahteva veliko zbranosti. Prati mu nemirno tipljevo za vretico s tobakom, ko veže naprej svoje spomine. »Kup zapletenega traku sem potem premetaval iz koša v koš, toda klobučki je bil vedno bolj zapleten, jaz pa še bolj zmeden, traku pa vedno več. Iz stiske so me potem rešili sodelavci. Trak so enostavno na več koncih prerezali in tako zvitek spet spravili v red.«

»Ob teh spominih na preteklost je zasmejan. Roko ljubice položi na kup listov s prevedenimi dialogi. V tem prostoru, komajda opaznem gib, se razodeva njegova velika ljubezen do prevajalskega dela.

»Kdaj, kje in kako ste pravzaprav začeli prevajati?«

»Studirali sem slavistiko, tuji jezik pa so bili moj konjiček. Na prevajalsko delo pri filmu nisem nikoli mislil. Toda ko sem leta 1947 diplomiral, me je k njemu spodbudil prijatelj, ki je že prej dal časa prevajati. Tako sem začel pri takratnem podjetju za razdeljevanje filmov kot prevajalec slovenskih jezikov. Pripominjaj, da smo takrat gledali na naših platnih predvsem ruske in češke filme. Delali smo v majhni sobi za unionskim platnom. Medtem ko sem jaz prevajal za montažno mizo, so v istem prostoru tiskarji tiskali dialoge na trak. Pomislite samo, kakšen truš je bil tam. In če priletem sem še dokaj primitivne stroje, ki smo jih takrat imeli, je podobna popolna.«

»Tudi distributor pošlje s kopijo filma tudi izvleček izvirnih dialogov iz smerialne knjige. Ker pa so leti, kot vem, večkrat navzkriž z dialogi na filmu, torej nezanesljivi in tudi nepopolni, je treba opraviti večje ali manjše redaktorske posege. Ali razen prevajalskega dela opravljate tudi redaktorsko?«

»Sprva nisem. To pa zato, ker so leta 1947 prevajali še vse izvirne dialog-liste kar v Beogradu. Potem sem prevajal v slovensčino po srbohrvaških predlogah in preostalo mi je samo še, da besedilo primerno razporedim ter ga uskladim s filmsko sliko. Takemu delu pa sem se naposled uprl. Prepričan sem bil, da bom lahko napravil kvaliteten prevod le tedaj, če bom sam prevajalec, obenem pa tudi redaktor. S takšnim načinom dela pa bi se lahko tudi kar najbolj približal žargonskemu dialogu, ki ga pogost slišimo v filmih, predvsem zahodnih, in s tem dosegel živahnost ter barvitost prevoda.«

»Pa vam je podjetje omogočilo takšen način dela?«

»V podjetju so se popolnoma strinjali. Poslej sem dobival s kopijo tudi izvorni izvleček dialogov in prepuščen mi je bilo tudi celotno redaktorsko delo. S tem pa je postalo delo za enega samega prevajalca preobsežno, predvsem se, ko so nekako v letih 1949-50 začeli prodirati na jugoslovanski filmski trg številni zahodni filmi. Tako je prišel k podjetju še dr. Vid Lajovic. Skupaj z njim sva potem skozi dobljena leta ob praktičnem delu ter ob uspešnem medsebojnem sodelovanju izpopolnila in uveljavila vsa tista načela in sisteme dela, ki sem ga sam že pred leti pričel razvijati in ki se je izkazal kot zelo primeren.«

»Ob prevajalskem delu opravljate tudi dolžnost šefa tehniškega oddelka. Kako pa povežete med seboj ti dve dolžnosti?«

»Naj vas nekoliko dopolnim. Leta 1949 sem prevzel samo dolžnost šefa oddelka za podnaslavljanje. To pa mi je omogočilo dosledno in sistematično prizadevanje za kvaliteto filmskih prevodov tudi po tehnični strani. Tehnični delovi (tiskarji in laborant) so poslej željni z živim zanimanjem in s čutom odgovornosti do filma kot celote sodelovati pri samem procesu prevajanja. S tem pa se je seveda močno izboljšala tudi kakovost tiska prevedenih dialogov. Sam

sem tako lahko nadzoroval delo od prevoda pa do takrat, ko je bila kopija dokončno potiskana.«

»Tu pa tam gledamo film, ki je dokaj pomankljivo preveden, tako da gledalec večkrat izgubi celo glavno in filmske pripovedi. Kaj menite o tem?«

»Nekateri jugoslovanski distributerji so prepričani, da je treba dialoge skrajšati na najmanjši možni, da se s tem obvarujejo gledalca pred mučnim branjem. Jaz pa menim, da jih je povsem nesmiselno krajšati, ker je gledalec s tem prikrajšan za boljše vsebinsko razumevanje filma, za vse duhovitosti, dovipe, besed, ne okarakterizirane vloge, predvsem pa za ves miselni svet, ki ga dober dialog izpoveduje. S skrbnim redaktorskim delom je mogoče marsikaj doseči, predvsem pa ohraniti moč izvirnega dialoga. To je pomembno zlasti pri izrazito pogovornih filmih in dramah. Tak primer je bil film Sojenje v Nürnbergu ali pa Čudodelka.«

»Kaj pa prirejanje literarnega prevoda za film?«

»Tudi v tej smeri smo se precej trudili. Prvi primer je bil angleški film Hamlet. Predlagal sem, da bi odlični Zupancičev prevod Hamleta pripravili za trak. V podjetju so v začetku dokaj nezaupno gledali na ta poskus, naposled pa so se le dali prepričati. Z majhnimi korekturami smo ga v celoti natisnili na trak. Poskus je odlično uspel. Dokaz, da je mogoče brez sile za enega ali drugega avtorja združiti literarni prevod s filmskim dialogom. Drug poskus je bil potem še film Cyrano de Bergerac.«

»Lani je dvignil precej prahu poskus sinhronizacije tujega filma pri nas. Kako gledate vi na to reč?«

»Če se postavim na stališče gledalca, se mi zdi mučno gledati kateregakoli pomembnejšega tujega igralca, obenem pa poslušati našega, ker mu odzvam vsa tisto živo barvo in neposrednost govora. Sicer pa menim, da je malo domaćih igralcev, ki bi se uspeli res popolno približati osebnosti, kateri naj bi v filmu posodili glas. Kot strokovni in delavec menim, da vsakomur, ki v filmu išče količka več kot od-

Bogo Smolej

dih ali zabavo in ki film uživa tudi kot duhovno dobro, to lahko nudi samo izvrno govorni dialog. Po tehnični strani mislim, da je to zelo drag in tvegan postopek. Sicer pa se v Sloveniji to sploh ne bi splačalo, ker je premajhno filmsko tržišče.«

»S kakšnimi načrti se trenutno ukvarjate?«

»Želim, da bi čimprej vzgajili nekaj strokovno kvalitetnih tiskarjev. Trudim se tudi, da bi nabavili potrebne nove stroje, ki bodo omogočili sodobnejše in boljše tiskanje prevedenih dialogov. Želim pa bi si še, da bi imeli

ob sebi nekaj zares strokovno kvalitetnih sodelavcev, ki bi prinesli tudi kakšno novo idejo.«

»In vaša osebna želja, ki ni v zvezi s podjetjem?«

»Če bi mi kdaj čas dopuščal, bi se zelo rad lotil tudi kakšnega literarnega prevoda.«

»Ob tem zaključku je dvignil rahlo osvelo glavo in se zazri skozi stekla očal v zid za menoj, kot bi tam bilo platno, na katerem se je dokončno odrtel film njegovih najbližjih let. Pred nama na mizi je bil do vrha poln pepelnik ugaslih vžigalnic, njemu pa je pipa spet ugasilna.«

RADO ZALOZNIK

MAMA MARIE LAFORET

Marie Laforet je neodvisna igralka. Več let je imela eno samo prijateljico — kitaro, ki jo je spremljala pri petju ljudskih pesmi. Zdaj ima Marie še lepšo igralko, ki ji de la družbo — svojo hčer Elis. Ki ni še niti leto dni stara in je njena najbolj zabavna družabnica. Kajti Marie Laforet si je, kot pred kratkim Catherine Deneuve, izbrala svobodno materinstvo. Judas Azuelos, 30-letni industrialec iz Maroka, je ostal samo oče njenega otroka. Religija je prepričala njuno poroko. Marie živi sama s svojo Elis in se ne pritožuje, hoče ostati samosvoja. Kot je bila takrat, ko je rekla »ne« na ponudbo, da bi petla v pariški Olimpiji. Vedno je naredila tisto, kar ji je bilo všeč, tudi pri filmu.

Zdaj koleba med filmom, ki bi ga snemala na Poljskem, in ponudbo Clauda Richa, da bi bila glavna igralka v njegovem filmu.

»Poljaki so mi ponudili čudovito vlogo: predstavljala naj bi sedem različnih oseb v istem filmu. Vseč mi je, če lahko menjam kožo.« Če bo sprejela to vlogo, seveda ne bo mogla svojih tisoč dolarjev zaslužka prenesti v Francijo. »Vseeno mi je, z denarjem bom tudi tam lahko počela vse mogoče norčije.« S Poljaki se je Marie Laforet spoznala v času tedna francoskega filma. Rekel so ji »dekle z zlatimi očmi in bili navdušeni nad njeno igravo v filmu Ljubezensko masčevanje. Marie pravi: »Edini problem je — nočem se ločiti od svoje hčerke Elis. Živim samo zanjo in ona zame. In če bom sprejela ta film, bo šla z menoj. Mogoče bo vžljubila potovanja, da bova lahko vedno skupaj.«

Marie Laforet: »Moja hči, moja prijateljica«

HITCHCOCK: ZLOČIN SE NE SPLAČA

Alfred Hitchcock je v Londonu, kjer snema nov film. Zdaj je tu, zdaj tam in težko ga je srečati. Vedno pa je v formi, z nepogrešljivo cigaro v ustih. Za svoje dobro počutje si sam pravi mimozo — pijačo iz oranžnega soka in sampanjca.

»Nenavadno je,« pravi Hitch, »kako Angleže zanimajo umori in zločini in koliko literature je o tem napisane. Spominjam se, da me je pred leti Gilbert Frankau porinil v klub, ki se je imenoval Naša družba. Člani kluba so se zbirali v hotelu nekaj mesecev in premlevali sodnijske procese preteklosti in sedanosti

in jih utemeljevali s fotografijami in dokumenti. Take stvari se lahko zgodijo samo v Angliji. In s časom postanete nedovznetni za čustva. Ne sme pa vam biti lahko obsoditi nekoga na smrt in iti nato na izdatno večerjo. Na živce me gre vjuidnost, s katero se vsaka zadeva obravnava. V knjigi E. Raymond se čital, da je krvnik, ki je stopil v celico obsojenega na smrt z vrvo v roki, prijateljsko rekel: Pozdravljen, stari. V Ameriki so bolj strogi. Včasih se mi zdi, da živimo v dobi nasilja, to pa zato, ker smo vedno na tekočem s tem, kar se dogaja po svetu. Nasilje je bilo

vedno. Ko sem bil še otrok, so me poslali v jezuitsko šolo. In moji sovražniki so bili vsi oboroženi s pipci in noži, pa čeprav so bili stovni uglednih rodbin, ki so si lahko privoščile, da so njihovi sinovi šli v šole k jezuitom. S pipci pa so potem rezljali klopi in mize.«

V njegovem najnovejšem filmu Raztrgana zavesa je Julie Andrews plavalosa, kot so vedno vse njegove igralkice plavoiasse: Kim Novak v Vrtojavici, Eva Marie Saint v Sever-severozvoh, Grace Kelly v Dekletu z dežele, Janet Leigh v Psihizi in Tippi Hedren v Ptčih. Zakaj Hitch pravi: »Ne privlačijo me ženske, ki so preveč ženske. Nikoli nisem mogel zasesti npr. Marilyn Monroe. Niso mi všeč ženske, ki nosijo svoj ženski šarm okrog vratu, kot obesek na veržici. Vseč so mi tiste, ki imajo ledeno zunanost in vroč traj vulkan, ki jih žge. Vroče srce v hladni ovojnici. To je angleški stil, če hočete. Včasih sem se tudi zmotil. Tippi Hedren ni imela vulkana v sebi. Zato pa je bila Grace Kelly O. K. v vsakem pogledu.«

O uboju: »V filmu Raztrgana zavesa hočem pokazati, kako težko je nekoga ubiti. V filmu je to vedno preveč enostavno. Na primer, če vam bi rekel, da je v moji sobi moški, za katerega bi rad videl, da bi bil mrtev, ali si bom hotel naložiti na grbo umor zato? V mojem filmu ga poizkušajo zadaviti, nato pobiti z lopato, tudi to ne zadostuje, zato ga porinejo v plinsko peč in končno jim uspe. Včasih sem se vprašal, zakaj in snemam vesterov. Zato, ker ne vem, koliko je takrat stal na zahodu kruh. In to me vzemirja. Kadar snemam, moram poznati vse. In še to. Ste že kdaj videli v vesteru, da bi lahko ponovno nabili puško, ali kakšen pogreb? Pogreb skoraj ni in vsi ti mrlič ležijo naokrog, kdo jih potem zakoplje? Zame je to neugodno.«

O honorarjih: »Za Raztrgano zaveso stá Julie Andrews in Paul Newman dobila vsak po 750.000 dolarjev in še en procent od dobička. So pravični taki honorarji? Julie Andrews je velika zvezda današnjega dne. Pravijo, da bo njen Svet glasbe prinesel več denarja kot kateri koli film v zgodovini filma. Vendar so neki honorarji kljub vsemu neverjetni. Ni dolgo tega, ko sem rekel

grupi producentov — zakaj niste složni in odbijete take zahteve zvezdnikov, pa so mi povedali, da nočejo priti v ječo, ker so blokirali ome. To bi se tudi zgodilo. Samo vlada ima pravico fiksirati cene. Jaz nisem nikoli zahteval astronomskih vsot za režijo. Zadovoljil sem se s procenti od prodaje, katji sigurn sem v uspeh pri gledalcih. In vedno sem imel srečo. Psihiza je šla dobro v denar, 11 milijonov samo v ZDA. Toda poleg Julie Andrews in Paula Newmana, ki sta dobila take gore denarja, sem-tudi jaz poskočil s ceno.«

Hitchcock ima rad potegavščine in šale. Včasih pusti majhen paket na zadnjem sedelu v takšni. Tisti, ki ga odnese domov in odpre, najde na dnu listek, na katerem piše — Zločin se ne splača!

(Cinérevue)

Svilanit
Kamnik
Krvate - terital

Prvi nastop Dassinove hčerke Julije

Jules Dassin je svoji hčerki Juliji za 21. rojstni dan poklonil prvo filmsko vlogo. Oče Dassin je vedel za skrito željo hčere Julije, saj se je vedno motala okrog kamer na snemanjih, zato je dal denar za film Glasba, ki ga je napisala in ga bo režirala slavna Marguerite Duras (s sodelovanjem Paula Sebana). Julija pa bo igrala poleg Roberta Hosseina in Delphine Seyrig.

»Lansko poletje, ko je moj oče, snemal v Španiji Deset ur in pol nekoga poletnega večera po romanu Marguerite Duras, sem se spoznala s to čudovito žensko (M. Duras), za katero človeško srce nima skrivnosti. Takrat je ona želela režirati in jaz igrati. In zaupal sva si to.«

Ko je Jules Dassin zvedel za njune želje, jima je obljubil, da bo financiral čimprej bo mogoče »Glasbo« in devetnajstletni sin Durasove Jean Mascolo bo asistent.

»Tudi Marguerite Duras,« pravi Julija, »mi je poklonila lepo darilo. V začetku je imel scenarij samo dve osebi: moža (Hossein) in ženo (Delphine Seyrig), ki si pred ločitvijo izprašata vest, ker hočeta priti na čisto, ali se lahko rešita z ljubeznijo, ki jima je še ostala. Prepozna sta. Srečanje z mladim dekletom (Julie), ki ima tudi svoje čustvene težave, utrdi prepričanje zakonskega para o nesmislu nadaljnje zveze. Katero mlado deklo ne bi rado nastopilo v takem filmu?«

»Julija ima vse sposobnosti za to vlogo,« pravi Hossein. No, in da režljivi oče Dassin je skupaj z Melino Mercouri, s katero sta se bila poročila maja v Švici, skočil v Deauville, kjer sta Marguerite Duras in Seban že pripravila filmske kamere. Vsi skupaj pa so nato šli po trgovinah in izbrali obleke za prvi nastop ljubljene Julije.

Ekipa »Glasbe«: Robert Hossein, Delphine Seyrig, Marguerite Duras, Julija Dassin

OSTANITE V COPATAH TUDI TAKO LAHKO SPREMLJATE SVETOVNO PRVENSTVO

- Televizor RIZ 222/0 - UHF matik 59 cm
- Televizor RIZ 222/0 - avtomatik 59 cm omogoča zelo dober sprejem prvega in drugega programa

Naš servis je najodobnejše organiziran. Brž ko kupite televizor RIZ 222/0, homó storili vse, da vam omogočimo čim boljši sprejem.

Hitchcockova bera: »To so vsi moji filmi. Ampak v pokoj še ne mislim tako kmalu...«

Julija Dassin: film za enaindvajseti rojstni dan

NOČNE IGRE V OPUŠČENEM KAMNOLOMU

Mengeš ima samo tri tisoč prebivalcev, ima pa svoje poletne igre prav tako kot velika mesta. O mengških igrah ne pišejo učni kritiki, zato pa so se zapisale v srca vseh Mengešanov in okoliških prebivalcev. Lani in predlani so Mengešani zaigrali na prostem veliko ljudsko igro »Pod svobodnim soncem«, dramatisacijo znanega Finžgarjevega romana, toda takrat temu še niso rekli »igre«. Letos so osrednji predstavi svojega poletnega kulturnega tedna, uprizorili dramatisacijo Jurčičevega »Desetega brata«, priključili še večer narodne glasbe in petja in več ponovitev »Desetega brata« in poimenovali vse skupaj »Poletne igre«.

»Deseti brata na prostem. Lepo! Toda ne kjerkoli na prostem, ampak v pravem imenitnem naravnem ambientu. Mengeška poletna »dvorana« je v opuščnem kamnolomu. Za »dvorane« rastejo smreke in grmovje, visoka skala na stena nekdanjega kamnoloma prispelava odlično akustiko. Tudi šepetanje se sliši v poslednji kotiček. V tej »dvorani« za Mengešem je prostora za tisoč gledalcev in prav toliko jih je bilo na letošnji premieri. Gledalci igre niso gledali, ampak so jo doživljali. Nicesar umetnega ni bilo. Kvas je prihajal na konju in Piskav tudi. Gosposki ljudje so se vozili v prvih pravcatih starih kočijah.

Slavko Pišek, predsednik Svobode v Mengešu, po poklicu pa komercialist v Tovarni filca, je pojasnil: »Konje so kmetje posodili, tri kočije pa je posodil domačin Močnik, ki je starinske kočije nekdanj sam izdeloval.«

»In še je pripravoval: »Tri mesece smo se pripravljali na ta dan. Večino vlog so odigrali starejši igralci, vse kot petdeset jih je sodelovalo. Stiri med njimi so igrali v Desetem bratu, uprizorjenem prav v tem kamnolomu, še pred dvajsetimi leti.«

Takrat, pred dvajsetimi leti, ko so se prvi spomnili, kakšen imeniten naravni prostor se ponuja v kamnolomu, so lomljenje kamna opustili, prostor pa namenili samo za prireditve.

Na otvoritveni dan letošnjih »iger« so povabili vse nekdanje igralce, ta dan pa so izkoristili tudi za podelitev priznanj najbolj zaslužnim igralcem in kulturnim delavcem v Mengešu, ki jih je podelil svet Zveze kulturno prosvetnih društev iz Domžal.

Pri premieri je bilo zraven vse, kar leze in gre. Prišli so Mengešani, prišli so ljudje iz okolice, saj so bili med igralci tudi ljudje iz Trzin in iz Jarš.

Krjavelj je bil Franc Veider, ki je bil Krjavelj tudi že pred dvajsetimi leti, takrat, ko je »Desetega brata« režiral sedaj 72-letni krojač Pavle Merše. Sin Meršetovega ata pa je letos igral Dolefa. Dobilil smo se pri Veiderjevih, da pomodrujemo, katera uprizoritev je bila boljše, leta pred dvajsetimi leti ali pa letos. Pogovoru je prisostvoval tudi Franc Veider mlajši, ki je igral v igri Balčka in ki bo ponesel veselje do igranja tudi v četrto generacijo.

»Kako je bilo takrat, pred dvajsetimi leti?« povprašam Meršetovega ata.

»Pred dvajsetimi leti je bilo vse tako navadno,« pravi ata. »Ni bilo takšne razsvetljave, za zvočne efekte takrat še nismo uporabljali magnetofona,« ga dopolni sin.

Ata pa, da do konca pove svoje mnenje: »Kar se pa izvedbe tiče, je pa po mojem takrat bilo boljše narejeno, ker smo imeli boljše

moči. Danes se pa igralca težko dobi, ko so vsi zaposleni in ko je zabava na vseh straneh dosti.«

Meršetov ata je krojač, sin Janez je krojaški mojster, tudi Franc Veider je izučeni krojač, čeprav sedaj dela kot vodja skladišča.

»Trije Mengešani, trije žnidarji,« pravi Merše. »Včasih je bil v Mengešu vsak ta tretji žnidar.«

»Pa imate veselje za igranjem?« povprašam.

Franc Veider pravi: »Moje edino veselje je igranje, za gostilno mi ni.«

Janez Merše ga dopolni: »Jaz sem igral od otroka gor. Včasih smo šli vsi igrati z veseljem, danes nas je takšnih manj. Premalo discipline je pri vajah. Vaje pa so življenje. Ko je bilo letos vaj konec, smo rekli: Mejdun, škoda, ker jih je že konec, sedaj bodo popoldnevi spet navadni kot prej.«

»Igrali ste Pod svobodnim soncem,« pravi, »sedaj Desetega brata, spektakli so vam najbrž hudo pri srcu?«

»V Mengešu gredo bolj ljudske igre, kakšna moderna stvar ne gre. Takale domača stvar nam pa leži,« meni Janez Merše. Njegov oče, poln gledaliških izkušenj, pa pravi: »Domača stvar se tudi bolje izvede. Podjeziški človek ne zna zaigrati gospoda. Kadar pa to hoče, je tak, kot bi srako s pavjim perjem očitali.«

Franc Veider zaključil misel:

»Ljudem na deželi godijo ljudske veseligre, če je pa že drama, mora tudi taka biti, da jo ljudje radi gledajo.«

»Včasih pa pridejo v Mengeš tudi poklicni iz Ljubljane igrati?« vprašam.

»So prihajali,« slišim. »Letos jih ni bilo. Ko je Mestno gledališče ljubljansko začelo prihajati v goste, so igrali laže razumljiva dela, potem pa so prišli z modernimi stvarmi, kot je Tetovirana roža, ki je ljudje niso razumeli. Dvorana je bila prazna.«

Potem govorimo o tem, kako je bilo včasih.

Meršetov ata pove: »Pred vojno smo vsako sezono vsaj pet iger gor spravili, ljudi pa je bilo takrat v Mengešu enkrat manj.«

Franc Veider nadaljuje: »Pa se po vojni je bilo navdušenje čisto nekaj drugega kot danes. Znanici izpred vojne smo se skupaj dobili. Zdalj smo bolj nervozni, težko se skup dobimo. Takrat pa smo si vsi želeli društvenega življenja.«

Takrat je postal Franc Veider prvi Krjavelj in letos je bil Krjavelj drugi. Prvič ga je učil igrali Meršetov ata. Kako je Krjavljevo igranje Meršetovemu atu všeč po dvajsetih letih?

»Je bil že star igralec takrat,« pravi ata Merše, »čeprav še zdaj nima veliko let. Mislim pa, da je bil zdaj še boljši kot takrat, ker se je zanesel sam nase.«

»Vse teče kot po maslu, pro-

blemov torej ni?« sem radoveden.

»O, so,« pravi Franc Veider. »Mladine ni. V Mengešu vidiš take fante, da jih je veselje pogledat. K igranju pa jih ne spravili, čeprav smo že vse poskusili. Vam takoj povem, kako je to.«

Dvoje iger se je učila mladina, pa so se obakrat razšli, ker niso vzeli zadosti zares. Na vaje niso hodili, starejši pa smo hodili.«

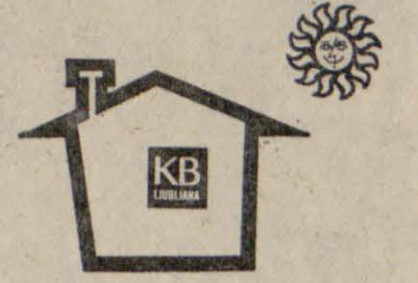
Ljudje v Mengešu, ki so letos doživeli gledališko noč v kamnolomu, pravijo, da so tako zadovoljni in da so se njihovi igralci dobro odrezali. Igralci so hvale veseli, jezni pa so na vreme, »ker jih je okrog prineslo.« Ze prvo ponovitev »Desetega brata« so morali zaradi besneče nevlitve preložiti. Mengeške »poletne igre« so torej igre zares.

JANEZ KAJZER

SLIKA ZGORAJ: pogovor pri Veiderjevih v Mengešu. Od leve proti desni: Franc Veider, ki je igral Krjavlja pred dvajsetimi leti in ki je bil Krjavelj tudi letos, njegov sin Franc je igral Balčka, Pavle Merše obuja spomine na »Desetega brata« izpred dvajsetih let, ki ga je bil sam režiral, podjeziški Janez pa je igral letos Dolefa. Vsi so izučeni za »indrarje« in vsi so igrali »od otroka gore«.

KREDITNA BANKA IN HRANILNICA LJUBLJANA

RAZPISUJE
NAGRADNO ŽREBANJE
ZA VLAGATELJE
VEZANIH
HRANILNIH VLOG,

ki imajo vloženi najmanj 2.000 novih dinarjev na odpovedni rok nad eno leto. Razpis velja od 1. maja do 31. avgusta 1966

uvaja pa nov razpis

NAGRADE:

- 1 TRAKTOR
- 5 PRALNIH STROJEV
- 2 TELEVIZORJA
- 2 HLADILNIKA
- 10 KOLE
- 10 TRANZISTORJEV
- 10 MIKSERJEV

NAGRADNEGA ŽREBANJA ZA

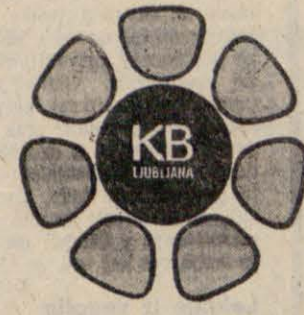
STANOVANJSKE
VARČEVALCE,

ki varčujejo, ali se bodo vključili v varčevanje do 31. dec. 1966 za nakup, gradnjo, dograditev ali obnovo stanovanj, komunalnih naprav, garaž in počitniških hiš.

NAGRADE:

- GRADBENI MATERIAL v vrednosti 500.000 S dinarjev
- STANOVANJSKA OPREMA po izbiri - v vrednosti 250.000 S dinarjev
- INSTALACIJSKA OPREMA po izbiri - v vrednosti 150.000 S dinarjev
- 80-LITRSKI BOJLER
- ELEKTRIČNI STEDILNIK

Poleg raspisanih nagrad pa pridobite še kredit v višini od 50 do 300 % na privarčevano vsoto.

VAŠI DEVIZNI POSLI BODO PRI NAS V STROKOVNIH ROKAH

ODKUPEJMO TUJE VALUTE, KREDITNA PISMA IN CEKE, PRODAJAMO TUJE VALUTE, CEKE IN KREDITNA PISMA ZA SLUŽBENA, PRIVATNA IN TURISTIČNA POTOVANJA TER ODPIRAMO DEVIZNE RACUNE ZA SEBNIKOM.

Vežane hranilne vloge in vloge stanovanjskih varčevalcev sprejemajo vse poslovne enote KREDITNE BANKE IN HRANILNICE LJUBLJANA, in sicer:

- v Ljubljani: OSREDNJA POSLOVNA ENOTA, Sušičeva 2 in Dalmatinova 2; MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA, Copeva 3; BEZIGRAD, Titova 55; MOSTE, Vide Pregarčeve 8; STARA LJUBLJANA, Mestni trg 16; SISKA, Celovška cesta 99 in VIC, Tržaška 36,
- zunaj Ljubljane: CRNOMELJ, DOMZALE, GRO-SUPLJE, HRASNIK, KAMNIK, KOČEVJE, LI-TIJA, LOGATEC, MEDVODE, RAKEK, RIBNICA, TRBOVLJE, VRHNICA in ZAGORJE.

NOVO

129 LET PO PUŠKINOVIM SMRTI ŠE VEDNO:

DVOBOJ ALI UBOJ?

Doktor filozofskih znanosti, profesor B. Meilach je napisal za moskovsko »Nedeljok« zanimiv članek o domnevah književnih zgodovinarjev, pravnikov, zdravnikov, sodnih izvedencev in drugih strokovnjakov o Puškinovi smrti. Članek je dal naslov »Puškinov dvo boj, rana in zdravljenje«, povzemamo — pač z zamudo — njegove poglavitne ugotovitve in misli.

V dvo boju med Puškinom in francoskim pustolovcem d'Anthèsom se je zgodilo tole: Francoz je streljal prvi in smrtno ranil Puškina. Ta je potem leže streljal nanj in ga zadel v prsi. D'Anthès je pozneje trdil, da se je krogla odbila od gumba na njegovem plašču, da pa mu je vendarle poškodovala dvoje reber in pomodrih kožo. Dr. Stefanović, ki je prisostvoval dvo boju, je pa napisal, da d'Anthès ni bil poškodovan.

Tragična smrt največjega ruskega pesnika je seveda zanimiva mnogim ljudem in nastale so najrazličnejše domneve. Leta 1938 je inženir Komar napisal za »Sibirski plamen« članek z naslovom »Zakaj Puškina krogla ni ubila d'Anthésa«. Komar je trdil, da bi na 11 korakov izstreljena krogla morala hujje raniti Francoza in da je d'Anthès ostal živ, aker je šel na dvo boj v oklepu, ki ga je kol staznik obklesal pod obleko.

Ta domneva ima veliko pristašev. Leta 1959 je Ivan Rahilo do kaj čudno in neutemeljeno pisal v »Moskvja« o poskusu, ki naj bi ga napravil neki inženir. Ta naj bi v nekem znanstvenem muzeju odkril pištolo iz Puškinovih časov, potem pa obklesal lutko v star vojaški sukniči s kovinskih gumbi in streljal vanj z razdalje 11 korakov. »Krogla se ni odbila, marveč je prebila gumbo in predrla lutko. Tolikšna je bila njena probojna moč.«

Poskus zveni prepričljivo, toda takoj so se našli strokovnjaki, ki so menili, da bi moral neki inženir »poskus« izpeljati drugače. Potrebnoval bi natančno takšno pištolo za dvo boje, s kakršno je streljal Puškin, ne pa »pištolo iz Puškinovih časov.« Uporabiti bi moral smodnik iste sestave kot leta 1837 (do dvo boja je prišlo 27. januarja 1837), natančno izpolniti predpis o velikosti naboja pri dualskih pištolah tistih časov, uporabiti gumb s salonske sukneje gardne konjenice iz tride-

setih let prejšnjega stoletja in naposled — streljati iz napol ležega položaja.

25 let po Komaru in 4 leta po Rahilu je list »Neva« objavil članek leningrajskega sodnega izvedence Safronova »Dvo boj ali uboj«, ki z nekaj spremembami potrjuje domneve Komara in Rahila: d'Anthès je moral imeti na sebi kakšen kovinski predmet ali posebno zaščitno obleko. Potem so to verzijo sprejeli v javnosti in »oklepi«, »neprobnojni telovnike in železna srjajca« so celó v učbenikih.

Nasprotni tabor seveda ni mlačal. Doktor filozofskih ved A. Gerbstmann se je uprl »železni srjajci«, češ da takšna srjaja d'Anthésa ne bi varovala pred ranami na nezaščitenih delih telesa, razen tega pa bi tvegali vseh let mednarodni politični skandal, če bi zdravniki odkrili, da se je Francoz dvo bojujeval v oklepu. (Baron Georges Heckeren d'Anthés je bil posinovieneec danskega diplomata Heckerena in je bil poročen s sestro Puškinove žene Gončarove.)

Zaradi članka, ki ga je Safronov objavil v »Neva«, se je dvakrat sestala leningrajska stolica

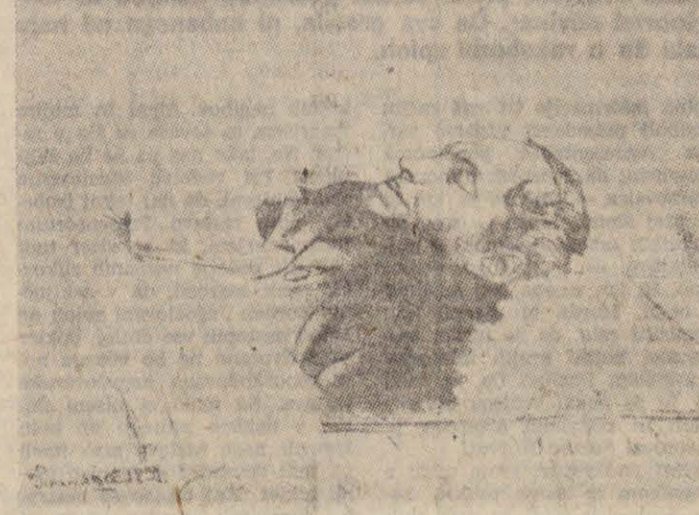
Puškinova žena Natalja: zaradi nje je prišlo do usodnega dvo boja. Poročila se je s pesnikom l. 1831, rodila mu je štiri otroke.

za sodno medicino in 24. oktobra 1963 ovrgla njegove trditve kot nedokazljive in nedokazane. Puškinska komisija pri Akademiji znanosti ZSSR je dobila vrsto pisem. Med drugimi so napisali skupno pismo profesorju juridičnih znanosti J. Davidovič, kandidat zgodovinskih znanosti docent L. Rakov ter puškinoslovec in pisatelj V. Glinka. Ti so poudarili podli in avanturistični značaj d'Anthésa, ki je trgoval s političnimi prepričanji in špekuliral v korist Napoleona III., in dejali, da pisanje Safronova temelji na apriorističnih domnevah. »Tovarišu Safronovu gre predvsem za senzacionalnost,« so mu očitali. Potem so se razpisali o njegovi trditvi, da je bil d'Anthés oblečen v salonsko suknejo, kjer so bili gumbi razporejeni v eni vrsti po srednji liniji prsi. Na podlagi tega je Safronov trdil, da je zaradi zlonamerne napake prišlo do teorije, kako se je Puškina krogla odbila od gumba na desni strani prsi vojaške uniforme. Toda avtorji pisma pravijo, da se površno poznavanje ruskih vojaških uniform kaže, da ruski oficirji niso nikdar nosili enovrstnih sukneji, kjer naj bi bili »gumbi razporejeni v eni vrsti po srednji liniji prsi«. Ta netočnost poruši teorijo Safronova, češ da naj bi bila »linija gumbov« daleč od mesta na d'Anthésovi prsi, kamor je udarila krogla. V resnici so bili gumbi na stranskih linijah prsi, zato ni čudno, če so sodobniki govorili, da je Puškina krogla povzročila manjšo rano in kontuzijo.

Verzijo o »železni srjajci« je ovrgel tudi N. Rajevski, puškinoslovec, biolog in balistični strokovnjak: »Običajno je bila železna srjaja namreč podobna do kolen segajoči rubaški iz železnih obročk. Čeprav je dobro varovala telo pred udarci s hladnim orožjem, se je izkazala kot nemočna pred ognjenim orožjem in polagoma so jo nehali nositi. Konec 17. stoletja so jih posvemi nehali izdelovati. Ko bi bil d'Anthés obklesal to muzejsko stvar, bi bil tvegalo večjo rano zaradi razcefrane žice. Leta 1837 je bila železna srjaja prav takšen anahronizem kot hebarada ali arkebuza.«

Tu je zdaj obtičala pravda o »železni srjajci«.

Drugo zanimivo vprašanje pa je: ali bi dandanes Puškina lah-

Puškin na mrtvaškem odru: umrl je 10. februarja 1837. Danes bi ga že povprečen zdravnik ohranil pri življenju.

ko ozdravil in ali so ga takrat zdravili pravilno?

Strokovnjaki trde, da bi danes že povprečni zdravnik ohranil Puškina pri življenju. Najprej bi ga odpeljali na najbližjo ambulanto, kjer bi mu obvezali rano, nato pa bi ga prepeljali na kliniko, kjer bi mu dali transfuzijo, tako da bi ostal pri močeh. Sele potem bi se lotili rane. Od prli bi trebušno votlino in onemogočili infekcijo, rentgenski posnetki bi pokazali pot krogle ter poškodbe kosti in organov. Potem bi ga operirali. Toda v njegovih časih takšna operacija ne bi uspela, ker niso imeli antiseptikov.

Dosti težje je ugotoviti, ali so Puškina pravilno zdravili tista dva dni po dvo boju. Trditve je veliko. Nekateri dokazujejo, da so ga zdravili nepravilno in da je osební zdravnik carja Nikolaja I., dr. Arendt deloval tudi kot dvorjan in spletkar. Sklicujejo se na spomine Puškinovega sodobnika Moravskega: »Prebivalstvo Petrograda se je strastno želelo maščevati nad d'Anthésom. Govorilo se je, da je en tujec Puškina ranil, drugi tujec pa ga je zdravil.«

Verzijo o hoteno napáchnem zdravljenju še danes podpira veliko strokovnjakov, med njimi profesor L. Grossmann: »Stoletje pozneje je ruska medicina obso-

dila svoje prednike, ker so zakrivilí pesnikovo smrt.«

Toda drugi trde, da so Puškina zdravili pravilno, da pa je bila rana smrtna. O tem je pisal A. Gudimov v »Medicinskem delavcu« januarja 1961 pod naslovom »Puškinova rana«. Gudimov navaja pokojnega kirurga N. Burdenka, ki je 5. februarja 1937 zapisal v »Izvestijah«: »Začel ga je zdravití (dr. Arendt) po vseh pravih tedanje znanosti.« In: »Rana je bila sicer huda, ne pa smrtna. To se ne ujema s člankom Gudimova.«

Na splošno so bile kirurške izkušnje tistih časov na dokaj visoki ravni. Francoski kirurgi so opravljali drzne in zamotane operacije. Toda ruski zdravniki so bili pod vplivom zaostale nemške šole, ki ni priporočala kirurških posegov, marveč zdravljenje s simptomatičnimi metodami. Kirurgi so brčkone s sondami prebadali Puškino rano in tako le večali njegovo trpljenje. Arendt se ni mogel odločiti za operacijo.

S. Judin, eden najvidnejših današnjih kirurgov, je 8. februarja 1937 pisal v »Pravdie« o Puškinovem zdravljenju. Sestavil je od ure do ure natančni historiat zdravljenja in trdil, da »stisega leta na operacijo niso mogli niti pomisliti«, zakaj za to nujno potrebni antiseptiki so se pojavili dosti pozneje.

Judin ugotavlja, da si je dr. Arendt dovolil grobe napake. Najhujša: »Zdravniki so naredili največjo napako, ker so Puškino povedali resnico: da je rana smrtno nevarna.« To se ne sklada z etičnimi načeli zdravniškega poklica.

MERIMA KRUŠEVAC

KOREN
LOSION ZA KOSU

Z ZDRAVILNIM OLJEM
NAGELJČKOV

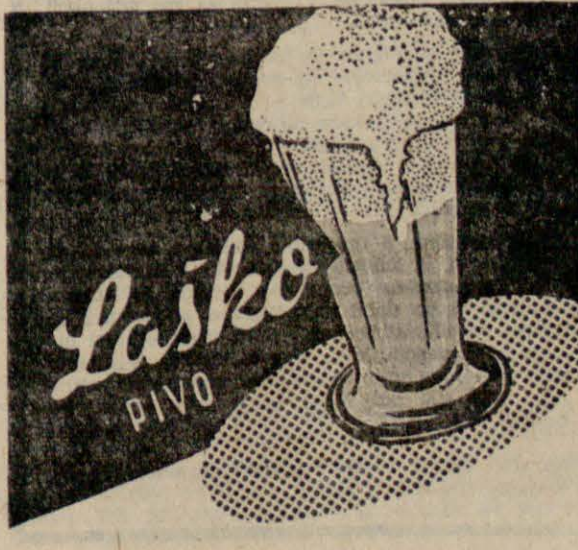
Trditve, da si je Puškin želel smrt, so neresnične, pravi Judin. Od samega začetka so mu govorili, da bo umrl, tako da je hvalježno zavrnil moralno podporo, ko mu je Dalj začel vlivati upe na ozdravitev. Judin pravi: »Presečena pomankanje navodil za zdravljenje srca.« Govori tudi o Arendtovi vlogi v insceniranem pobotanju med Puškinom in carjem.

Iz tega je moč sklepati, da zdravljenje še zdaleč ni bilo na ravni najnaprednejših izkušenj za trideseta leta preteklega stoletja, kot je pisal Gudimov.

Vendar tudi to vprašanje še ni dobilo dokončnega odgovora. Zato dr. Meilach na koncu članka poziva, naj bodo preiskovalci objektivni, naj strokovnjaki sodelujejo med seboj, da bi prišlo do resnice. »Ne moremo se zadovoljiti z detektivskimi domnevami« konča Meilach.

S. IVANČ

OB VSAKI PRILIZNOSTI
IN ZA ZEJO SAMO ...

ZMAGE SAMO ZA BOGATE

Ljudje so napolnili stadion mehiške prestolnice — sto tisoč prostori — kjer bo prizorišče večjega dela prihodnjih olimpijskih iger, do zadnjega kotička. Bilo je to lani oktobra. Vsi so prišli, da bi videli najzanimivejši tek tega prvega mednarodnega tedna: tek na 5.000 metrov, za katerega se je prijavilo nekaj najboljših atletov sveta. Ni mililo niti pet minut po startu, brez sapa, pravzaprav skoraj za dušen, zruši se na rob steze. Zdravniki so se trudili dobrih deset minut, preden se je spet ovedel. Organizatorji atletskih iger so tedaj lakonično izjavili: »Opozorili smo ga.« Avstralec je torej po mnenju mehiških organizatorjev samo plačal »nepredvidnost« in »neuhotljivost«. Ni namreč upošteval nasveta, da se morajo postopoma privaditi na izredno nadmorsko višino mehiške prestolnice (2.460 m), se pravi na sorazmerno redkejši zrak in drugačno podnebje. Z drugimi besedami, izreden avstralski atlet si je povsem sam kriv, ker je mislil, da je dovolj »samok teči«. Za tekmovalca v Ciudad de Mexico je treba vse kaj več.

Lekcije iz vesolja

To je bilo marsikomu jasno že ob olimpijskih igrah v Tokiju, ko so se očete iger odločili, da bo prihodnja največja amaterska športna prirediteljstva v mehiškem glavnem mestu. Toda ukrepali so lahko samo »bogataje«, se pravi, tiste države, ki lahko za udeležbo svoje vrste na olimpijskih igrah tudi marsikaj žrtvujejo. In le-te so tudi takoj začele razmišljati, kako naj najbolje pripravijo svoje športnike na izredne razmere, v katerih bodo morali nastopiti. Šlo je predvsem za to, kako preprečiti v panogah, ki zahtevajo skrajne napore človeškega organizma, katastrofalne posledice. In tedaj so najprej ugotovili, da športna medicina pravzaprav kaj malo ve o vedenju in izdržljivosti človeškega organizma na večjih višinah. Zato so »bogataje« in tudi nekatere manj bogate, pa zato športu bolj naklonjene države, začele ustanavljati posebna središča za raziskave in trening. ZDA so ustanovile svojo predolimpijsko vazo v Novi Mehiki,

nedaleč od Alnuquerqua, 1900 m nad morskimi gladinami. Sovjetska zveza je obogatila športno medicino z izdelki vesoljske medicine, in videti je, da so prav priprave sovjetskih atletov še najbolj uspešne. Zakaj v SZ so morali probleme človeškega dela v večjih višinah reševati že v času prvih človeških poletov v vesolje: pritisk in vesoljskih ladaj namreč ustrezna pritisku na višini 6.000 metrov nad morjem. In prav sovjetski znanstveniki so prvi trdili, da je moč človeško telo z vajo privaditi na višino kot na katerikoli drugi napor. Prav zato pa bodo tudi sovjetsko olimpijsko vrsto vadili v kozmonavtskih središčih.

Tudi med atleti je sicer nekaj »izbrancev«, katerim se ne bo treba še posebno pripravljati za Mehiko. To velja, na primer, za kenjskega tekača na 5.000 in 10.000 metrov Keina, ki večino leta preživi v domači vasi skoraj tri tisoč metrov nad morskimi gladinami. Podobno pa je tudi s maratoncem Abeba Bikilo.

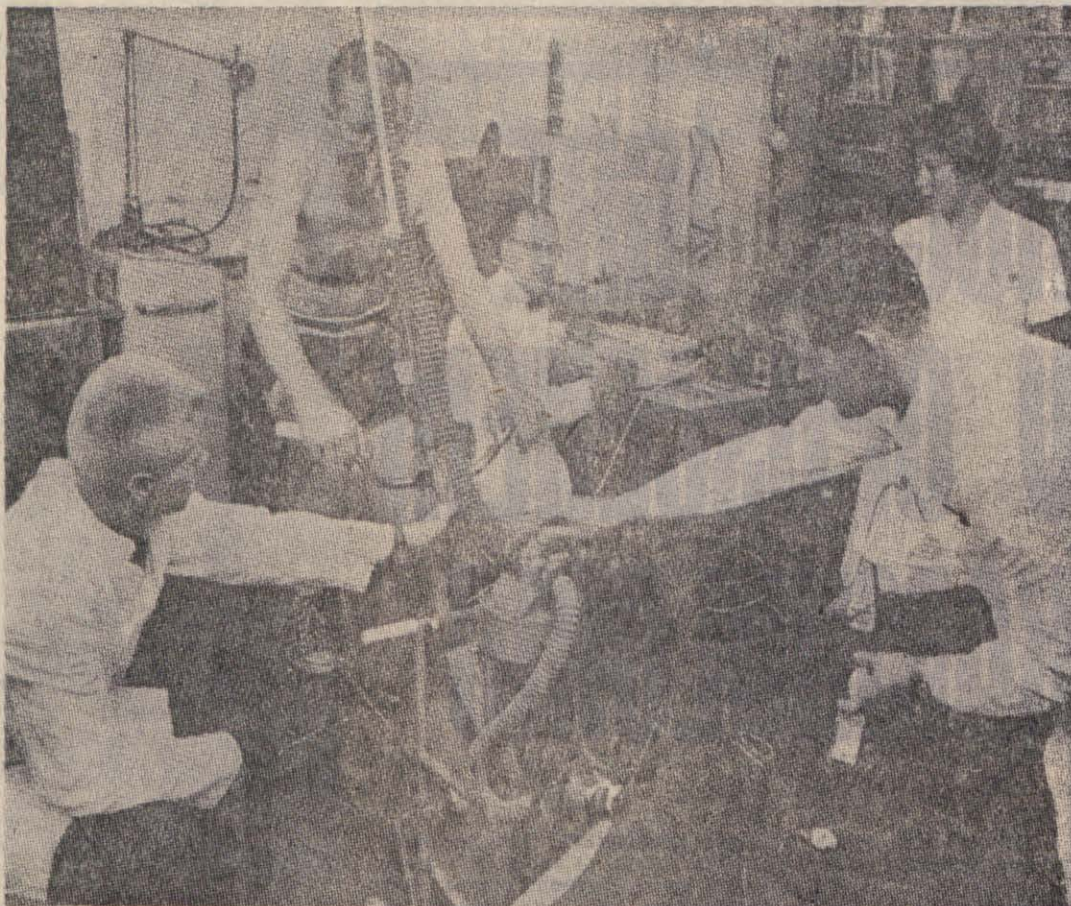
Kako pripravljajo atlete tiste države, ki niso imele ne vesoljskih središč ne kdo ve kakih športnih naselij in terenov dva tisoč metrov nad morjem, vendar pa dovolj denarja in trdnost odločnosti, da kar najbolje pripravijo tekmovalce na izredne razmere v Mehiki, lahko mogoče pokaže primer Francije. Ta država je takoj po tokijskih igrah imenovala posebno komite strokovnjakov za športno in vesoljsko medicino. Potem pa je še lani ta ekipa spremljala francosko zastopstvo na mednarodni športni tečaj v Mehiko. V tej ekipi so bili kardiologi, specialisti za dihalne organe, fiziologi in diabetiki. Po poročilih teh znanstvenikov je komite, ki skrbi za priprave francoske olimpijske vrste, odločil, da bo v gorah takoj postavil predolimpijsko vazo. Ze trideset manj bogatih držav je doslej zaprosilo, če bi lahko tudi njihovi športniki vadili v tej vasi, ki sedaj že stoji pri Font-Romeu. Vzporedno s temi pripravi pa so tekle priprave o vzdržljivosti človeškega organizma na večjih višinah tudi v Parizu, kjer so letalske sile dale športnim zdravnikom na voljo svojo »depresijsko celico«. In vse francoske športnike, ki bi se lahko teoretično uvrstili v olimpijsko

vrsto, so tam umetno dvignili do višine 4.000 ali pa celo 6.000 metrov nad morjem ter začeli njihove fizične in psihične reakcije.

Pomožni poskusni kunc

Trindevetdeset franc. športnikov je tako romalo iz dekompresijske celice pred zdravnik in potem še nekajkrat sem in nazaj. Toda ker najbolj uspešni športniki kar niso kazali pravega razumevanja za razna merjenja in odvzeme krvi in tudi ne volje za kako tesnejše sodelovanje s športnimi zdravniki, se je pripravljalni komite odločil, da jih zamenja. Tako je skupina štiridesetih mladih telovadnih učiteljev prevzela nalogo poskusnih kunccev in omogočila zdravnikom, da so končno le prišli do tistih podatkov, ki so jih potrebovali.

Po vseh teh poskusih, pregledih, opazovanjih in merjenjih so sestavili vadbeni program za olimpijsko vrsto: pred odhodom v Mehiko trije tedni v predolimpijski vasi v Font-Romeu, po tem pa še dva tedna treninga v Mehiki na športnih igriščih, kjer bodo športniki pač nastopili v olimpijskih tekmovaljih. Z analizo plinov v krvi in kemičnih snovi, ki so se sprostile v organizmu po naporih na večji nadmorski višini, so prišli do podatkov, po katerih so sestavili poseben prehrabni režim, ki naj bi športnikom omogočil, da kar najsprejeto spet pridejo k moči. In še poseben ukrep: francoska olimpijska vrsta bo odnesla s seboj v Mehiko vso pitno vodo, ki bi jo lahko potrebovala. Ker enako velja tudi za hrano, bi lahko rekli, da bo edina naloga francoskih atletov oskrbeti se na kraju samem s kakim olimpijskim odličjem. Že primeri ZDA, SZ in Francije najbolj dokazujejo, da se bo slavje v Mehiki še bolj oddaljilo od olimpijskega načeta, da je udeležba pomembna od zmage. Zakaj prav nadmorska višina mehiške prestolnice je še bolj zožila krog izbrancev. Teh olimpijskih iger se brez tveganja kakih bolj ali manj hudih posledic za organizem (zlasti v najtežjih športnih panogah) niti udeležiti ne bo mogel vsak, ki je bil hotel. Zmaga pa so tako in tako pridržane samo za atlete »bogatih« držav.

SAMO ZA BOGATE — Temeljite znanstvene priprave požirajo denar

Mednarodna nogometna federacija (s kratico: FIFA), ki je te dni vsa zaposlena s finalnim turnirjem za VIII. svetovno prvenstvo v Angliji (SP), je med najbolj bogatimi strokovinimi športnimi zvezami na svetu sploh. Po 62 letih — ustanovljena je bila leta 1904 — se je prelevila v pravo gospodarsko organizacijo. To kažejo tudi njeni začasni obračuni za čas od tokijskega kongresa leta 1964 do letošnjega SP. FIFA ima sedaj v blagajnah — v gotovini — približno 500 milijonov v našem (starem) denarju in približno 160 milijonov v rezervnem skladu. V skladu za razvoj amaterskega nogometa po vsem svetu ima kar 375 milijonov. Od kod priteka denar tej zvezi? Nekaj »dobižas« dobi od vsa-

LONDON KLIČE!

ke meddržavne nogometne tekme, predvsem in največ pa zaradi prav s svetovnim prvenstvom, ki je sicer samo vsake štiri leta. Poglejmo primer: FIFA pričakuje, da bo od 1966 do 1969 zaslužila milijardo in četrt, od tega polovico od letošnjega SP v Angliji. Od 1965 do 1965 je FIFA »zapravila« nič manj ko 781 milijonov. Da, da, ni lahko biti blažnjak FIFA...

Ko smo že pri denarju, pogledajmo še, kje in za koliko je zavarovanih vseh 352 nogometašev, ki igrajo na SP v Angliji. Prav vsi so zavarovani proti poškodbam, in sicer pri družbi Lloyd. Kakor pišejo angleški časopisi, je brazilski »sni« biere Pele — igralec, ki je na tekmi Brazilija z Portugalska za prazen nič tako strašansko šepal — zavarovan celo za 795 milijonov. Prvenstvo samo pa so prireditelji zavarovali pred vojno, političnim prevratom, smrtjo v kraljevski družini, nacionalno katastrofo in vremenom.

Neka starejša dama iz Manchestra pa si je belila glavo, kako bi zavarovala uboge sodnike pred prevročimi kibicji. Prirediteljem je poslala celo zbirko umetnih brad in drugih koristnih stvari za maskiranje. V spremnem listu je zapisala: »Gre za zapuščajno mojega moža, ki je bil velik prijatelj nogometa. Menim, da nadaljujem njegovo delo, če dam njegovo zbirko na voljo za svetovno prvenstvo. V zadnjih tednih sem veliko čitala o neredih in angleških nogometnih igriščih. Morda bodo umetne brade lahko koristile, kadar bodo nospodje sodniki želeli, da jih ne bi nihče spoznal...«

Ni »skrbite« pa nima Scotland Yard. »Kokal« Julesa Rimeta stražimo te dni kot nobeno drugo stvar na svetu. Dolgoprsneži nimajo več nobenih možnosti. Strážo, ki pazi na dragocen pokal (lovorika je iz pravega zlata in tehta 4 kg), so podvojili, odkar je policiji prišlo na ušesa, da tatovi spet merijo nanj. »Menimo, da ne gre za poškodbe tatove, marveč predvsem za domisleke ljudi, ki bi jo radi zagodili policiji,« pravi v Scotland Yardu. »Naši rojaki so glede tega zelo domiselni, z njimi pa držijo tudi dobrih del škodoželjne javnosti, ki bi se rada smejala na naš račun. Toda — nokal je na varnem.«

Na dobrem je tudi bivši španski »nogometni kralj« Alfredo di Stefano. Iz Londona poroča za neko špansko časopisno agencijo: »Delo je zelo zanimivo in veseli me.« Pravi di Stefano, »človek potrebuje razgledanost, hitrost in — po nekaj dneh — tudi precej kondicije. Vsa stvar je zelo naporena, verjemite mi. Novo zame je, da se s tribun marsikaj vidi drugače kot na igrišču. Marsikateremu novinarju, ki me je poprej ostro kritiziral in sem bil jezen nanj, sem zdaj odpustil, ko sem se dokopal do te ugotovitve.« In ko so ga vprašali, kaj bo počel v prihodnje, je di Stefano rekel: »Morda bom novinar, morda pa trener; mika me oboje.«

Zasluge gre na SP tudi nekemu Edwardu »Pelleju«. Ne, mož ni noben nogometni zveznik, marveč samo golji vrtnice. Za SP je vzročil novo zvrst, ki jo je imenoval »World Rose 1966« (vrtnica sveta 1966). Njena odlika je, da še prav posebno dehti. Pri svoek teh vrtnic bo mister Pelle poklonil enajsterici novega svetovnega prvega. »To bo svetovna premiera mojih novih vrtnic,« si je »dovoljno« mel roke navdušen vrtnar.

Strbi pa ima vsak dan dovolj tudi Pele, toda ne z vrtnicami, marveč s pismi, ki mu jih — kljub vsemu razočaranju — pošiljajo njegovi oboževalci in oboževalke. Poštar prinese zanj v brazilski tabor vsak dan več ko 3000 pism! Namesto popolnega naslova pošiljatelj na ovojnici napiše samo »Kralj Pele«, analogno po filmu, ki je potolkel vse rekorde glede obiskov. Pa tudi »Kaffe-Champions« imenujejo zvezdnika, odkar je za nacionalno dobro in posebno turneje s snubil v tujini. O njem se tole: v angleških knjigarnah lahko te dni kupite knjigo »Jaz sem Pele«, v trgovinah z gramofonskimi ploščami pa tango argentinskega muzika Canara »Che Pele«. Da, v Angliji se vse vrtilo okoli »toe« — in denarja...

Precej popularen je na angleškem otoku in med nogometaši še posebej 46-letni Nemeč Hans Baumer, ki je po letu 1954 videl kakih 20 meddržavnih tekem reprezentance ZRN. Tudi letos je spet zraven. Čeprav je pot od enega stadiona do drugega dolga tudi več ko 80 km, možu še ni sploh veselje do nogometa. Nikakor namreč ne sme zmolčati, da se prevaža s kolesom.

Navadno, a originalno tolažilno nagrado za SP si je izmislil neki hotelir v Middlesexu: osemdnevno brezplačno bivanje za tistega »tatarja«, ki bo dobil največ golov. »Nesrečnež« bo gotovo potreboval počitka,« pravi človekoljubni hotelir. »Dobro vem, kako je s to stvarjo. V mladih letih sem sam branil nogometna vrata. Med vratničami sem stal tudi tedaj, ko je moja enajsterica izgubila 0:16...«

Na sliki zgoraj: Vrata sovjetske nogometne reprezentance Lev Jasin v akciji

... in sneli so vse zastave!

Na sedežih, ki so bili odmerjeni samo za aktivne udeležence nedavnega XV. balkanskega rokoborskega prvenstva v dvorani Tivoli, sem zadnji večer sedel poleg Stevana Horvata. Pravzaprav nobeden od naju ne bi smel opazovati spopadov na blazinah z najboljših sedežev: naš dvakratni svetovni prvak zaradi poškodbe namreč ni tekmoval, jaz sem pa tako samo športni novinar. Da sva grešila, ni nobenega od naju motilo; mimogrede sva kramljala še o rokoborbi sploh.

Tako ognjevit pa se le nisva pomenkovala, da ne bi slišala tudi nepričakovane, uradne še nepotrjene vesti:

»Sedemkratni svetovni prvak v kategoriji do 57 kg Hüseyin Akbas je predal finalno borbo svojemu zadnjemu tekmeču...«

Moj sosed, malce začuden, je samo skomignil z rameni.

Hipec pozneje se je oglašil uradni napovedovalec:

»Vodstvo turške reprezentance nas je prosilo, da pojasnimo tole: Akbas se je vdal naprej samo zato, ker je poškodovan.«

Rokoborci ste zares pravi pikolovi, sem si mislil; na blazini težite, da z raznimi akcijami osvobodite čimveč točk, ki potem — po desetih minutah — odočajo o dvoboju.

»Kaža pa, da vam gre za vsako malenkost tudi, kadar niste na blazini,« sem glasno zavaljal priljubljenemu Pistu.

»Grenko je, toda resnično: rokoborci se ne moremo — glede popularnosti in maršičesa drugega — meriti z drugimi športniki, denimo z nogometaši. Športni, ki zakoreninjene neenakosti smo morda res bolj občutljivi, kakor pa se zdi povprečnemu opazovalcu. Med nami je mnogo takih, ki so jih na prvi pogled same mišice, toda verjemite mi, imajo tudi srce. Dobro, toplo, naše... Zato nas vsaka krivica, pa naj gre zgolj za neuradno, nepo-

polno informacijo na naš račun tembolj prizadene,« vodstvo turške reprezentance popolnoma razumem; da, neuspeh njihovega tekmovalca — vdal se je, ker si je prejšnji zločil rebro — smo po hodnikih omenjali skupaj z najsvetejšim — z njihovo domovino. Ni jim vseeno, kaj mislimo o obeh. Morda bi utegnili kdo pomisliti celo, da se turški tekmovalci boljše svojih tekmecev v »velikem finalu?« Da, za čast, ne, še za nekaj večjega gre pri takih in podobnih stvareh,« je navezoval Stevan Horvat.

»Naj podkrepim svoje misli z dogodkom iz lastne prakse. Letos pozimi je bilo, ko sem skupaj z nekaterimi našimi nastopil na mednarodnem turnirju, ki so se ga udeležili izbrani rokoborci iz še petih držav. Tekmovanje ni bilo pri nas, marveč na Švedskem. Pred tekmovalno dvorano so vihrale — podobno kot te dni v Ljubljani — zastave vseh šestih držav — udeleženk. Tudi naša je bila med njimi. Sredi najbolj zagriženih spopadov za končno zmago sem opazil, da je bila jugoslovanska zastava precej razcefrana; podobno sem si jo ogledal in koj ugotovil, da je nekdo namerno raztrgal... Nepridipravov, ki jim nisvo všeč podvig športnikov socialistične Jugoslavije, je povsod nekaj. Tu di na Švedskem je bila naša državna zastava tarča njihovih niz-

kotnih nagibov. Meni in mojim tovarišem to seveda ni šlo v račun. Ne, tako nas pa ne bo žalil nihče! Pri vodstvu tekmovalca sem zahteval, da naj takoj izobese svojo novo zastavo. Presenečenim funkcionarjem, ki so sicer tudi obožljivi početi neznanih zlikovcev, sem zagrozil, da v zaključnih borbah Jugoslovani sploh ne bomo nastopili vse dotle, dokler pred dvorano ne bo vihrala nova, nepoškodovana jugoslovanska zastava. Še malo si nisem mislil, v kakšno zadrego jih bom spravil; nove zastave niso imeli pa tudi sposoditi si je niso mogli nikjer. Kaj bo, so se nestrpnost spraševali, preden so prišli k nam. No, če je tako, sem jim dejal, pa vzemite z drogov tudi drugih pet državnih zastav, in mir bo v hiši. Tako sem jih zavrmil; kaj naj bi rekel drugega?«

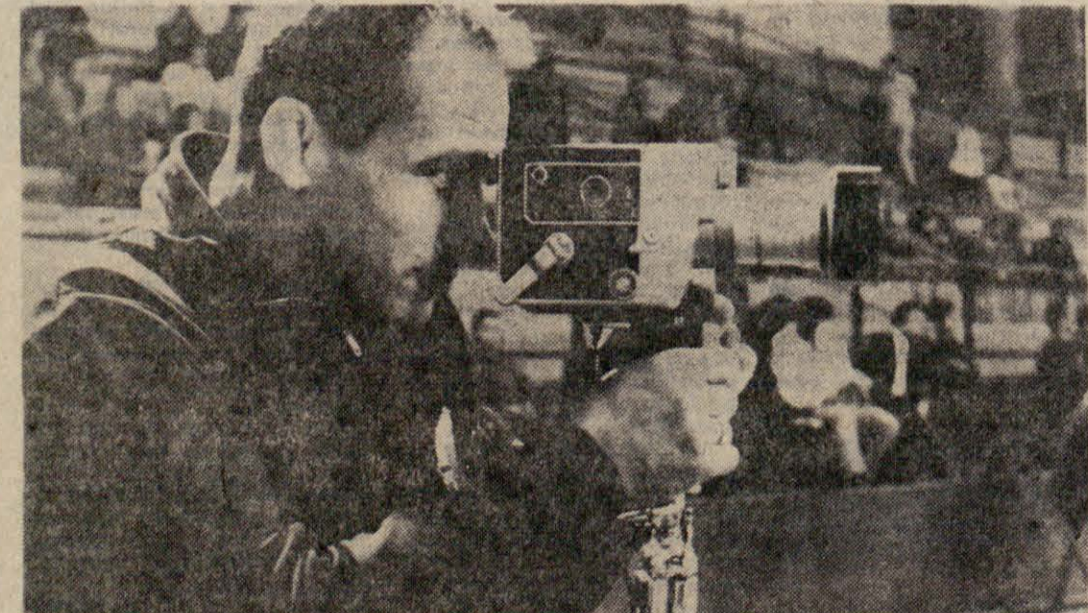
Nestrpnost sem čakal, kakšen bo konec zanimive zgodbe.

»Nastopil sem v finalu. Prireditelji so razumeli mene, druge ekipe pa prirediteljev zadrego. Vse zastave so sneli z drogov! Da, takšni smo mi, rokoborska družina.«

Na Švedskem so se tedaj vnovič prepričali, kakšni patrioti smo Jugoslovani.

Po XV. balkanskim rokoborskim igrah vem tudi, da Turki niso nič manjši... H. U.

Z JAPONSKO FILMSKO KAMERO — DVAKRATNI SVETOVNI PRVAK STEVAN HORVAT FILMA SVOJE TOVARISE V DVORANI TIVOLI FOTO: S. BUSIC

Navihaške marnje menda res ne poznajo meja... Vse mogoče si privoščijo ti negumnani privrženci okroglega usnja, toda rekli bi, da so tle italijanskega rodu skoraj prekosili sami sebe. Med rajdami raznih klubov in klubcičen se je neka Savona celo dolgo sezono znojila in gerala, da bi v svoji skupini doseglja vrh in potem stopila za stopnico više v dolgi koloni takih in še mnogo boljnih. To se ji je res posrečilo. Kibicli so nato držali besedo. Ko se je poteglo piviranje doma, so se odpravili na bojšo pot k nekemu 70 km oddaljenemu posrečenemu hramu. Sto romarjev v telovadnih čevljih je opranilo to pot v dveh etapah, prav toliko pa jih je spremljalo s podobami in zastavami. Vodja trener se je peljal z avtom, ki je bil naložen tudi z nekaj prigrizki za romarje. Kako se je končalo, naši viri ne vedo povedati.

Na letošnjem SP v nogometu je odbor za tehnični razvoj te igre imenoval posebno komisijo uradnih opazovalcev vseh 16 enajsteric, ki so se

prebile do letošnjega svetovnega prvenstvenega odra. Vanjo je poklical celo vrsto trenerjev in tehničnih vodij. Za

KRATKO TODA NOVO

vsako skupino (1-4) so dolocili posebnega vodjo, vsi ti pa delajo pod taktirko Angleža Walterja Winterbottoma. Stirje najbišji tehniški strokovnjaki pa so: Kacalin (SZ), Santos (Brazilija), Greenwood (VB) in Quince (Švica).

Grški kralj Konstantin, olimpijski prvak v jadrnanju iz leta 1906 in član mednarodnega olimpijskega odbora, odločno zavrača vse časopisne vesti o tem, da je še karkoli dejal o tem, kje naj bi bile te olimpijske konkurence na igrah, ki so bile nedavno oddane Münchnu. Najmanj pa je res, da je komurkoli rekel, da je njegovemu Kiel nima tako ugodnih mož-

nosti kakor Travemünde. Nemcem pa seveda to ni vseeno...

Eden redkih še živih nogometašev iz nekdane avstrijske čudezne enajsterice (Wunderteam) Karl Sesta (60 let je učakal nedavno) je na ta praznik sprejel v svojem baru visokega gosta — prejšnjega zveznega kanclerja dr. Gorbacha. Mož je v mladih letih pridno zahajal na nogometne travnike na Dunaju, kjer mu je med drugimi ostal posebej v spominu slavljenec.

Francoski nogometni prvak FC Nantes je po vsej priliki smešno vpraševan. Ker mu menda po denarni plati ne gre prav slabo — drugdnih je na svetu precej več — si je omislil popolno menjavo klubskih dresov, in sicer v zeleno-rumeni sestavi, popolnoma enake, kakršne oblačijo Brazilci. Enajsterico zdaj hudo sumežji imenujejo kar »Pe tit-bresle«. V njeni sredi igra tudi neki Tauré, ki je poprh tega prav tako rjav ko kava in kakor — Pelé.

Super NOVO

ADRIATIC

KDO BO ZMAGOVALEC NA SVETOVNEM PRVENSTVU V ANGLIJI? To lahko vidite in doživite na najnovejšem televizijskem sprejemniku

kanal za prvi in drugi program UHF in VHF avtomatik s foto celico

TV sprejemnik »ADRIATIC« lahko kupite za 2.484 Ndin ali USA \$ 146

v vseh specializiranih trgovinah ali z vplačilom v tuji valuti prek podjetij, ki so za to pooblaščenca

POJEM VARNOSTI GLEDE KAKOVOSTI IN SERVISA!

ELEKTRONIKA • TELEKOMUNIKACIJE • AUTOMACIJA ZAGREB
Božidarevičeva 13

6508

ANGLEŽ PLAVA NA SUHEM

MORRIS 1100 (IN NJEGOV DVOJČEK AUSTIN 1100) SE POSTAVLJA, DA »PLAVA« NA CESTI. SAJ IMA NAMESTO VZMETI POSEBNO TEKOČINO V GUMIJASTIH VALJIH. (IZKAZAL SE JE, KO SMO GA PRESKUSILI NA SLOVENSKEM MAKADAMU »ČETRTEGA REDA.«) ŽAL PA PRI NAS »PLAVA« TUDI SERVIS ZA ANGLEŠKA VOZILA. OBETAJO, DA BO KMALU BOLJE. REZERVNI DELI PRIHAJAJO

Na Kontinentu se nam zdi avtomobil z Otoka znamenje lastnikov veljave ali športnega duha. Pravijo, da so v ceni angleškega avtomobila že vračunane rokavice iz jelenove kože in ravna pipa. Pa vsak anglež ni rolle-royce in tudi ne MG »B«.

Morris 1100 je predvsem »pametna« avtomobil za vsakdanjo rabo. Tako kot je očitno pameten njegov oče, znani konstruktor Alec Issigonis, ki je nastilkan na perspektivo in z zakrivljenim nosom prica, da ve kje potrošnik želi čevelj. Pri vsem tem pa morris 1100 ne skriva, da je Anglež: krmilo je zelo neposredno, vzmetenje in prestave so raz

ob stenah ob straneh zadnjega okna, da nasloniš glavo in zaspis.

Sedeži so prevlečeni z umetnim usnjem. Pa je bil dan zelo vroč, in smo potniki ugotovili, da asjaka ni porozen. Čeprav sem se potil, mi je bilo vse bolj všeč krmilo, ki je posebno nameščeno (tako kot v avtobusih in tovornjakih), drugače kot sem navajen v »celinskih« avtomobilih. Pa je res, da se na »otoškem« krmilu med vožnjo roke manj utrudijo.

V limuzini s štiriimi vrati je dovolj prostora za dolge noge pa tudi za zavoj. Zelo priročna se zdi polička pod armaturno ploščo in jeklena »žepa« na obeh prednjih vratih, za zavoj je prostor tudi

po mojem precej manj. Se posebej velja za vzvratno vožnjo, ko moraš neusmiljeno udariti po ročici, da zadeneš prestavo. Škoda. Kot je tudi škoda, da prva prestava ni sinhronizirana.

Prehitevanje lojtrski voz in tudi dogodka. Lastnikom vozila sem namreč še pred tem povedal, da se mi zdi morris za slabe ceste »prenizek« in da je tukaj pri Taborski jami, po nasutem gramoznem grebenu, podrsl celo audi. »Se vam ne bo smilil, če pritisnem?« vprašam, ko prehitimo konje. »Kar dajte!« In se moram zares potruditi, da spravim avtomobilov treh na tla. Velika hitrost in »valovi« na cesti store, da dobi morris morskobolezen, in šele potem zaropota.

Seveda imajo v Angliji manj makadama kot pri nas, kjer občinam se za gramoz zmanjkuje denarja, toda tisti pomislek, da je morris prenizek za naše ceste, še daleč ni tako hud, kot se zdi na prvi pogled, ko tehtaš, koliko centimetrov je med trehobom vozila in cestiščem.

Pa še to: Angleži pri pločevini niso preveliki skopuhi. Tako debela je, da je

Na strmih serpentinah do Mengeške koč se morris 1100 dobro izkaže.

meroma »trdec«, motor odlično pospešuje. Veselje ga je voziti.

Naj takoj razveljavim staro vero, da so angleški avtomobili »sicer solidni, ampak dragi«. Pri nas plačaš za morrisa 1100 približno toliko dolarjev z deviznega računa in dinarjev za carino kot za vsa druga uvožena vozila najvišje kaste majhnih avtomobilov (renault R 10, VW 1300, opel kadett), prevoz pa je z Otoka dražji kot iz srednje Evrope. (Za vozila, ki jih bodo imeli v prihodnje »na zalogi« v Ljubljani, bo treba plačati 1.600 novih dinarjev prevoznih stroškov.)

Da so angleški avtomobili skrbno izdelani, pa velja še naprej verjeti. Pa moram, žal, tudi ta del »vereti« omejiti: še tako solidni avtomobil ne more brez solednega in dobro založenega servisa, brez razvejane mreže servisnih delavnic. V Sloveniji je za zdaj ena sama servisna delavnica, ki se med drugim ukvarja tudi z vozili angleškega koncerna BMC in je slišo založena. Za 15.000 dolarjev rezervnih delov pa je »že na carini in bodo v nekaj dneh tudi v delavnici« (Ivo Razborski je ljubljanskega predstavništva Interprometa, ki zastopa koncern BMC).

LEPOTICA PLAVA NA HRBTU, MORRIS PA NA »HIDROLASTIKU«

Kdor si želi drugačen avtomobil, kot ga ima sosed, bo pri nas z morrisom 1100 nekaj časa še prišel na svoj račun. Se preden smo namreč avtomobil uspeli okinčati z napisi TT test, se je nabralo občudovalcev, ki so še pred testom hoteli poizkusiti.

Vozilo ima zelo »prebrisan« obliko. Na zunanjo je majhno (dolgo je komaj 3,73 metra), v notranjosti pa izredno prostorno. Na klopi zadaj je v resnici (ne samo na sliki) prostora za tri (sicer bolj vitke) osebe in zelo domiselni se zdita blazinji pod zadnjim sedežem in na veliki polici

pod zadnjim oknom. Morda me je »prostorna notranost« razvabila, da se mi zdi prtljajnik v zadnjem delu vozila precej nizek. Da prišed do rezervnega kolesa, je treba izprazniti ves prtljajnik.

Tako daleč smo se že pripeljali, da je že čas, da povem, da »plavamo na suhem«. Tako namreč razglasa reklamna lepota, ki na perspektivo hrbtino plava v morju in ji je bojda prav tako lepo, kot če bi se vozila z morrisom 1100. Gre za posebno hidrolastično (beseda je zaščiten) vzmetenje. Namesto klasičnih jeklenih vzmeti in amortizerjev se vsako kolo opira na votel gumijast valj, v katerem je posebna tekočina, ki duši udarce. (Prednji kolesi se neposredno opirata na opisane »gumijaste vzmeti«, zadnji pa posredno z ročico in tako gumijasti vzmeti pomagata še torzijska vzmet.) Po ceveh se tekočina pretaka med gumijastima vzmetema na vsaki strani vozila.

Hidrolastično vzmetenje pomaga, da se vozilo zelo dobro »drža« ceste. Na naši že utrjeni progi Ljubljana—Turjak—Taborska jama—Grosuplje—Višnja gora se morris izkaže. V ostrih ovinkih »iščim« plin do deske, pa se karoserija le malo nagne, vozila ne zanaša.

Na ravni cesti spustim krmilo in trdo pritisnem na zavorni pedal. Zavore (spredaj diski, zadaj bobni) odlično primejo, ne blokirajo, vozila pa ne zanese. Dobro!

TUDI NA SLABEM MAKADAMU NE PODRSA PO TREBUHU

Na slabi makadamski cesti je morris še boljši. Kazalec na števec gre čez 80, gramoz udarja po blatnikih, udarcev pa skoraj ne občutim.

Ovinki silijo, da pogosto prestavljam, in če se roke na krmilu spočijo, se na prestavi ročici utrudijo. Prestave so precej trde. Nekaterim »športnim« voznikom je to všeč, »ženskam« za volanom»

TIRALICA ZA MORRISOM 1100 / JE UDOBEN?

Vozilo je zelo prostorno. Pod je na srednjem izbočen. Štiri vrata. Vzmetenje odlično. Zračenje in kurjava dobra.

GA JE LAHKO UPRAVLJATI?

Krmilo ima majhen prenos. Prestave so trde, prestava za vzvratno vožnjo okorna. Zavore ne blokirajo. Vzvrtno zrcalo je temno in ponoči ne blešči.

JE GOSPODAREN?

Povprečna poraba 7,8 litra bencina super na 100 kilometrov. Da obdržiš najvišjo hitrost, zadošča zelo malo »pila«.

JE HITER?

Na avtomobilski cesti doseže hitrost 116 km na uro. V zelo strm klancu prednja kolesa zdrsujejo. Zelo dobro »leže« na cesti. »Stoječi« kilometer prevozi v 44,6 sekunde.

CENA?

1176 dolarjev in 8.000 novih dinarjev (+ 1600 Ndin za prevoz).

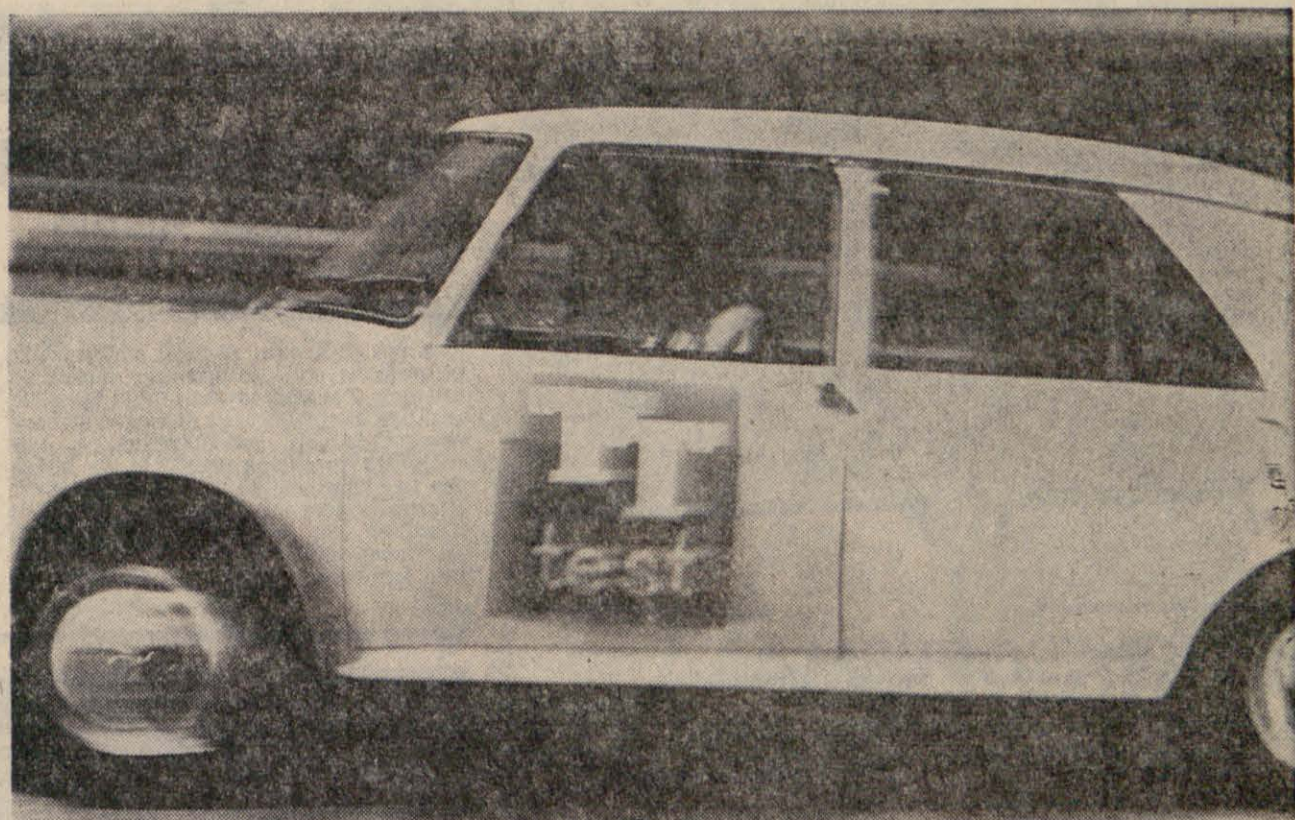
116 KM NA URO, 7,8 LITRA BENCINA NA 100 km

Se preden so na vrsti meritve hitrosti, pospeškov in natančnosti merilca hitrosti, pogledimo motor. Pokrov motorja se odpira nazaj kot pri fičku, pa se zdi, da ni nevarnosti, da bi se med vožnjo odprl čez vetro šipo, saj je dvakrat zavarovan.

Motor, menjalnik in diferencial so celota. Motor je nameščen povprek tako, da je ročična gred pravokotna na smer vožnje. Zato hladilnik ni za »maska« na prednji steni vozila, ampak sega pod blatnik levega prednjega kolesa. V hladilniku je posebna tekočina, ki ne zmrzne in je ni treba odlikati. V karterju in menjalniku je enako olje.

Na ravni litjski cesti izmerimo največjo hitrost. Osemkrat mora morris 1100 z zaletom predrveti odmerjeni kilometer, in šele potem izračunamo najvišjo hitrost: 116 kilometrov na uro. Spet se izkaže, da avtomobilski z našim bencinom ne dosežejo tistih hitrosti, kot jih izmerijo preskuševalci na zahodu. Tovarna namreč obeta največjo hitrost »čez 75 milj na uro« (več kot 121 km/h).

Potem preskusimo, kako vozilo pospešuje. (Preskusu je ime »stoječi« kilome-

ter: vozilo miruje in potem ga sofer požene, kolikor najhitreje more in zna, merilci pa izmerijo, koliko sekund je preteklo, da je prevozil kilometer.) Iz štirih vožen izračunamo, da morris 1100 v 44,6 sekunde prevozi »stoječi« kilometer.

Kontroliramo merilec hitrosti. Kaže približno 10 odst. višjo hitrost, kot je vozilo doseže v resnici. Merilec hitrosti je tako dovolj natančen in ni prevelik bahač: ko kaže 60, je resnična hitrost 54 km/h, pri 80 v resnici drvi 73 km/h, ko je kazalec na 100, je hitrost 90 km/h in pri sto dvajset na merilcu drvimo s hitrostjo 111 km/h.

Lastnik vozila, ki ga preskušamo, si je natanko zapisoval, koliko goriva je porabil, ko je po mestu in na deželni prevozi 3508 kilometrov. Izračunali smo, da je povprečna poraba 7,8 litra bencina super na 100 kilometrov. Tudi to je nekoliko več, kot obeta tovarna.

V SERVIS V CELOVEC. TRST?

»In če razbijem avtomobil, kje ga bodo popravili, ko gre vse na cole in ne na milimetre?« vprašam. Odgovor: »Za zdaj še najbolje v Trstu ali v Celovcu.« Ne rečem, da ni treba tudi nekaterih drugih avtomobilov, ki jih pri nas še dolgo poznamo, na dober servis voziti za mejo, ampak to je velika žalost.

Tisti dan, ko smo preizkušali morris 1100, v ljubljanskem servisu niso imeli rezervnih delov. Angleški mehaniki, ki so prišli v Jugoslavijo poučevat, so iz vsega ljubljanskega servisa navadili enega samega mehanika. Pa že sedaj, ko je avtomobilov še malo, ne ve, kje se ga glava drži.

Seveda je vsak začetek težak. Velik popust priča, da so se Angleži odločili priti na jugoslovansko tržišče. Za petnaest celih avtomobilov rezervnih delov veliko upanje je, da bodo uredili tudi servis.

Škoda bi bilo, če bi zelo dober avtomobil — in to morris 1100 gotovo je — zaradi neopremljenega servisa prišel na slab glas.

ANTE MAHKOTA

TEHNIČNI PODATKI ZA MORRIS 1100

KAROSERIJA: Samonosna karoserija se opira na dva okvira, kjer so nameščena kolesa.

MOTOR: Štirivaljni vrstni motor, prostornina valjev je 1098 kubikov, največji vrtilni moment 8,3 kg m pri 2500 vrtiljih v minuti, pri 5100 vrtiljih v minuti daje 49 konjskih moči. Zaprt hladilni sistem.

ZAVORE: Na prednjih kolesih diskaste zavore, na zadnjih hobnaste zavore. Posebnost je na zadnjem delu telesa, kjer je blokirajo.

MERE IN TEŽA: Dolžina 3,73 m, širina 1,53 m, višina 1,35 m, medosna razdalja 2,37 m, teža vozila 831 kg.

ZASTOPNIK: Interpromet Beograd. Predstavništvo Ljubljana, Pražakova 12.

LE KDO BI SI MISLIL!

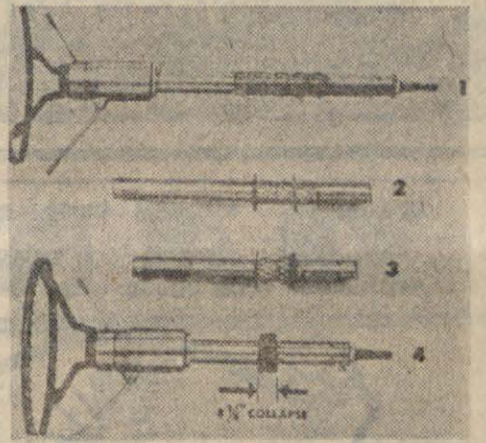

AVTOMOBILSKI žarometi svetijo sedaj tudi »okrog ovinka«. Pat Martin iz Bromleya na Angleškem je namreč izumil žaromete, ki ne svetijo samo naravnost, ampak vozniku osvetlje tudi tisti del ceste, kamor bo pravkar zavil (zgornja slika). Novi žarometi niso togo pritrjeni, kot so bili doslej, ampak se vrte (spodnja slika). Zvezani so s krmilom in se tako obrnejo v smer, kamor zavrtimo volan. Nove žaromete je preskusil Britanski inštitut za varnost v prometu, neka znana angleška avtomobilska tovarna pa namerava z njimi opremiti vsa svoja vozila. Obetajo, da bo tako ponoči mnogo varnejši vozniki, saj se velikokrat zgodi, da voznik prepozno zagleda oviro.

VARNOST V PROMETU

TU naj bi bila prva zapoved za konstruktorje avtomobilov. Seveda, žal, ni temu vedno tako. Izdelali so posebno varnostno krmilo (1), ki so ga vgradili v vse nove avtomobile tovarne General Motors. Pri trčenju krmilo voznika ne udari z vso silo, saj se zmečka sklopka, ki je narejena iz žične mreže (3). Tako se os krmila skrājša največ za 21 cm in šoferju ne zmečka prsnega koša.

GRABENIKI so menili, da mislili tudi na pomivalce oken, ko so gradili stolp glavne postaje v Londonu. Restavracija na vrhu stolpa se namreč vrti, pa pomivalce zleze v kabinu, ki je trdno pripeta na zunanji strani stavbe, in počaka, da se okna drgnu za drugim »pri peljejo« mimo. Vsa restavracija se v 25 minutah zavrti okrog svoje osi. Toda če umivajo oken ni naporno, je pa vsaj zelo »zračno«.

MEDICINA

Talidomid pred rehabilitacijo?

MOGOČE BO TALIDOMID, PREPARAT, KI JE POSREDNO ALI NEPOSREDNO ZAKRIVIL ROJSTVO POHABLJENČKOV IN TAKO POVZROČIL TOLIKO TRAGEDIJ, POSTAL IZREDNO POMEMEN PRI PROUČEVANJU RAKA

Frankfurtsko sodišče bo prav te dni moralo odločiti o usodi Helge Sidrow, ki priznava, da je ubila svojega otroka, rojenega brez rok in nog — zaradi preparata, ki ga je bila uživala med nosečnostjo. »Otrok se mi je preveč smilil,« je povedala sodnikom. V sodni dvorani verjetno ni bilo nikogar, ki ji ne bi bil verjel. Veliko preveč boleče živi so še namreč spomini na tisto pošastno leto 1961, ko je črni oblak fokomelije (nepopolnega razvoja udov) pregнал veselo ob predmnožnih žibelk v Zahodni Evropi in Ameriki. Sprva si nihče ni znal pojasniti te množice pohabljenih novorojčkov (nekateri so bili celo pripravljeno sprejeti razlago, da gre za urok) in šele temeljite raziskave v bolnišnicah in proučevanje statističnih podatkov so razjasnili svo zavedo: na videz povsem nenevarno pomirjevalno sredstvo, ki so ga prodajali celo brez receptov, talidomid, sicer res ni bil prvi škodljiv zdravilo matere, toda očitno je lahko hudo prizadel normalen razvoj zarodka. Tedaj so vzeli iz prodaje vse preparate, v katerih je bil talidomid, in čeprav je bilo ime tega preparata potem slišati še na številnih toženjih in v pogovorih obupanih staršev, je bilo videti, da bo prepad obveljal kot nadvse tragična zmoča kemikov, magistrstov in zdravnikov in da bo za vselej izginil iz lekarn in laboratorijev.

NEVERNOST JE DOLŽNOST

Toda to ni veljalo za vse. Talidomid je ostal živ kot življenjska tragedija otrok, ki so postali

njegove žrtve, in njihovih staršev, ostal pa je živ tudi za biologe in zdravnike kot preparat, ki bi se mogoče še lahko odkupil za svojo »krivdno« in še kdaj koristil človeštvo. Znanstveniki je pač že po naravi, hkrati pa tudi po svoji poklicni dolžnosti bolj neveren kot drugi ljudje. Samo »očitno« mu ni dovolj, zahteva dokaze, neizpodbitne dokaze. Zato se tudi ni mogel pomiriti že s samo ugotovitvijo, da je večina mater, ki je rodila pohabljene otroke, uživala med nosečnostjo obtoženo pomirilo, in da je bilo pohabljenih novorojčkov veliko manj, ko talidomida niso več prodajali. Če je talidomid res kriv fokomeliji, morajo to potrditi tudi poskusi pri drugih živalskih vrstah. In prav o tem so številne ekipe znanstvenikov v zadnjih petih letih opravile mnoge poskuse in raziskave. Toda rezultati, ki so jih dobile, so bili precej različni, nezanesljivi in pomanjkljivi. Skratka: znanstvenikom ni uspelo, da bi pri živalih, katerim so dajali talidomid, dobili zadostno število zarodkov s podobnimi deformacijami, kot so jih ugotovili pri človeških novorojčkih. Zadeva s talidomidom se je tako še bolj zapletla, hkrati pa je to pomenilo, da so dovoljene in celo nujne prav vse domneve. Nekateri znanstveniki so mislili, da talidomid tako porazno deluje samo na človeški organizem oziroma na razvoj človeškega embria. Zato so menili, da je treba nadaljevati poskuse pri antropoidnih opicah. Drugi znanstveniki pa so ubrali drugačno pot sklepanja in pravzaprav postavili problem na glavo. Ker se vsaka šesta

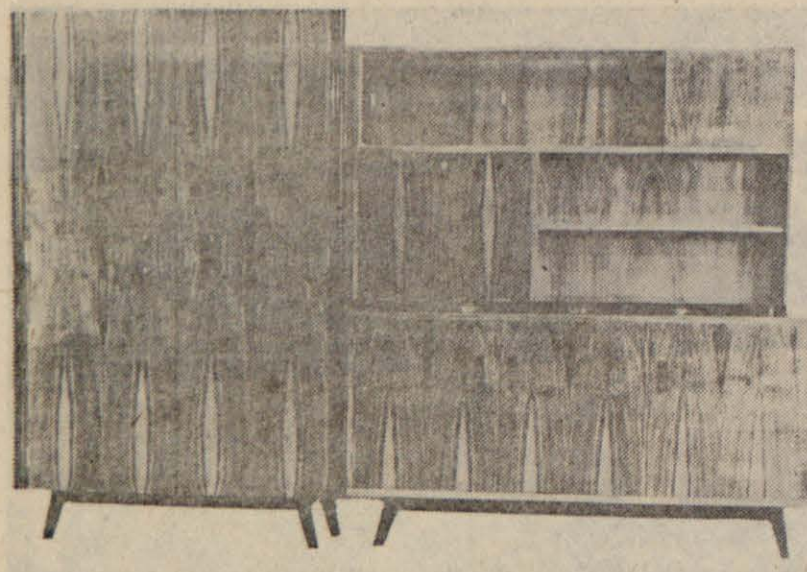
nosečnost konča s splavom in ker je večina takih splavljenih zarodkov deformirana, so ti znanstveniki domnevali, da talidomid pravzaprav preprečuje splav in da torej preparat ni kriv za deformacije novorojčkov, pač pa samo za to, da je preprečil splav zaradi drugih vzrokov že deformiranih zarodkov. Obe domnevi pa sta zahtevali nove raziskave in poskuse. S prvo domnevo so se začele ukvarjati tri skupine ameriških znanstvenikov, se posebej pa Hendricks, Axelord in Clayborn iz San Antonia v Teksasu. Z drugo domnevo pa so se razen nekaterih ameriških znanstvenikov ukvarjali še posebno trije angleški raziskovalci: Hellmann, Duke in Tucker, sodelavci inštituta za proučevanje novotvorb in Londonu. In zanimivo je, da sta obe skupini skoraj istočasno objavili rezultate svojih raziskav. Hendricks in njegovi sodelavci so v ameriškem časniku »Nature« zapisali, da jim je uspelo najti živalsko vrsto — gre za opico pavijan — pri kateri ima uživanje talidomida povsem enake posledice na zarodek kot pri ljudeh. Skupina je svoje ugotovitve podkrepila s fotografijami, ki ne dovoljujejo nobenih dvomov. V angleškem »Lancetu« pa Hellmann in njegovi sodelavci z novimi ugotovitvami podpirajo svojo tezo, ki so jo pred časom že pojasnili v angleškem zdravstvenem časniku: talidomid naj bi bil imunodepresivna snov. Gre za izraz, ki ga je treba pojasniti. Naš organizem — isto velja tudi za organizem drugih vretenčarjev — zna razpoznati

vsako biološko snov, ki je drugačna od tiste, iz katere je sestavljen. Če taka snov pride v organizem skozi prebavno cev, kjer jo različni encimi in kisline danaturalizirajo, jo organizem deloma asimilira, deloma pa izloči. Toda če taka tuja snov pride v organizem po kakih drugih poti (z vbrizganjem, vcepitvijo ali vsaditvijo), jo skuša zapleteni mehanizem tako imenovanih imunskih reakcij izločiti ali pa nevtralizirati. Tako se organizem bojuje proti mikrobum in njihovim strupom. Prav zaradi takšnih reakcij organizma na tuje snovi pa je tudi tako težko presaditi kožo ali pa kak organ iz organizma v drug organizem, čeprav gre za predstavnike iste vrste. Pri vsaki presaditvi organov iz organizma v organizem, je razen drugega moč takoj opaziti, da začnejo v bezgavkah organizma, ki je sprejel tuj organ, nastajati posebne celice, tako imenovani imunoblasti (se pravi: celice proti tujkom). Ti začnejo potovati proti sistemu delu telesa, kjer je tujek, in ga skušajo uničiti. Hellmannu in njegovim sodelavcem pa je uspelo dokazati dve izredno pomembni stvari: 1. miši, ki so zaužile talidomid, lahko laže kot druge prenašajo presaditev kože. 2. talidomid preprečuje nastanek imunoblastov v organizmih, ki so ga zaužili. Iz tega sledi, da je talidomid »imunodepresivna« snov in da torej ne gre za pošastno zmožo, pač pa samo za nepravilno uporabo te snovi in da je moč pričakovati, da bodo znanstveniki z nadaljnjim proučevanjem tega preparata odkrili mehanske in tudi snov, ki preprečuje trajno presaditev organov iz človeka v človeka.

OROŽJE PROTI RAKU?

Doktor Hellmann meni, da si je moč ob proučevanju talidomida obetati še veliko več. Zanimivo je vprašanje, kakšen splošnejši biološki pomen ima lahko nestrpnost organizma do tujkov, saj bi z odgovorom na to vprašanje posredno prišli do razlage, kakšen mehanizem pravzaprav skrbi za ohranitev vrste in posameznika. Zakaj tudi zarodek je navsezadnje tujek v ženskem telesu. In če žensko telo izloči zarodek, ko se izkaže, da je v njem preveč genetičnih anomalij, je to samo dokaz, da ženska s splavom varuje normalnost svojega potomstva. Prav tako lahko tudi za rakaste tvorbe trdimo, da so morda samo tujki v organizmu, ker so pač zrasle iz celice, ki je zaradi radiacije, kemičnih procesov ali virusov postala »tujak« organizmu. Verjetno v telesih vseh nas od časa do časa nastane kaka rakasta celica: toda za rakom bo resno obolen in tudi umri samo človek, pri katerem imunski sistem ne bo mogel pravočasno preprečiti razvoja rakaste celice in jo uničiti. Ta hipoteza se sicer zdi precej tvegana, toda treba je priznati, da ni nič bolj ali nič manj kot tolike druge o raku.

In prav pri proučevanju te domneve se lahko nesrečni talidomid, ki je prinesel tragedijo v toliko človeških življenj, izkaže kot nepriznani, hkrati pa izredno učinkovit pripomoček pri proučevanju raka in drugih še nerešenih vprašanj biologije in medicine.

MAINZ

5000 MARK ZA PUSTNO VOŠČILO

S pol steklenice rdečega pod pazduho in prešerne volje je prišel na pustni ponedeljek v službo tonski tehnik Fritz Donath, 42. Stopil je pred mikrofonom napovedalca drugega zahodnonemškega televizijskega programa. Misli je, da mikrofoni ni vklopljen, pa se je začel šaliti: »Gospo in gospodje, žal moramo prekiniti oddajo, ker je poročilo zelo pomembno. Danes zgodaj zjutraj so ameriške letelice trdnjave Lancaster bombardirale...«

Konca posebnega poročila (... tovarne zvečnega gumija v Mainz) pa šest milijonov televizijskih gledalcev, ki so pravkar spremljali prenos karnevala, ni slišalo. Zakaj tonski inženir je bliskovito reagiral in odklopil mikrofona. Medtem ko je leta 1938 realistična radijska igra Orsona Wellsa o invaziji marsovcov povzročila v New Yorku paniko, se niti en sam nemški televizijski gledalec se pritožil ni.

»Toda direktor Holzamer ne bi mogel nikoli več mirno spati,« je izjavil pravni zastopnik nemške televizije, »še bi Donath še ostal v naši hiši.« Tako so tonske-mu tehniku nemudoma odpovedali službo. Z odpovedjo v roki in advokatom ob strani je Donath odšel na sodišče in se pritožil, da prestopka ni storil zanalas, saj je mislil, da je mikrofoni odklopil. Trdil je, da je krič le »malenkostne neko-

rečnosti«. Očitno so tudi sodniki iz Mainz menili, da je temu tako, in so televiziji priporočili, naj prekliče odpoved. Donath pa naj za kazni plača 500 mark globe.

Direkcija se ni zmenila za nasvet sodišča, češ »to bi bilo neodgovorno do naših gledalcev«. In se je pritožila. Prišlo je do ponovne sodbe, tokrat je predsedoval drugi sodnik, in direktor Holzamer se je končno le znebil tonskega tehnika. Toda zelo drago. Delovno razmerje so prekini-li »po obojestranskem sporazumu« in Donath je dobil 5000 mark odpravnine.

PALERMO

ZAKON NAJ BI POMAGAL MAFIJI

Kako zapleten je pravzaprav boj z Mafijo, kaže novica s Sicilije: pokrajinski parlament bo namreč te dni razpravljal o zakonu, da živine ni treba več vpisovati v občinske knjige, in ga po vsej verjetnosti tudi sprejel. Na mah bi človek rekel: lepo, gre pač za boj proti birokraciji. Toda v Rimu, kjer se vlada že več kot leto dni trudi, da bi sicilski mafiji spodnesla tla (in videti je, da ji to kar dobro uspeva), so takoj spoznali, kam pes tace moli. Novi zakon naj bi namreč omogočil Mafiji, da bi preusmerila svojo dejavnost in si spet zagotovila visoke zaslužke.

Za kaj pravzaprav gre? Doslej je veljalo, da lahko koljejo samo tisto živino, za katero predložijo v klavnici izpisek iz živinske matične knjige. Ker tak izpisek lahko dobi le lastnik, je bilo klanje ukradene živine, kar tudi sodi v dejavnost Mafije, precej zapleteno in drago (treba je bilo pač podkupovati občinske uradnike in inšpektorje). Toda kljub temu velja, da je bil kupljen le manjši del živine, ki so jo klali in potem predelovali v klobase in salame v mesnicah, ki so posredno ali neposredno v rokah Mafije. Nekateri celo trdijo, da je bilo v vsaki klobasi kar 80 odstotkov madeva od ukradene živine. Če je torej Mafiji uspelo predelati toliko ukradene živine že doslej, ko je imela precejšnje težave s predpisom o izpisku iz knjige živine, pomeni, da bi z novim zakonom lahko kovala prav astronomske dobičke. Ker pa velja, da ima Mafija »v rokah« sicilski pokrajinski parlament (precejšen del poslancev je prišel v skupščino predvsem po zaslugi Mafije), je jasno, da je predlog novega zakona predvsem njeno delo. In če ne bo osrednji vlad v Rimu uspelo, da s pozivom na strankarsko disciplino (v skupščini na Siciliji imajo večino demokristjani) prepreči izglasovanje novega zakona, bo Mafija dobila spet proste roke na novem področju.

TO SE PRIPETI SAMO...

...V FRASHWATERU: Ko se je Harry Givon vrnil k parkiranemu avtomobilu, je zalotil svojega terjerja Bobbyja, ki je s predala na armaturni plošči izmaknil bankovce in jih glodal. Na srečo je bila blizu banka, pa je Harry kar takoj lahko zamenjal bankovce, ki jih je bil iztrgal psu iz gobca

...V MISSOURIJU: Debele zavese so obesili pred okna na sodišču v Hillsbaru, potem ko je pišasti sodnik dobil sončarico.

...V PENNSYLVANIJU: Russell Chaf je se je oglošč, da se bo znebil odvečne teže. V ta namen se je vrgel v valove reke Susquehanna. V treh tednih je vsak dan vodil v vodi deset ur; pri tem je shujšal za približno 10 kilogramov. Reka je dolga več kot 700 kilometrov.

KRASOPREMA
DUTOVLJE PRI SEŽANI
Proizvaja pohištvo najboljše kakovosti

VSE ZA AVTO

AVTORADIO
PHILIPS, BLAUPUNKT, HEA, BECKER
Prenosni avtoradioaparati
Schaub-Lorenz, Graetz, Telefunken, Loewe-Opta
Vplinjači SOLEX, blažilci BOGE
Plošče za sklopke, obloge za zavore, filtri
Preproge in preobleke za avtomobile - avtomobilske gume

Ing. Franz Pergler
Automaterialhaus
Graz, Karlauerstraße 5

PRI ELKE SOMMER STRAŠI

Ko se filmska igralka Elke Sommer in njen mož, novinar Joe Hyams odpravita spat v svoji hiši na Beverly Hills, temno pritičlje nenadoma oživi. Slišati je težke moške korake po hodnikih, v jedilnici pa zaropčejo stoli. Seveda je skrivljiva storijska kot nalašč za publiciteto filmske igralkice, zlasti, če je poročena z novinarjem. In ta mož novinar je zadevo tudi res opisal na dolgo in široko v Saturday Evening Postu. Poročilo pa se ne bere tako, kot da bi mladi par pod vplivom šampanjca sam klic duhove. Stvar traja namreč že kakih dve leti, priče pa je kar 36. Začelo se je tako, piše novinar Hyams, da je neka njuna gostinja pri belem dnevu zagledala v hiši starejšega moškega, ki je molčal kot grob, bil pa je kakih 50 let star, širokopleč, visok, s temnimi naočniki, v beli srtači in s črno kravatno. Ničice ni poznal tučja in vsi so nanj pozabili. Dva tedna kasneje pa je stal ta orjak ob postelji Elkinne mame, ki je prišla k hčerki na obisk in je ni hudega slutec spala v sobi za goste. Uboga mama je zakricala in duh je izginil. Spet kasneje je nek prijatelj videl skrivnosnega korenjaka v jedilnici. Takrat je Hyams že posnel na trak čudne nočne glasove in po kličal na pomoč strokovnjake. Ugotovili so, da v hiši ni termitov. Spomladi 1965, ko je morala Elke v Jugoslavijo filmat - Hyams pa jo vedno spremlja - sta najela zasebnega detektiva, da je opazoval hišo. Tudi detektiv je marsikaj videl. Zdaj so stvar vzeli v svoje roke okultisti in spiritalisti. Kaj so videli šele ti! Ne samo orjaka, tu je bil še neki stari, kajpak pokojni profesor, neka pokojnik deklica iz Evrope, neko pijano strašilo... Tako. Od kod in kako, tega pa ne vedo povedati, so dejali okultisti, sploh pa da to ni njihova naloga. Namesto tega so uprizorili slovesno izganjanje duhov. Po urjenju je bilo zvečer mirno. Ampak ponoči so se stoli spet začeli premikati... Elke in Joe sta se zjutraj odpeljala v Rim. Filmat in počivat. In ubogi duh je ostal sam doma. Le kaj počenja zdaj, ko nima koga strašiti?

DANA

BRINJEVEC

IZDELALA IN NAPOLNILA
DANA MIRNA NA DOL.
DESTILACIJA

PRVA POMOČ ZA SLABOST NA DOPUSTU, IZLETU IN DOMA NARAVNI BRINJEVEC DANA

AET

S 225 E 2 za FIAT 750
S 240 E 2 za MOPED
S 175 E 2 za OPEL
S 175 E 2 za VW

GARANCIJA BREZHIBNEGA DELOVANJA MOTORJA

TOULON

STO HEKTAROV GOZDA NA OLTARJU LJUBEZNI

Dotle je veljalo, da so lahko ljubežen in tudi ljubzenska pisma goreča, toda mlada zaljubljenca iz Toulona sta poskrbela, da se je beseda ljubezen obogatila z novim prilastkom: požigalna. Pravzaprav so bila požigalna ljubzenska pisma: zaradi njih je zgorelo 100 hektarov najlepšega borovega gozda v bližini Toulona in nekaj deset gozdnih in počitniških hiš, le nekaj sto gasilcem, vojakom in prostovoljcem ter trem posebnim gasilskim letalom pa gre za slabo, da se požar ni razširil naprej po Azurni obali in res povzročil katastrofalno škodo.

Bogatitelja ljubzenskega slovarja in uničevalca mediteranskega gozdnega bogastva sta devetnajstletni Jean-Pascal Guentant in njegova osemnajstletna izvoljenka Madeleine Perelli. Zaljubljenca sta se to leto, odkar se poznata, shajala in sprehajala po borovem gozdu v bližini dekletove hiše. Tu sta se dobila ob luninem svitu tudi večer pred odlodilnim dnem: naslednji dan naj bi namreč starši razglasili zaroko. Romantična žilica ju je sp-

RESK, Z ENIM ZAMAHOM JE ODPRL BOLNIKA

GLAVNI KIRURG SLATER: »VEM, DA ZELO VELIKO TVEGAM. MOŽ MORDA SE OPERACIJE NE BO PREŽIVEL. TODA ZA SVOJ DENAR NAJ DOBI VSAJ MAJČKENO MOŽNOST, DA BO OZDRAVEL. EDEN NA MILIJON!«

SOBOTA, 8. OKTOBRA

Pri tolikih različnih operacijah sem, da se mi že vse meša. Le težko se spominim, kaj sem delal posamezne dni. Sedaj sedim že pet minut in se poskušam spomniti, kako se je na kirurgiji začelo četrtkovno jutro. Neke operacije, ki je bila v četrtek, se še natančno spominjam, ne vem pa, kakšna je bila prva operacija tega dne.

Gotovo je del teh težav v tem, da je kirurško delo zelo neosebno. Le redkokdaj vidiš pacienta, ko ga peljejo v operacijsko sobo. Ponavadi se tisti čas umivam, in ko prideš k operacijski mizi, je že pred teboj gol trup, ki so ga pripravili za operacijo. (V razporedu operacij prebereš, kakšna operacija bo.) Bolnika pa vidiš šele potem, ko je že vse opravljeno in odstranjeno sterilne rjube. Pa še to ne vedno. Potem pacienta spremljaš v njegovo sobo, drviš nazaj k naslednji operaciji in že je pred teboj drug trup.

Tako se spominim le hiatushernie, pri kateri sem pomagal dr. Leu Richardsu. Leu je približno štirideset let, zdi se, kot bi imel čir, na senčih je že osivlil in se drži v dve gubi. Obraz ima kot opica, pa se mi vseno zdi, da je med vsemi kirurgi na polikliniki še najbolj prijazen in preprost. Kadar ga srečam, ima pod pazduho cel šop časopisov. Nепrestano bere.

Roscoe pravi, da operira zelo natančno, in po njegovem je vsaka Richardsova operacija anatomsko natančna sekcija. Ničesar ne prezre. Slabo pa je, da je zelo počasen in vsaka operacija traja toliko časa, da si že ves živčen.

Kakorkoli že: pri tej operaciji je bilo tako ali drugače pričakovati, da bo dolgo trajala. Hiatushernia pomeni, da je počila prepona in je tako del želodca, ali pa kar ves želodec, porinilo v prsno votlino. Hiatushernio operiramo tako, da jo poskušamo zašiti iz trebušne votline. Kirurg jo doseže tako, da si pod rebri napravi pot. Drugi način operacije pa je, da odpremo prsni koš in z

vrha dosežemo prepono, želodec porinemo skozi režo v preponi nazaj v trebušno votlino in režo zasijemo, da želodec ne more več navzgor.

Richards se je odločil za drugo od opisanih poti. Tako sem lahko opazoval, kako kirurg odpre prsni koš. Človek bi mislil, da gre za zelo kočljivo in naporno delo. Pa ni. Richards je vzel nož v roke in bum - z enim samim zamahom je odprl bolnika. Zarezal je med dvema rebroma. Rana je bila dolga 35 centimetrov. Sedaj je bilo treba poskušati na stotine žil in jih zatisniti. Barru in meni je dal cel sveženj prepeck. Potem sva prijela in zatiskala krvaveče žile.

Kirurg je nato poiskal velik grozljiv instrument in resk - že je izgledal 15 centimetrov osmega rebra. Sedaj je vzel v roke igračko, ki je podobna majhnemu bagru, in kot bi trenil, je bila v moževih prsih 35 centimetrov dolga in 15 centimetrov široka luknja. Moja naloga je bila, da s tamponom in prsti odrivam pljuča. Barr in Richards sta do komolcev porinila roke v rano, da bi dosegla hernio in jo zakrpala. Nisem videl, kaj počneta tam notri, zdelo pa se mi je, da traja dolgo ure.

Enkrat sem se zelo ustrašil. Richards mi je rekel, naj premaknem prste in se bolj dvignem pljuča. Tako sem tudi storil, pa sem občutil, kako mi je pod prsti krčevito zatrepotalo, in zdelo se mi je, da se je streslo vse telo. Sele potem sem se zavedel, da sem občutil, kako utripa srce. Bolnikovo srce sem skoro držal v rokah.

Tako sem si lahko natančno ogledal anatomijo prsne votline - žive, ne mrtve. Pljuča so bila ljubko rožnata in na njih sivi madeži. Natanko takšna so bila, kot morajo biti. Toda tam, kjer sem jih pritiskal na stran in jih stiskal, so bila modro rdeča. V trenutku, ko sem jih izpustil, so se seveda spet razširila in spet so bila rožnata. Ponavadi si pljuč ne predstavljamo kot živahen gobast organ, ki je napolnjen s krvjo in zrakom ter se neprestano premika.

Richards pa je mečkal in mečkal, potem pa so se nenadoma odprla vrata in nekdo je pokukal v operacijsko sobo. Dejal je, da neki bolnik notranje krvavi, pa nihče ne ve od kod in ali bi morda prišel Richards in pogledal, kaj je narobe. Zelo sem se začudil, ko je kirurg odgovoril: »Seveda pridem. Saj sem tako že skoro gotov. Ali ga bosta sedaj vidva zašla?« In je odšel.

Potem je Barr začel na eni strani rane in jaz na drugi. Možu sva zašla prsi. Pozno popoldne sem obiskal bolnika, pregledal sem ga, mu pomagal, da je sedel, in mu z rentgenom posnel prsni koš. Prepričati sem se hotel, ali pljuča res spet pravilno delujejo in ali bolniku res ni več huda. Ne vem zakaj sem tako začuden, ko je vse v redu, toda nekako ne morem verjeti, da nekdo, ki so mu v prsi izrezali tako veliko luknjo, sploh še živi.

Og pol petih so me spet klicali k bolniku. Zgodilo se je tako, da ne vem boljšega dokaza, kako zelo lahko sposobna sestra pomaga zdravniku. Pomagal naj bi pacien-

STAŽIST DR. X: DNEVNIK

tu Loua Franklina, ki je bil pred poldrugim mesecem v bolnišnici zaradi bolečin v prsih in tlilniku, pa mu nihče ni znal pomagati.

Franklin je mislil, da je bolnika prizadel infarkt, na elektrokardiogramu pa ni bilo opaziti ničesar, kar bi to potrdilo. Potem je Franklin sodil, da ima bolnik morda disekantno anevrizmo - nenavadno bolezen, ko pritisk krvi razrine plasti stene velike arterije in si tako kri utare napajajočo pot. Toda Franklina ni hotel nihče verjeti, da gre res za to bolezen. Pri disekantni anevrizmi namreč kmalu poči stena arterije. Pacient zaradi tega izkrvavi in umre. Bolnik pa ni začel krvaveti, ampak se je vse bolj počutil, nič več ga ni bolelo in pred tremi tedni so ga odpustili iz bolnišnice, ne da bi ugotovili, katera bolezen ga je trla.

Očitno mu do danes zjutraj do dveh ni bilo hudega. Sedaj pa ga je nenadoma spet začelo boleti. Dr. Franklin je bolnika obiskal na domu, dal mu je injekcijo, pa menda ni mogel ugotoviti, kaj je narobe. Ko je pacient čez dve uri spet tožil, da ga hudo boli, se je zdravnik odločil, naj gre v bolnišnico. Telefoniral nam je in naročil, naj ga položimo v posteljo in mu vbrizgamo morfija. Sestri je celo dejal, da ji zaradi tega ni treba buditi dežurnega stažista. Nočna sestra pa je opazila, da je vsaka bolnikova roka drugačne barve. Ena je bila topla in rožnata, druga mrzla in modra.

Ko mi je vse to sporočila po telefonu, sem planil iz postelje, tekel v sprejemnico in takoj ugotovil, da niti v desni niti v levi nogi bolniku ne bije žila. Na levi in levi nogi pa sem otipal normalen pulz. Bolnika je neznošno bolelo v prsih in trebuhu, sedaj pa ga je začela boleti še pomoderla desnica.

Tako sem sodil, da se Franklin pred šestimi tedni ni zmotil in je pravilno ugotovil, da bolnika tare disekantna anevrizma in se je bolezen medtem še bolj razvila. Zato sem naročil, naj nad bolnikovo posteljo razpno kisikov sotor, vbrizgal sem mu dovolj morfija, da ga ni več tako hudo bolelo, in sem ves čas premišljeval: Joj, le kako velika je ta anevrizma, da sedaj ni krvi v levi in v levi nogi?

Sele danes sem zvedel odgovor. Na posvetovanje, kaj je bolniku, so povabili tudi Teda van Werta, in ko je pregledal bolnika, je sodil, da je moja diagnoza pravilna. Ted je bil že prej zagovarjal Franklinovo diagnozo. Potem pa je prišel še Leo Richards, tudi on je pregledal bolnika in menil, da ne gre za anevrizmo, ampak da ima bolnik v arteriji krivne strdke. Van Wert se je zlobno zarezal, ko je slišal, kaj meni Richards.

Opoldne so skoro vsi zdravniki sodili, da ima Richards prav. Pacienta so prepeljali v operacijsko sobo, da bi opravili trombektomijo - tako imenovano herojsko operacijo, kjer odpro zamašeno arterijo in odstranijo krvni strdek, da bi krvi spet odprli pot. Richards in Barr sta odprla pacienta, jaz pa sem bil medtem na od-

sto hektarov gozda. Skoraj bi rekli, da je imel prav novinar, ki je zapisal, da mogoče ne bi bilo slabo, če bi dali se dekletu možnost, da Pascalu dokáže svojo ljubezen: še njo naj bi namreč postavili za nekaj dni »na hladno«.

STUTTART

ŠVEDSKE BANKE
PODKUPILE MUSSOLINIJA

Ce je verjeti knjigi, ki je pred dnevi izšla v Zahodni Nemčiji, potem sta Mussolini in njegova vlada leta 1932 zaslužila več milijard lir: toliko naj bi plačale švedske banke za »italijansko sodelovanje v »najbolj peklni in tragični toletja«, katere žrtve je bil baže švedski milijarder Ivar Kreuger, znan po svetu kot »kralj vžigalice. Moža, ki je bil zelo znan v mednarodnih finančnih in političnih krogih pa tudi v filmskem svetu (bil je prijatelj Mary Pickford in številnih drugih zvezd tistega časa), so 12. marca 1932 našli mrtvega v njegovem pariškem stanovanju. V glavi je imel kroglo iz pištole, ki je ležala poleg njega. S pariško po-

licijo je tedaj sodelovala posebna preiskovalna komisija švedske vlade. Obveščalo je, da je Kreuger naredil samomor, ker mu je grozil popoln finančni polom.

Toda sedaj je izšla v Zahodni Nemčiji knjiga, v kateri je brat pokojnega švedskega finančnika Torsten Kreuger strnil rezultate svojega štirinajstletnega raziskovanja bratove skrivnostne smrti. V knjigi, v katero so vključene tudi številne listine, pokojnikov brat trdi, da nikakor ni šlo za samomor, ampak za umor, pri katerem je pridno sodelovala tudi vlada fašistične Italije.

Leta 1932 je obveljalo, da gre za samomor, predvsem zato, ker je švedska vlada komisija našla v blagajni mrtvega milijarderja 42 obveznic italijanske vlade, ki so že po nominalni vrednosti 21 milijonov tedanjih angleških funtov. Toda komisija je ugotovila — predvsem po zaslugi Mussolinija, ki je sprejel člana komisije — da so obveznice ponarejene. In tako je sklepal, da je bil Kreuger v finančnih težavah, pa je zato uporabljal ponarejene obveznice, da bi miril najbolj nadležne upnike, in da se je potem, ker je nekdo pač odkril njegovo sleparijo, ustrelil. Brat pa sedaj trdi, da je bil Ivar Kreuger žrtve pošastne zarote švedskih bankov. Obveznice so res ponarejene, toda tako navno, da je povsem nemogoče, da bi si Kreuger skušal z njimi pomagati, če bi

vedel, da so ponarejene. Možno je torej le, da je Kreuger kupil obveznice v dobri veri, da so prave. Obveznice pa naj bi mu podtaknili tisti švedski bankniki, ki so ga hoteli uničiti. Pri vsem tem pa je bilo seveda odločilno sodelovanje fašistične vlade.

HARDEGSEN PRI SOLINGNU

NA OBČINI SO FAZANI

V občinski pisarni je bila idila: med pisalnimi mizami in omarami s fascikli, uradniki, ki so navdušeni lovci, redijo šest mladih fazanov. Medtem ko možje služijo v državni upravi, fazanci ključajo svojo pičlo iz zaboja, ki so ga uradniki namestili za omaro. Da bi fazani še bolje rasli, so uradniki nad zabojo s hrano namestili peč na infra rdečo svetlobo.

Miniaturnega živalskega vrta v uradnem posloju je kriva stara fazanka, ki v mestnem parku za divjačino ni hotela sedeti na jajcih v gnezdu. Jajca so zato lovci prinesli v električno valinico, uradniki iz uprave pa so se prostovoljno javili, da bodo skrbeli za fazanji naraščaj. Uradniki se menda bolj razumejo na divjačino kot pa na uradne spise, saj so pred fazani vzredili štiri mlade divje prašiče, ki so jih rešili povodnji. Gojili so jih v občinski kleti. Manj srečno roko pa so imeli uradniki, ko so hoteli v pisarni zrediti tudi mlada pava, pa se jim je zažul, ko je vtaknil glavo med akte.

HOLLYWOOD

»MOŽ SE ŽE BRIJE«

Sicer Mamie Van Doren ni preveč sramotljiva. Rada se fotografira v polovinski kopalnici obliki ali pa tudi brez nje — samo, da pride v časopise in da ljudje o njej govorijo. Nedavno pa se je hollywoodska blondinka v zrela starosti 33 let poročila z 19-letnim fantom in ta dogodek je ostal skrit cela dva meseca. Šele potem je Mamie svetu pokazala svoj zlati obroček na prstu. Kolegom v Cedar Grovu — kjer igra trapasto svetlolasko v filmu »Gentlemanly imajo rajši blondinke — pa je skromno dejala: »Zdaj mi lahko rečete gospa Meyers.« Mamiejin 14 let mlajši soproog je ameriški igralec baseballa Lee Meyers. Razen mladosti ima mišičasti sportnik še drugo prednost: čez poldrugo leto, ko bo postal polnoleten, bo podedoval tri milijone dolarjev. Mamie: »Tako ljubeč je in čeden in že 1,85 metra visok.« Lee je zrelo blondinko srečal pred tremi leti, ko mu je bilo 16, in nekajkrat sta šla plestat. Letos pa je fant hotel več. Najprej je po telefonu prosil Mamie za roko, nato pa svojo mamo za dovoljenje. Naslednji dan je bil mladoletnik zakonski mož. Mamie je novico najprej sporočila svojemu nekdanjemu možu Rayu Antonyju: »Ne uganete, kaj se je zgodilo, Ray — odslej ti ne bo treba več plačevati vzdrževalnine, pravkar sem vzela bogatega dediča.« Na vprašanja newyorških novinarjev, ali mož ni nekoliko premlad zanjo, je odgovorila, da jo razlika v starosti ni nikdar motila (njen prvi zaročenec je danes 71-letni boksar Jack Dempsey) in dodala: »Kaj pa hočete, Lee je vendar že zelo zrel, belo brije se že.«

NEW YORK

NEVARNO JE PRVO LETO
ZAKONA, NE SEDMO

V zahodnem svetu je doslej veljalo, da zakonske druge najbolj zaskočinjajo kriva pota v sedmem letu zakona in da je zato to leto tudi najpomembnejše ozira na najbolj nevarno za zakon: če ga zakonca srečno prebrodita, potem je nevarnost, da bi prišlo do razveze kaj kasneje, razmeroma zelo majhna. Razen tega pa je veljalo, da v tistem letu »svobo-

95 MILIJONOV
skodelic

te prvovrstne kave
se je popilo v letu 1965

»HITLERJEVA HČERKA«

Na francoskih policijskih postajah se kopicijo nenavadne knjige: »Adolf Hitler, moj oče«. Policija mora nemudoma vzeti iz prodaje celotno naklado tako imenovanih spominov tako imenovane Hitlerjeve hčere, zakaj izkazalo se je, da gre za potvorblo. Založba Agence Littéraire Européenne je kot avtorico predstavila bujno nemške olimpijske zmagovalke v metanju kopja Tilly Fleischer-Heuser. V knjigi je zapisano, da je imela svetlolasa olimpijska zmagovalka nežne stike s Hitlerjem. Na strani 105: »Moja mama, romantične narave, je (pred sprejemom olimpijskih zmagovalcev pri Hitlerju) pol noči prečula, da je v bel platneni robcu uvezla začelnici A. H. Hitlerja. Je to skromno darilo svetlolase Tilly tako ganilo, da jo je na mestu prosil, naj postane njegova ljubica.« Kot piše v knjigi, »stric Adolf« ni prosil zama. Sicer bratec ne zve kaj več, ker hči pač ne more biti indiskretna do te mere, toliko pa le piše, da se je brunma športnica celih osem mesecev »sončila v toplen soncu Hitlerjeve ljubezni«. In na strani 137 dobi bratec zagotovilo: »Kar zadeva njegovo seksualno življenje, je bil Hitler popolnoma normalen mož.« Kritični bralci so sicer podvomili, da bi Gisela vedela za 264 strani intimnosti iz zgodovine Trejtega rajha, saj je bila ob Hitlerjevi smrti stara komaj osem let. Pariško sodišče jim je zdaj tudi pritrnilo: »Rokopis poka od potvorb, žalitev, laži in obrekovanj, ki sramotno bližajo sloves, ugled in čast Tilly Fleischerjeve in njenega ločenega moža dr. Krauserja.« Sodišče je našlo tudi krivca. Krivca ni hči Gisela, marveč njen nekdanji zaročenec Philippe Mervyn, študent medicine, po rodu iz Avstrije. Ta je tudi prišel do velike arterije v pomodrelli roki, je zagledal disekantno anevrizmo. Kri je razrinala steno arterije in novi kanal je bil tako velik, da se je naravni tok krvi skoro povsem ustavil. Anevrizma se je gotovo začela že na aorti in se potem nadaljevala v roko in nogo. Tako smo sedaj videli le njen konec.

Ni bilo pomoči. Zašli so rano. Vsi smo vedeli, da bo v nekaj urah počila oslabljena arterija. Nismo vedeli, kje bo počila, ali v prsih, trebuhu ali na roki, toda gotovo je bilo, da bo potem v nekaj sekundah vsega konec.

Na tabli sem prebral, da moram v petek zjutraj šele ob pol devetih v operacijsko sobo. Zato sem bil zjutraj na klinični patološki razgovor, ki je izmenoma vsak drug petek ob četrt na osem. Ti razgovori so mi zde podobni družabni igri, kjer moraš uganjevati osebe: nekdo od najboljših zdravnikov poišče v kartoteki bolniških listov zamotan primer — ponavadi kaj zelo nenavadnega in težavnega — za katerega le on sam ve pravičen odgovor, ničde drug pa ne. Potem se vsi drugi trudijo na osnovi podatkov, ki jih pove »prebrisaneč«, ugotoviti bolezen. Pri vsem tem pa zdravniku, ki je zdravil pacienta, katerega bolezen sedaj analizirajo, ni kaj prida prijetno, saj drugi do obisti razčiščejo ves primer in razpravljajo, kaj je zdravnik storil in kaj bi moral storiti.

Tokrat je Ted van Wert pripravil primer za razpravo. Ted je prav tako bister, kot ima tudi nabrušen jezik, pa se je moral krepko zbrati in potruditi, da ga zdravnik niso spravili v zadrego. Ko sem takole sedel in poslušal živahno razpravo, sem se spomnil vseh pritožb, ko ljudje zabavljajo, da so zdravniki leni in nesposobni, pa sem si dejal: le kako redki so laiki, ki se jim vsaj sanja, da se enkrat na teden ob četrt na osem prostovoljno zbere približno šestdeset zdravnikov iz našega mesta samo zato, da bi še vedno znali in da bi ne zaostali za novimi spoznanji.

Spraševal sem se, kako redki so laiki, ki vsaj malo vedo, kako težko je ugotoviti diagnozo in koliko znanja in razuma potrebuje zdravnik vsakič, ko se odprva vrata njegove ordinacije in vstopi naslednji pacient. Seveda niso vsi zdravniki tako bistri in skrbni, kot je Ted van Wert, toda on gotovo ni izjema.

Prva operacija po sestanku je bila resekcija želodca osemindesetletnega moža. Se preden smo začeli, je Slater dejal, da ni nobenega dvoma, da ima starec raka, in je vprašanje le, kaj je zanj še mogoče storiti. Našli smo ogromen rak, ki je bil velik kot žoga, in je zapiral vso zgornjo polovico želodca. Čeprav je moral bolnik pred operacijo požreti želodčno sondo, je bilo v želodcu še vedno polno neprebavljene hrane. Tudi nekatere bez-

MLADEGA ZDRAVNIKA (10)

gavke za želodcem je rak že prizadel, ni pa bilo opaziti, da bi zavratna bolezen napadla tudi trebušno slinavko in jetra.

Slater si je ogledoval želodec, gledal in gledal, zmaževal z glavo in potem vprašal Hanka Rugglesa: »No, Hank, kaj bi vi storili? Hank je zmajal z rameni in odgovoril: »Kaj pa hočemo, možak jih ima vendar osemindesetdeset. Kaj pa lahko še pričakujemo na tem svetu? Jaz bi mu napravil novo pasajo in se tako izognil oviri v želodcu, kolikor to pač gre, potem pa bi ga kar se da naglo zašil, še preden nam umre na operacijski mizi.«

Slater pa je rekel: »Mislim, da nimate prav. Če vse tole pustimo v trebuhu, potem ni niti najmanjše možnosti, da bi stavec živel več kot tri mesece. Če pa izrežemo, bo morda ozdravel, pa čeprav bi nanj ne stavil več kot ena proti milijon. Zato bom izrezal raka in ven bom vzel vse, kar je morda še prizadejal: želodec, slinavko, vranico, del črevesa in vso drugo šaro.« Potem je pogledal bolnika in ga skoro ni bilo videti prepričan. Slater je razburil, da bolnik ne vdiha dovolj kislica. Zdi se mi, da je kisik tema, o kateri Slater najraje razpravlja med operacijo. Slater se je spet obregnul: »Kolega, tukaj spodaj se zdi, da je kri pretremna.« Anestezist je odgovoril: »Tukaj zgoraj pri meni je dovolj rožnata, gospod glavni zdravnik.« Tako sta se nekaj časa prekačala, potem pa je Slaterja minilo potrpljenje in je usekal: »Kolega, ali ne bi raje poklicali Dona Morehousa?« (Don je glavni anestezist.) Tako je nekdo odšel iz sobe iskat Dona, pripeljal ga je, in potem se je Don nekaj časa vrtel okrog aparature za narkozo in se delal, da ne kaj premika. In Slater je dejal: »Najlepša hvala, Don, sedaj je kri veliko boljša.« V resnici pa je prav takšna, ko je bila prej.

Toda Slater se je pomiril le za trenutek. Sedaj so na vrsti sestre, da jih ozre. Maggie Wren je operacijska sestra, ki si jo je sam izbral. Odlična delavka je in že nekaj let je pri vsaki Slaterjevi operaciji. Pa je vedno enako...

Tokrat je Slater globoko v trebuhu nekaj našel, pa je počila silvena nit. Zato je vprašal Maggie: »Kako debela je bila svila? Zahteval sem štirikratno ničlo.« Maggie je odgovorila: »Da, štirikratna ničla je.« — »Ali ste prepričani, da mi niste dali trikratne ničle. Za štirikratno ničlo se mi zdi nit predebel.« — »Ne, gospod doktor,

štrikratna ničla je.« — »Pokažite mi zavoj, iz katerega ste jo vzeli. Pod prsti čutim, da je trikratna ničla.«

Potem je Maggie morala poiskati zavoj in mu ga je končno pomohila pod nos. Na zavoju so bile različno narisane štiri ničle. Slater je dejal: »No, kaj takega pa še ne. Nit se mi je zdela tako debela, kot bi bila trikratna ničla.«

In tako je šlo brez konca in kraja. Moja naloga je bila, da sem držal nekaj instrumentov, ki so moleli iz rane, medtem pa je Slater šival dvanajsternik. Kirurg je stal med menoj in bolnikom, tako nisem videl, kaj dela, in zdelo se mi je, da traja neskončno dolgo.

Tri četrte ure sta Slater in Hank tam notri nekaj mesala in oba sta bila zelo razburjena, jaz pa nisem vedel zakaj in zdelo se mi je, da ne bo nikoli konca. Ko je bilo končano, so me noge tako bolele, da sem komaj še stal. Potem pa je bilo treba še zašiti rano — napravil smo 135 šivov. Šele nato je Slater rekel: »Bil je zelo lep primer, zelo zanimiv.« In se je zaletel skozi vrata, da si poišče novo delo. Jaz pa sem bil tako utrujen, da sem komaj odtaval iz operacijske sobe.

Vse bolj spoznavam tega izrednega kirurga, iz podrobnosti si sestavljam podobo njegovega značja. Danes je Maggie prinesla nekaj novih držal za igle, ki so še posebno primerna za ukričljive igle. Še preden je prišel Slater, si je Hank ogledal novotarjio in dejal: »Maggie, to so pa res dobra držala.« In Maggie je odgovorila: »Zelo dobra so in jaz bi si jih rada naročila še več, pa si ne upam, ker so vseč tudi dr. Emeryju.«

Nisem razumel, pa sem vprašal Hanka. Rekel je, da se dr. Slater in dr. Emery ne marata. Na tej kliniki delata z ramo ob rami, drug drugega pa sovražita kot kugo.

Emery je bil ponos poliklinike, dokler ni prišel Slater, ki je bil takrat še mlad začetnik. Sedaj pa je Emery ostarel, Slater pa je znan daleč naokrog. Tako ga hvaleži, kot Emeryja niso nikoli. Sedaj se oba zdravnika še komaj pogledata. Če se Emery odloči, da bo začel uvajati novo operacijsko metodo, potem je ni cene, da bi se za novost ogrel tudi Slater.

Tako na primer dr. Emery šiva podkožno tkivo s svilenlo nitjo, zato Slater zanašač vztraja in še naprej šiva z žico. Ni dolgo tega, kar si je Slater opremil zarmete nad operacijsko mizo z ročaji, ki jih je moč sterilizirati. Zato jih lahko med operacijo prime s sterilnimi rokavicami in si nastavi luč, kot želi. Zaradi tega doktor Emery in svoji operacijski sobi ne mara takšnih ročajev in se sedaj celo brani, da bi operiral v Slaterjevi sobi.

Obnašata se kot trmasta otroka.

Bojniki imajo Slaterja za boga — Ena sama celica ponori, in že je rak

das, pa čeprav bi ji takoj nato sledil nov zakon, bolj mika može kot žene. No, sedaj je doktor Tom McGinnis precej temeljito omajal to teorijo. Ameriški zdravnik namreč trdi, da je za zakon najbolj nevarno prvo leto zakona in da to velja skoraj enako za moške in ženske. Zdravnik je namreč pregledal ameriške statistike o ločitvah in ugotovil, da se 26,5 odstotka vseh ločitve vrstijo v drugem letu zakonske zveze. Več kot polovica razvezanih zakonov v ZDA pa ni trajala dlje kot pet let. Toda doktor McGinnis še dopolnjuje te statistične podatke: »Ker pride do prave ločitve zakoncev v večini primerov še precej prej, preden se tudi uradno ločita, je moč sklepati, da se je večji del zakoncev, ki so v drugem letu zakonskega stanu uradno pretrgali svojo zvezo, odločil za razvezo, še preden je bilo za zakonci prvo leto skupnega življenja.«

Po petem letu zakonskega življenja pa je, vsaj v ZDA, vedno manj ločitve. Tako so statistični podatki ovrgli teorijo, da se večina zakoncev razide po več letih skupnega življenja zaradi naveličnosti. Resnica je drugačna, sklepa doktor McGinnis: zakonci se razidejo zato, ker ugotove, da so se zmotili v izbiri zakonskega druga, tako zmota pa lahko ugotove kaj hitro, že v prvem letu zakona.

Obiščite
HOTEL „SLON“
IN SE PREPRICAJTE
O NASIH PRVORVSTNIH
SPECIALITETAH
TER SOLIDNI
POSTREZBI!

MED DVEMA TEČAJEMA

PAPIRNA DOBA

Kot kaže, se Japonci še najbolj navdušujejo za obleke iz papirja. Ameriška tovarna, ki je prva začela izdelovati moške obleke iz papirja, je doslej večino letih prodala na Japonsko, poročajo pa, da je samo lani, ko je komaj se kdo govoril o papirnih oblekah, samo v Tokiu več kot deset tisoč deklet končalo tečaje za krojenje in šivanje oblek iz papirja.

POTRUDILI SO SE

Zupan mesteca Dayton v Ohiju (ZDA) je bil očitno tako vesel, da je lahko v svojem kraju pogostil udeležence pokrajinskega zbora prostovoljnih gasilcev, da je povsem pozabil na predvidnost. Na koncu svojega gozdnogovornega je namreč rekel: »Predvsem pa si vsi želimo, da bi se v našem mestu dobro za bavali, fantje!« In fantje so se zabavali: po daljšem posedanju v krmah so priredili po mestnih ulicah dirko z gasilskimi avtomobili, ki je trajala od treh zjutraj — ko je nekaterim zmanjkalo goriva. Seveda so imeli ves čas dirke vključene sirene.

ČASOPISNI OBRACUN

V enem izmed montrealških časnikov je izšel naslednji oglas: »René Tarron ne jamči za dolgove svoje žene! Dan nato pa naslednji odgovor: »Dragi René Tarron, pomiri se. Ni ga človeka na svetu, ki bi kaj posodil na tvoje ime.«

SAMO ZA MOŠKE

Med svojevrstne založniške uspehe sodi drobna knjižica z naslovom »Priatelj poročenih moških. Knjižico zelo uspešno prodajajo v ZDA in Angliji, v Franciji in Zahodni Nemčiji pa sta že pripravljena prevoda. Podnaslov knjižice: »100 najboljših izgovorov za pozne vrnitve domov.«

AVTOMOBIL NAMESTO SLADKORJA

Najdražja kava je nedvomno na prodaj v Detroitu. Tan neki trgovec tako vabi kupce: »Osladkajte si kavo. Uresničite svojo življenjske sanje in kupite pri nas kilogram kave za 595 dol larjev!« Trgovec se namreč ukvarja s prodajo rabljenih avtomobilov in vsakemu, ki kupi pri njem kilogram kave, »podarja« avtomobil letnika 1963.

VINSKI »TOUR DE FRANCE«

Tisoč dvesto dolarjev velja izlet, ki ga po Franciji prireja neka ameriška turistična agencija. Potovanje po Franciji traja pet tednov, udeležence pa ves čas prevajajo iz ene vinske kleti v drugo.

SAMO ZARADI UŽITNOSTI?

»Da ženska ni izumrla in da je danes žensk celo več kot moških, gre zahvala samo dejstvu, da ženske niso užitne in da zato niso nikdar vzbudile teka zveri.« Če verjamete ali ne, tako je izjavil dr. Leskey, predstojnik Memorial muzeja v Nairobiju.

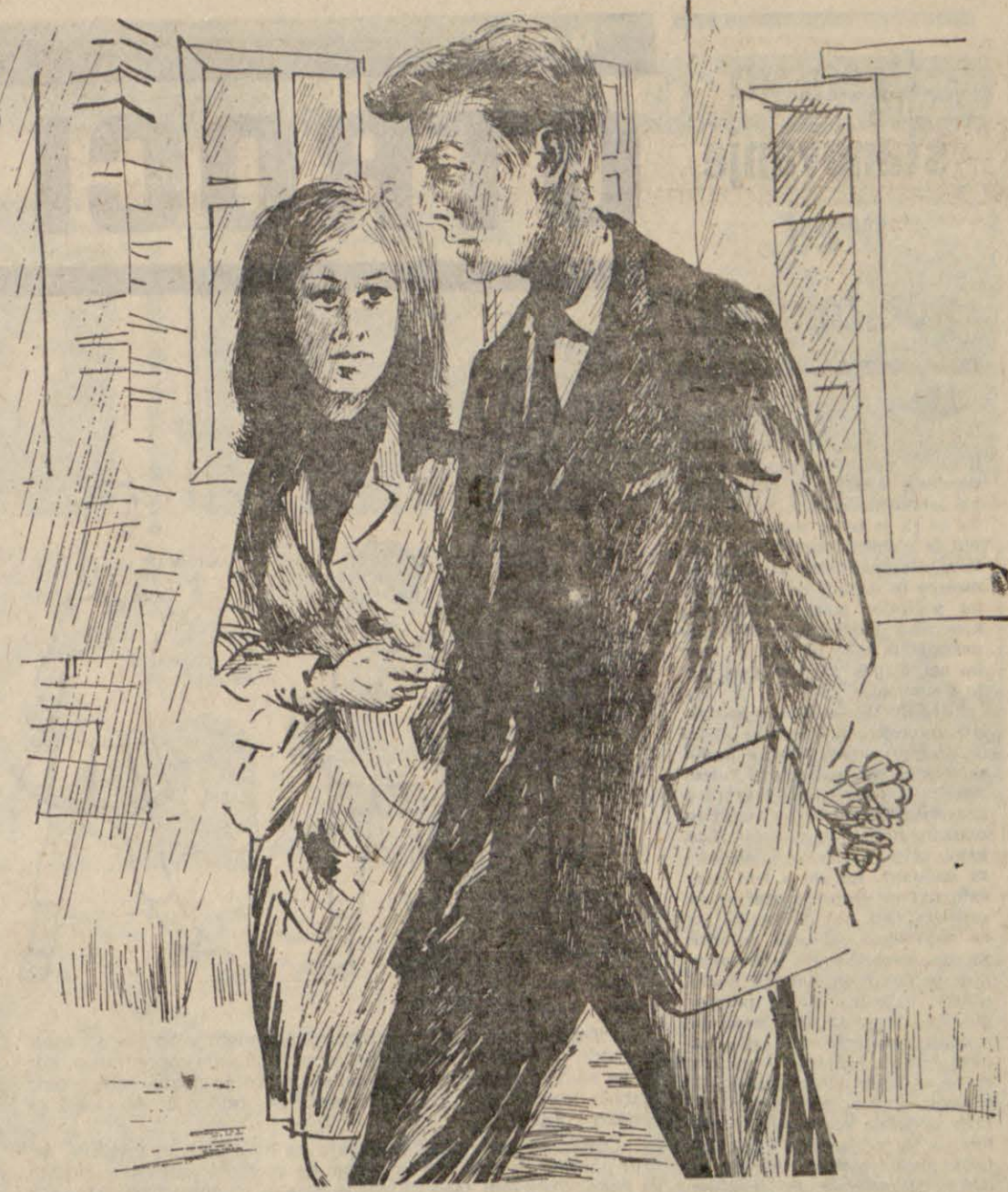
NAJSTROŽE ZAUPNO

Nihče ni zanikal trditve, da krožijo po ameriškem ob rambnem ministrstvu zaupne listine, na katerih piše: »Sežgati pred branjem!«

VSAK
ČETRTEK
NOVA ŠTEVILKA
SLOVENSKEGA
TEDNIKA S STRIPI
ZVITOREPEC
ZA VAŠE RAZVEDRILNO
STRIPI
HUMOR

ŠOPEK VRTNIC

Ali se bojite?
»Bojim« se je očarljivo smejala Graziella. »Zato ker nisem Benečanka«

Škocila je v gondolo, ki se je močno naglinala in pričela gugati.

»Ne tako divje, signorina!« je zaklical gondoljer in spravil čoln spet v ravnovesje.

Graziella je sedla na oblažinski sedež in stegnila svoje lepo oblikovane noge.

Paolo je sedel poleg nje.
»Kam želite?«
»V Murana!«

Gondola se je leno premaknila od obale in zdrsel počasi prek skoraj negibne lagune. V jesenskem ozračju in v vsej okolici je bilo nekaj, kar je sililo k petju. Zato je začela tudi Graziella peti.

»Ne pojte, Graziella!«

»Zakaj ne?«

Paolo je pokazal z roko proti otočku, mimo katerega so se peljali. Med belimi zidovi se je zdel kot začaran v kamnit molčanje: San Michele.

Ker ni razumela, je povedal:
»Pokopališče... Ali niste bili še nikoli tam?«

»Ne, še ne!« je smehljaje odgovorila Graziella. »Nisem Benečanka. Najbrž ne bom nikoli tam počivala. Toda če bi videli pokopališče v mojem domačem kraju, Paolo! S svojimi snežno belimi grobnicami je naravnost očarljivo. Same lastovice in vrtnice! To mora biti lepo spati med vrtnicami!«

Paolo je zmajal z glavo:

»Človek nikoli ne ve, kam ga bo zaneslo. Ali ne bi hoteli živeti tukaj v Benetkah? Če bi vas kdo prosil, da ostanite za vedno tukaj, če bi vas nekdo naučil ljubiti to mesto?«

Graziella se je zasmejala.

»Vedno ista stara zgodba, Paolo! Vi ste zares nepobojljivi! Kolikokrat sem vam že rekla: dobra prijateljica, toda več ne!«

»Če bi vedeli, Graziella, kako zelo vas ljubim, bi morda le privolili. Koliko sonca bi bilo potem v mojem domu! Moja mati je stara, moja sestra molčeca in odjudna.«

Zdelo se je, da opazuje let galebov. Nenadoma pa je spregovorila, kot bi hotela razgovor speljati drugam:

»Nina pa res ni nikoli na spregled. Le kaj ji je?«

Paolo je odgovoril z vzdihom. Misel na žalostni dom in Graziellino neobčutiljivost ga je pogreznila v globoko molčanje. Mimo njih je zdrsel ribiški čoln z razpetim rdečim jadrom, potem so srečali veliko gondolo z ženami, ki so se živahno pogovarjale, in nazadnje še čoln z dvema dečkoma. Potem je gondola pristala v Muranu.

Dve leti se nista videla. Graziella je potovala okrog s svojimi starši: pozimi v Milano, spomladi v Rim, potem k morju ali h Gardskemu jezeru, kjer so imeli vilo in so živeli v njej do pozne jeseni. Spuščena je Graziella dobivala od Paola strastna pisma, na katera pa ni odgovarjala. Potem ni slušala nič več o njem. Ne o njem ne o njegovi družini.

Po treh letih so prišli spet v Benetke. In ko je odšla Graziella nekega mrkega deževnega dne iz hiše nakupovat, je po naključju srečala Paola. Postal je mršav, zresnil se je bil in v lepo krojeni sivi obleki se ji je zdel eleganten.

»Paolo?!«

»Vi, Graziella... kakšno presenečenje!«

V zadregi se je smehljaj.

»Ali me hočete spremiti, Paolo? Nakupovat grem. Kje je tu kaka dobra trgovina z dežniki?«

Pozorno ga je opazovala.

»Postali ste elegantnejši, Paolo. Toda od kod prihajate? Blatne čevlje imate. Ste bili na deželi?«

Ob tem vprašanju je postal zelo resen in ji ni odgovoril. Njegovo molčanje si je razlagala z zadrego in presenečenjem zaradi nepričakovane srečanja in njenih vprašanj.

»Oprostite, Paolo, še vedno sem taka, kot sem bila nekdanj!«

In še preden je našel primeren odgovor, mu je pred vrati neke trgovine stisnila roko in rekla:

»Obiščite nas čimprej, mama bo zelo vesela! Da, kmalu bi vam pozabila povedati. Tokrat smo se naselili v hotelu.«

Potem je izginila v trgovini.

Toda Paolo ni prišel v hotel, čeprav je tisto srečanje znova prebudilo njegovo ljubezen do Grazielle.

Blížal se je november, in Paolo je tudi tisto jutro, ko je srečal ljubo deklo, svojo prvo ljubezen, odšel v mesto mrtvih San Michele. Nadziral je gradnjo grobnice svoje matere. Na Graziello je gledal zdaj z drugačnimi očmi. Kakor ga je še vedno omamljala njena lepota, tako je razločno videl tudi njen površni značaj. Tudi po treh letih ločitve ni našla nobene besede, da bi vrasela po sestri, s katero sta bili v vzgojevališču najboljši prijateljici. Njen nepričakovani prihod mu je bil sončni žarek, ki le po naključju predre debelo meglo novembrskega jutra, in v prvem trenutku bi se skoraj poskusil znova ogreti ob njem, razsvetliti z njim svoj pusti dom in razveseliti z Graziellino veselostjo mrko odličnost svoje sestre. Toda tako nato ga je prevzela zmedenost zaradi Graziellinega vedenja in svoj obisk v hotelu je odlagal od dne do dne.

Čisto nepričakovano jo je srečal na praznik mrtvih, prav v trenutku, ko je stopil iz cvetličarne, v kateri je kupil šopek vrtnic za grob svoje matere.

»Paolo!« ga je poklicala očitačica. »Se zdaj nas niste obiskali. Res, zelo lepo! Jaz pa sem mami že povedala, da boste prišli.«

Poskusil se je opravičiti, toda ona ga je smeje prekinila:

»Ne, tega ni mogoče opravičiti, Paolo! Če pomislim na čas pred tremi, štirimi leti... In zdaj, ko pričinate postajati zanimivi, zdaj ste ošabni. Vi moški ste res vsi enaki. Če nočemo o vas nič slišati, potem tekate za nami, če pa... Ah, kaj klepečem...«

Brez misli sta zavila v stransko ulico, kjer sta bila popolnoma sama.

»Kam me peljete? Kam greste, Paolo?«

Ostala sta sredi samotne uličice. Paolo ji ni mogel, ali bolje — ni ji hotel povedati, kam je namenjen. Zdelo se mu je, da bi oskrunil svetost spomina, če bi pred njo govoril o svoji mrtvi materi.

»Na obisk moram,« je odgovoril.

»Tu? V tej okolici?«

Ker ji ni takoj odgovoril, je Graziella pomislila na ljubezensko zgodbo, posebno ko je opazila cvetice, ki jih je skrival za svojim hrbtom.

»Komu so namenjene vrtnice? Prijateljici, Paolo?«

»Ne, Graziella.«

»Komu pa?«

Hotela mu je vzeti šopek.

»Paolo, če me imate še najčlenek radi, potem mi dajte te rožele«

Polo je okleval. Ali ni namenil teh rož spomni svoje matere? Ali naj jih žrtvuje muhavosti dekleta, ki hoče uveljaviti le svojo trmo in se z njegovim srcem samo igra? Saj bi ji lahko kupil druge cvetice, toda tistih gotovo ne bi marala in hoče samo te. Njegova otroška ljubezen do matere pa mu ni dovoljevala, da bi dekletu daroval prav te cvetice, katere je kupil za materin grob, in jih zamenjal z drugimi.

»Sopka mi torej nočete dati? Niti tedaj ne, če vam zanj objubljam nekoliko ljubezni, Paolo!«

Ze ji je hotel povedati, komu so cvetice namenjene, pa se je zbal, da bi se mu smejala.

»Obžalujem, Graziella, ne morem. Res ne morem...«

»Potem pač... zbogom!«

Glas ji je drhtel. Cutil je, da mu tega nikoli ne bo odpustila. Bila je zanj dokončno izgubljena.

Ko jo je videl bežati od sebe, je postal neodločen. Hotel jo je poklicati nazaj. Takrat je padla na njegovo lice izpod sivega neba deževna kaplja. Velika in topla kakor solza. Zahvalna solza njegove matere.

Obrnil se je in nadaljeval pot proti pokopališču.

IVERI

Prognoza — to je spretnost vnaprej povedati, kaj se bo zgodilo in potem znati pojasniti, zakaj se je zgodilo drugače.

Harold Nickolson

Tragično je, da ima general de Gaulle koncepcijo, ki je večja od njegove moči. Družbene države pa imajo moč, ki je večja od njihove koncepcije.

Henry Kissinger, ameriški publicist

Gaj Julij Cezar, vojak, državnik, zakonodajalec, pisatelj, umorjen v marčnih idah leta 44 pred našim štetjem, najplemenitejši človek, ki je kdaj živel... Londonski Times v rubriki Komemoracije

V umetnosti je vselej važnejša praksa kot pa teorija.

Pablo Picasso

Veliki na tem svetu niso ravno tako veliki, kot se jim dozdeva.

New Statesman

Če gledaš v življenje skozi črne naočnike, je prav tako nevarno, kakor če gledaš skozi rožnate.

So pisatelji, ki iz strahu, da ne bi prišli pod tuj vpliv, ne preberejo nobene knjige.

Najbolj znane so tiste žene, ki imajo neznanec moža.

Walter Rilla

Resda je jezik blizu možgan, a prepoznajo se dozdeva, kakor da je od njih oddaljen milje in milje.

W. S. Maugham

Dandanašnji ni več doba moških. Današnja ženska je jutrišnji moški.

Dr. Ana Martin, nemška sociologinja

Dasi so sedanje razmere precejšnja ovira za turizem, si je vendarle vredno ogledati Južni Vietnam.

Oglas saigonskega turističnega urada

Kdor svojo bolezen skriva, zanj ni zdravila.

Abesinski pregovor

Demanti je sredstvo, da potrdimo tisto, kar zanikamo.

André François-Poncet, franc. diplomat

Svoboda je kot voda. Če je ne osvežujemo — izhlapi.

Robert Bolt, ameriški pisatelj

Heinrich Mann

NASTOP

Ko je Lea zvedela, da se je njen ljubimec zaročil, je takoj pohitela k njemu.
»Upam, da so to zgolj prazne govoriče ne?«

Viktor je zmignil z ramo:

»Tisto o govoricah ne misliš resno. Saj si vedela. Namignil sem ti bil.« Poljubil jo je. »Že večkrat sva se bila ločila in se znova sešla. Sedaj pa se moram poročiti. To nič ne pomeni, sploh ni treba, da bi se med nama kaj spremenilo.«

Lea se mu je iztrgala in se mu kot slepa zastarmela v obraz:

»Tako: ti bi se rad oženil, obenem pa imel še mene?«

Viktor je videl, da grozi neurje, iztegnil je roke, toda Lea je pobežnila v kot sobe, vzele iz torbice neko stvar in si jo pritisnila na usta. Viktor jo je v zadnjem trenutku zgrabil za zapetje.

»Pusti to!« je rekel osorno.

»Seveda, saj bi lahko škodovalo tudi tebi!« se je zvonko nasmejala, preden bo burlnala in jok. Viktor si je roke prekrizal na prsih.

»Pozor, zdaj je nastop joka. Tretje dejanje,« je rekel.

Lea je vstala in si popravila lase.

»Saj bi bilo res narobe,« je rekla, »da bi tukaj popila strup. Slavna igralka na dan premiere mrtva na tvoji preprogi! Grozno neprijetno zate. Oprostite.«

»Nikjer bi mi ne bilo prijetno. Ne na moji preprogi ne kje drugje. Spremil te bom do garderobe. In ne bom umaknil pogleda s tebe,« je odločno rekel Viktor.

Na svojem sedežu v parterju je nezvesti ljubimec premišljeval: »Veš, ljubka punčka, staro sem se spoznal, si bila še očarljivo in navno začetniška. Sedaj si zrela, jaz pa tudi, zato je bolje, da se ločiva. Čeprav bi se midva šele sedaj resnično razumela. Kot v tej igri si tudi v življenju prešla vse troje: ljubila si, trpela, bila prevarana.«

Vzdihnil je, nčto se zdrnil. Pozabil je, da je tudi med odmorom hotel paziti nanjo, da si ne bi vzela življenja. Prevzela ga je obupna panika. Zakaj se zastor ne dvigne?

No, zastor se je dvignil. Igrala je, da je srečna. V igri ima dva ljubimca. In prizna, da

nobenega ne ljubi. Tudi tistega ne, s katerim je zavestno prevarala prvga. Povedala je le, da je sedaj hladna, in da bo hladna tudi ostala.
»Prvi je lahko mislil, da me ima, drugi tudi, celo neki tretji. Toda čigava sem zares? Bilo je in minilo!« Moški bi ji rad oprostili. »Da bi me kasneje toliko bolj gotovo napodili! Kasneje, ko bom brez moči.« On zanika. »Seveda bi me! Kogar jaz ljubim, ta me bo pustil!«

Drzno in odkrito igra Lea pred gledalci omalovaževanje same sebe, igra golo grozo, in samo

košni obleki, je videti sedaj siromašna, gleda odkrito, zdi se, da je prosajna in da je v nji videti plamen. »Hudica!« si misli nezvest v parterju. »Vsa čast tej ženski! Ona napreduje, jaz pa bom nemara propadel v svojem meščanskem zakonu. Le ta ženska me lahko osreči. Jaz naj grem po gobe, ona pa naj triumfiraj na odru? In z drugimi moškimi trenira svojo duševno moč? Ne, to se ne sme zgoditi!«

Igralka med tem časom pripravlja svoj odhod. Končala je s tem moškim, ga premagala. On je samo sedel sredi viharja, ona pa je zrasla v veličastnosti. Slovo, in njen veliki prizor. Zadnji stisk roke. On roko zavrača, ranjeno je skomignil z ramo. Njene kretnje, njen pogled, oboje govori: »No, pa ne!« Vsa njena umetnost je v tem gibu glave.

Psamezniki so hrupno zaploskali, drugače pa je odziv gledalcev bil povprečen: to zadnje odkrivanje čustev množici ni ugajalo. Prvo dejanje je bilo skoraj kot v javni hiši, drugo preveč resno. Čakali so na tretje. Dame so se čutile globoko prizadete sprico drznih oblik glavne junakinje.

Ljubimec je ušel iz dvorane pred drugimi. Igralka se je priklanjala, ko jo je Viktor že čakal v garderobi. Lea se je na smrt utrujena zgrudila na stol.

»Lea,« je rekel Viktor, »ne bom se oženil.«

»To je moj največji uspeh!« je vzključila veselo. »Vendar se moraš oženiti, dragi moj. Kajti jaz sem sedaj končala s teboj. O, kako srečna sem zaradi tega!« je pristavila žalostno, vendar samo zaradi spomina na bolečino, ki je prešla.

Viktoria je zabežalo okrog srca.

»Kaj praviš? Saj ti povem, vse bom žrtvoval!«

»Beži, no!« je odgovorila odločno. »Kaj pa prihodnji? Misliš, da bom lahko vselej, ko bi me prevaral, igrala tako dobro? Bogle, če bi drugič sploh se pomagal? Če bi se te tudi takrat mogla rešiti. Danes sem svobodna. Ah, moj najdražji, zdaj si ti na vrsti, da boš trpel!«

Ko je Viktor že omahoval, ali bi kaj rekel, je vzključila:

»Preoblačenje za tretje dejanje! Zapustite garderobo, prosim vas!«

zato, da ne bi morala znova trpeti. On ji ne more pomagati. In sedaj dokazuje, kako trpi, kaj je že prestala, kaj jo še čaka — odkriva, kaj je življenje. Tanke roke steguje kvišku, joka. Ta ženska z dragocenim telesom, v raz

HUMOR NE POZNA MEJA

HEINRICH SPOERL

BONTON PRI TELEFONU

Ko je Reis leta 1860 osrečil človeštvo s telefonom, je bil bonton ob raznih življenjskih prilikah že zdavnaj odkrit in uveden. Za telefon pa v njem ni bilo mesta. Tudi pozneje ni nikoli izšel dodatek o bontonu pri telefonskih pogovorih. Telefon je bil pač novo odkritje in se je lahko poživljal na bontonu.

Tako je še danes.

Noben človek, pa naj bo še tako nevezgoben, si nas ne upa obiskati na domu pozno ponoči ali zgodaj zjutraj. S telefonom pa si ljudje to dovolijo in nas ob vsaki uri dneva in noči motijo pri zasebnem življenju. Telefonski obiskovalec ima vedno prednost.

Morda je temu kriva tehnika. Telefonskih žic ne moremo kar tako potrgati iz zidu. Slušalke pa ne smemo pustiti poleg aparata na mizi. Človek bi se lahko delal gluha, vendar, kadar je doma, tega ne stori. Zaveda se, da telefon zastoji zvoni, če je zdoma ali na potovanju. Dokler je doma, pa je pod vplivom sugestije zvonca in se boji, da mu bo morda ušla sreča, če ne bo dvignil slušalke.

Seveda bi predzrečna motilca lahko vzgajali. Lahko bi mu odgovorili: »Ne, ni me doma, šel sem ven, razen tega pa spim. Nazaj bom čez pol ure in takrat bom zbučen.« Morda bi to pomagalo. Vendar tega ne delamo. Nimamo poguma.

Obiskovalec na domu nam najprej pove svoje ime, potem pa kaj želi. Obiskovalec, ki se ne predstavlja, ne vabimo naprej, saj vemo, da ti prodajajo preproge ali pa so prišli s kakšnimi računi.

Pri telefonu je obratno. Človek na drugi strani žice, ki ga nitil ne vidim, želi najprej vedeti, če sem doma. Predstavi se šele kasneje. Ali pa tudi ne. Nekateri pravijo namesto tega: »Halo!« Tega nesrečnega vzključka se človek ubrani samo tako, da jim ga vrne in na vsako njihovo vprašanje odgovarja s »Halo!« To ponavlja toliko časa, dokler sogovornik ne pobežni in ne vrže nečesa po tleh. Toda bodite kar brez skrbi, nič vam ne bo odlopljajo telefon.

Težje pa je z ljudmi, ki enostavno ne morejo končati telefonskega razgovora in odložiti slušalke. Ti so večinoma ženskega spola. Če bi zvezo prekinili vi, bi vas še enkrat poklicali in nato še enkrat. Prva pomoč: vzdržite. Napravite si udobno. Jaz v takih primerih položim slušalko na mizo in nadaljujem s svojim delom. Vsakih pet minut pa rečem v telefon: »Da, spoštovana gospa, res je tako, to je pa grozno.« Ko čez približno pol ure čebljanje v slušalki preneha, vem, da moram povedati zaključni stavek. Torej tako to delam. Za to imam pogum. (Na pa pirju seveda.)

Telefon pa uporabljajo tudi vladni ljudje. Ti pravijo: »Da, gospod generalni direktor — kakor želite, gospa predsednica društva za varstvo živali.« Pri tem pa se neprestano priklanjajo. Tega sicer ne morete videti, lahko pa slišite v njihovem glasu.

Prevelika vladnost pa je sumljiva. Če zaslišite v slušalki: »Tisočkrat vas prosim, da mi oprostite, ker vas motim, tako zelo mi je neprijetno, toda ali bi morda hoteli biti tako zelo ljubezni in bi mi storili to uslugo — potem pa verjetno že veste, da bo treba iti poklicat gospoda Takointako ali gospodično Druko nadstropje, tretja vrata levo. Človek to rad stori. Potem pa diskretno zapusti sobo, ali pa je priča enostran skemu dialogu: »Da, ... ne, ... kot večeraj, ... ti povej, ... ne, raje ne, ... približno tako...«

Tako je telefon poln problemov. Največji problem pa prihaja vsak mesec v obliki kurverte z veliko številko. To je račun. Če človek tega problema ne reši pravočasno, je na enkrat brez telefonskih problemov, saj mu odlopljajo telefon.

SLOVENSKI PREGOVORI

Človek je kakor kaplja na veji...

Narodni prirastek

ŽRTVE PROMETNIH NESREČ

SLOVENSKI pregovori in reki

Saj sem ti rekel, da bova nočjo večerjala zunaj.

No, skušaj se spomniti! Ali res nisi nič pozabila?

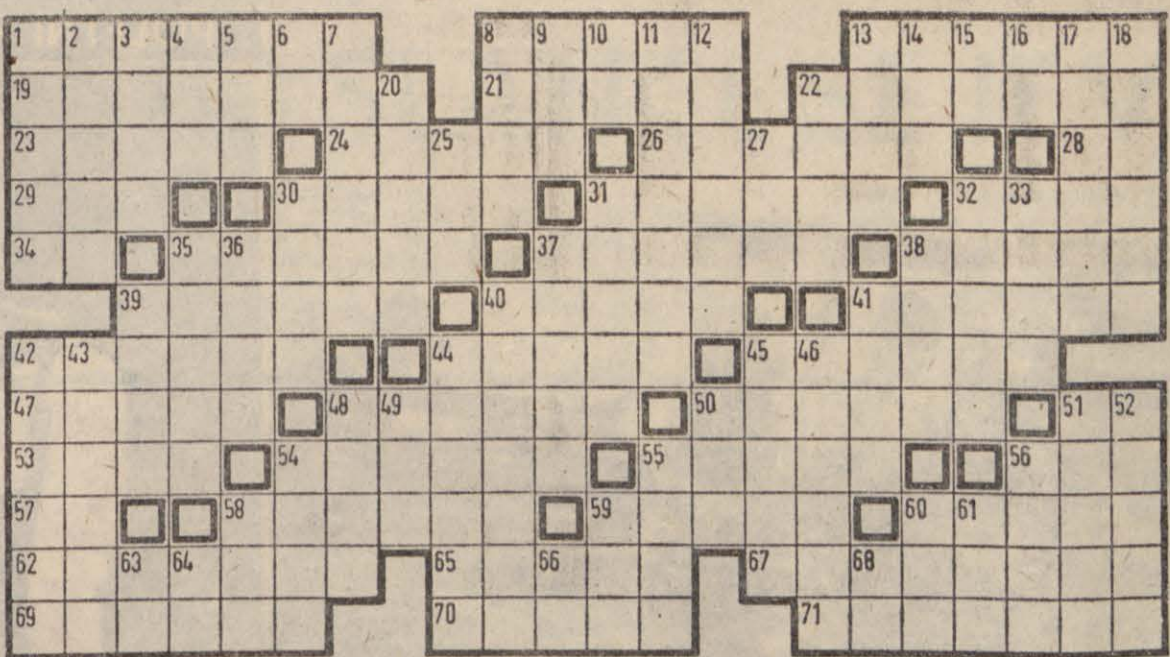
Jaz poročen? Zakaj pa to mislite?

Začel sem sumiti, ko je žena najela mladega in lepega vrtnarja. Mi namreč sploh nimamo vrta.

Najprej se vam moram v imenu kolegov zahvaliti! Ze nekaj let se nismo tako smejali kot ob vaši davčni prijavi!

VODORAVNO:

VODORAVNO: 1. pridržanje, zaplenba ladij in blaga v pristanišču, 6. slovenski skladatelj, začetnik glasbene romantike pri nas (Kamilo), 13. oborožena moč države, armada, 19. znameniti angleški fizik, ki je odkril žilnati plin argon, Nobelov nagradjenec leta 1904 (John William), 21. hrib pri Beogradu s spomenikom neznanega junaka, 22. umetnik, ki dovršeno obvlada tehnično plat svoje umetnosti, 23. iz terjevalce davkov v fevdalizmu, hlapec gosposke, 24. najmanjši sesalec, 26. ogledalo, 28. kraljica za »Narodna banka«, 29. veletok v Pakistanu, 30. grški otok, znan po odličnem vinu, 31. potomci, ki podedujejo premoženje, 32. velika afriška antiropa s svedrastvo zavrtimi rogovi, 34. oblika pomožnika, 35. pokrajina, okoliš, 37. glasbeni izraz za živahno, veselo podajanje, 38. garant, kdor jamči za kaj, 39. ptica iz družine vran, ponočnjak, 40. opera hrvaškega skladatelja Vatroslava Lisinskoga, 41. zbornica, celica, 42. pretiran čistilec lesa, čistun, 44. paznik, reditelj, 45. pomenski seznam, lista, 47. prijeten vonj, dišava, 48. naprava za majhnega otroka, 50. posnetek, kopija, 51. kratka za vso v redus v zdravstvu, 53. brezpravno ljudstvo, podložniki, 54. tropsko drevo, ki daje obilo plodov, kruhovec, 55. znamenka čeških avtomobilov, 56. epoha, stoletje, 57. kratka za »mumifikacija«, 58. pismonoša, 59. tuje moško ime, 60. mesto v južni Franciji, kjer je umetniško

NAVPIČNO:

NAVPIČNO: 1. kemični element iz skupine redkih zemelj, 2. ameriška zvezna država na severovzhodu ZDA z glavnim mestom Augusto, 3. ameriški admiral in polarni raziskovalec, ki je prvi preletel severni tečaj (Richard Evelyn), 4. ime igralca Ranerja, 5. stvar, predmet, 6. vozniško vozilo, 7. ograjen prostor za živino, 8. ime dramskega igralca Furlana, 9. ime ameriške filmske igralke Gardner, 10. avtomobilska oznaka za okraj Sabac, 11. dragocena izdaja latinskih klasičkov, imenovana po nizozemski tiskarski družini, 12. vrsta zgloba v strojništvu, 13. moško ime, 14. makedonsko kolo, 15. začetnic slovenskega pisatelja folklorne smeri («Bajke in povesti o Gorjancih»), 16. avtomobilska oznaka Subotice, 17. velika južnoameriška ptica roparica, 18. glagolska in cirilska abeceda, 20. grški pesnik, avtor znamenite »Iliade«, 22. kraj v Zasavju s najbarni iz ilirske dobe, 25. domača vprezna žival, 27. tiskana bombazna tkanina za predsmisnike, 30. pemeče so vino, 31. sodobni angleški fizik, raziskovalec kvantne teorije, dobitnik Nobelove nagrade leta 1933 (Paul Adrien), 32. kiselkast

vojaški kruh, 33. začaranost z besedami, 35. prva stopnja tonovske lestvice, 36. hutarja padavina, 37. smrdočava, vrbab, 38. vrsta pritiilka-vega konja, 39. na papir izrisan kos obleke, 40. obrat žilviske industrije, 41. sprimek zemlje ali snega, gruda, 42. vodno prevozno sredstvo, 43. delavnica za popravilo ur, 44. neofikan človek, stor, 45. največji pritok reke Ob iz Altajskih gora, 46. stara žitna mera, 48. ime slovenskega pisatelja in dramatika Vuge, 49. dolina pod Triglavom, 50. okrasni ptič, 51. listnato drevo, 52. krema, maža, 54. upravno središče Zahodne Nemčije, 55. oporni hlocl, nosilec, 56. ime ameriškega filmskega režiserja Kazana, 58. predpona za označevanje davne preteklosti, 59. noju podobna ptica, ki živi v Avstraliji, 60. oče, 61. podzemeljski hodnik, 63. različna soglasnica, 64. latinski veznik, 66. kratka velikega marioorskega industrijskega podjetja, 68. avtomobilska oznaka Severne Rodezije.

REŠITEV PREJŠNJE KRIZANKE

Vodoravno: 1. kodeks, 7. Koblar, 13. greben, 19. realist, 21. Abruci, 22. Vrnisko, 23. Arnie, 24. mlak, 25. Britoni, 26. rr, 28. Msta, 30. citrat, 31. omamba, 32. kam, 33. Ate, 34. Seurat, 35. sloka, 36. loza, 37. re, 38. jasmun, 39. kov, 40. ena, 42. amin, 43. dian, 45. Fu, 46. lapki, 48. ipert, 50. Inka, 52. Malmardi, 55. Orsk, 56. Oster, 58. astra, 59. BB (Brigitte Bardot), 61. Ken, 63. črta, 64. tat, 66. bon, 67. Martin, 69. in, 71. eter, 72. Nator, 74. kofein, 75. Oka, 76. pok, 77. sodraga, 79. korant, 80. obor, 81. Ivan (Priatelj), 82. balina, 83. pasant, 84. zmotla, 85. celosa, 87. gurman, 89. ablativ, 91. adagio, 92. Antara, 93. morena. Navpično: 6. (stane) Stever, 88. Ulni ted) (Nations), 90. B(gomir) M(gajna)

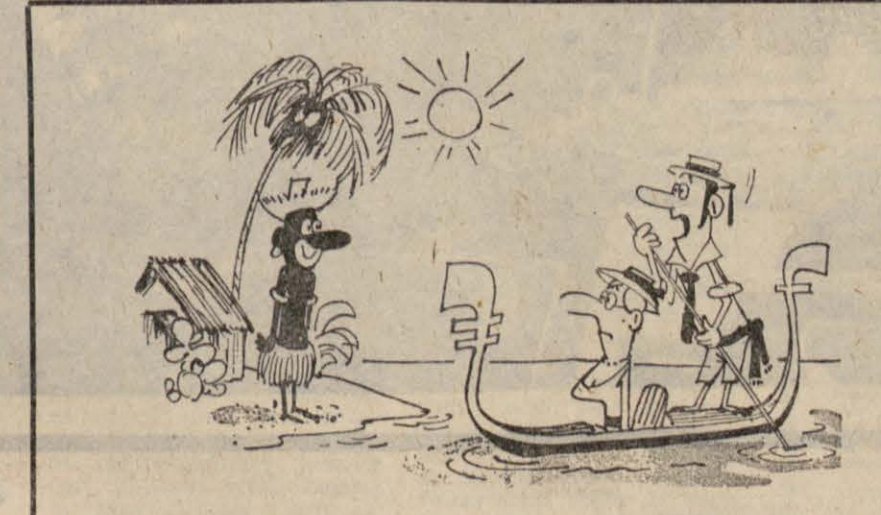
BERITE PO KOSILU

»Dragi prijatelj,« pravi po pregledu zdravnik pacientu, »vedite, da je vaše hude bolezni na jetrih kriv samo alkohol!«
»Huda vam, doktor!« odvrne pacient z olajšanjem. »Zdaj bom vsaj lahko povedal prijateljem, ki so vedno govorili, da sem sam kriv svoje bolezni, da niso imeli pravi!«
Mornar Peter pripoveduje prijatelju, da je bil neki njegov kolega obsojen zaradi bigamije.
»Bigamija? Kaj pa je to?« sprašuje prijatelj.
»Veš, to je tedaj, kadar ima mornar dve zakoniti ženi v istem pristanišču.«
»Ko bi vedela, kako je Magda besna zaradi objave vesti o njeni poroki v časopisu!«
»Tako? Zakaj pa?«
»Pisalo je: Včeraj sta se poročila tovarišica Magda Petersilj

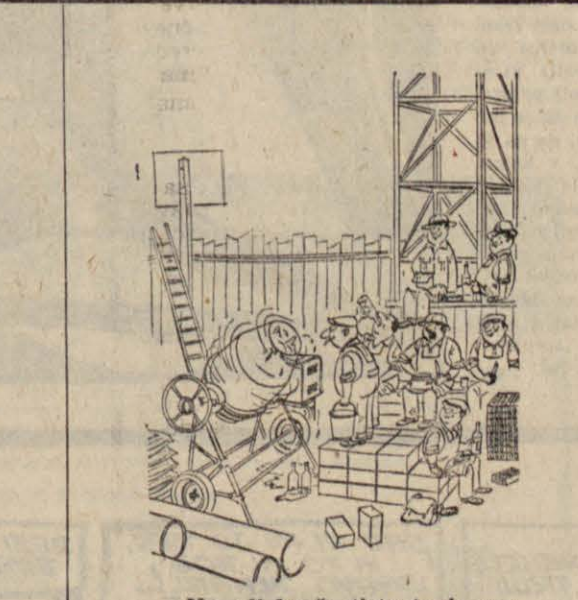
in tovariš Pepe Koren; ženin je znan zbiralec starin.«
*
»Albert je naredil samomor.«
»Nemogoče! Kaj pa mu je prišlo v glavo!«
»Krogla iz revolverja.«
*
V nekem londonskem klubu se pogovarjajo častitljivi 70, 80 in še več let stari člani, kako bi kdo najraje umrl.
»Jaz bi bil najbolj zadovoljen,« pravi lord Simpsonell, ki mu je 88 let, »če bi umrl v dvo-boju s kakim ljubosumnim soprogom.«
*
Med loom v Afriki je ameriškega industrialca ubil panter. Zalostno novico sporočijo ženi, ki zaheta, da pošljejo možu truplo z letalom domov. Ko bi morala identificirati uboga soproga, od-

krje z grozo, da leži v krsti — panter.
Tako j brsojavi pogrebemu za-vodu v Afriko:
»Tragična pomota stop panter in ne soprog v krsti!«
Naslednji dan jo čaka odgovor:
»Nobena pomota stop panter v krsti in soprog v panterju.«
»Obupan sem,« potoži zakonski mož svojemu prijatelju: »žena vedno odkrije, kam sem skrll denar, in takoj vsega zapravl.«
»Če bi bil jaz na tvojem mestu, bi pa skrll v nogavice, ki bi jih morala zašiti,« mu svetuje prijatelj.
»Tako ne gre več naprej,« toži ves strt pacient pri psihiatru. »Vsa-ko noč iste sanje! Grozno, grozno!«
»Kaj se vam pa tako strašnega sanja?« se zanima psihiatler.
»Pomislite: vsako noč sanjam, da sem kosa in da jem travo, samo travo.«
»Hm, to se mi pa ne zdi tako strašno.«
»Kaj ne! Ko se zjutraj zbudim, je žimnica vedno na pol prazna...«

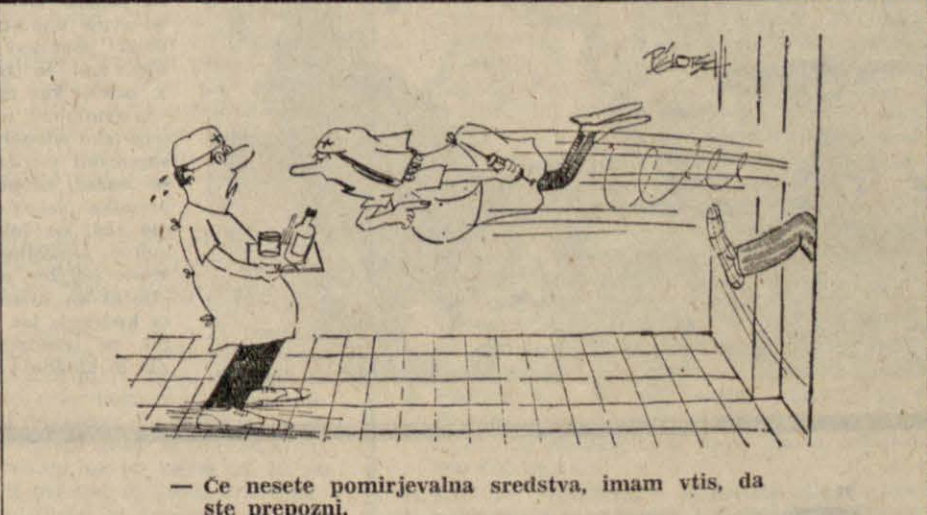
PUSTOLOVSCINE CISCA KIDA

Ves čas sem imel občutek, da nisva iz Canala grande zavila prav!

No, ali bo že tista tvoja majoneza ali ne?

Ce nesete pomirjevalna sredstva, imam vtis, da ste prepozni.

Smešno, Alfred, sanjalo se mi je, da imaš brke.

Ne, rib ni tukaj mnogo. Ve-liko več je lukenj.

Res je ta cesta nekoliko slabša, zato pa nudi po-nekod prekrasne razglede.

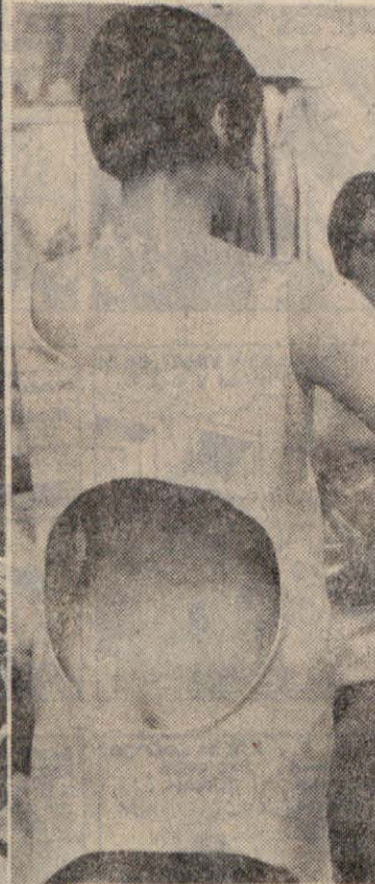
Izdaje in tiske CP «Delo» v Ljubljani — Glavni in odgovorni urednik Zoran Jerin — Uredništvo: Ljubljana: Tomšičeva 3/11, o. p. 150-111, tel.: 23-522 do 23-526 — Prodajni oddelki: Ljubljana: Titova 1, tel.: 20-463 Narodna celotna N. din 35 — ali din 3.600, polletna N. din 18, — ali din 1.800, četrtletna N. din 9, — ali din 900, mesečna N. din 3, — ali din 300. Za inozemstvo plačana: Jugoslaviji letna N. din 60, — ali din 6.000, mesečna N. din 18, — ali din 500, plačana v tu-žini — celotna: v USA dolarih 8,4 dolarja, v britanskih funtih 2 funta 3 šilinga, v za-odnozemskih markah 25 mark, švedskih kronah 33,5 krona, italijanskih lireh 4.000 lir — Oglasi oddelki: Ljubljana, Ti-ova 1, tel.: 21-896. Stev. žiro-ščuna SDK 501-1-167 — Rokopi-šev ne vrščamo.

»VERNI« je največkrat odlikovan pes v SZ in po vsej verjetnosti tudi na svetu. Ob slovesnosti mora nositi okrog kar 70 raznih medalj. Pravzaprav je moral. Zakaj to fotografijo so posneli v moskovskem parku Džerdžinskega, ko je Verni dobil 71. medaljo. Skotski ovčar je sicer policijski pes, toda odlikovanja si je priboril s svojo lepoto.

»TELESCAPHE«

— gre za francoski izdelek — naj bi tudi ljudem, ki niso ravno navdušeni za plavanje pod vodo, odkril lepoto podvodnega sveta. Kabine za dve osebi bodo po posebnem kablu drsele osem metrov pod morskno gladino. Skratka, gre za »podvodno ženicco«.

»NEKOČ« je bila moda »new look«, take obleke, kot jih predlaga ameriški kreator, pa bi skorajda lahko imenovali »good look«, po naše »pogled...« no, ne ravno v oko.

FOTOREPORTER

lokalnega časnika v Tampu na Floridi se je nekoliko igral s perspektivo, in tako je nastala fotografija, na kateri je videti, kako skakalka s stolpa — gre za prvakinjo Vicki Holman — skače naravnost v mladeničev kozarec.

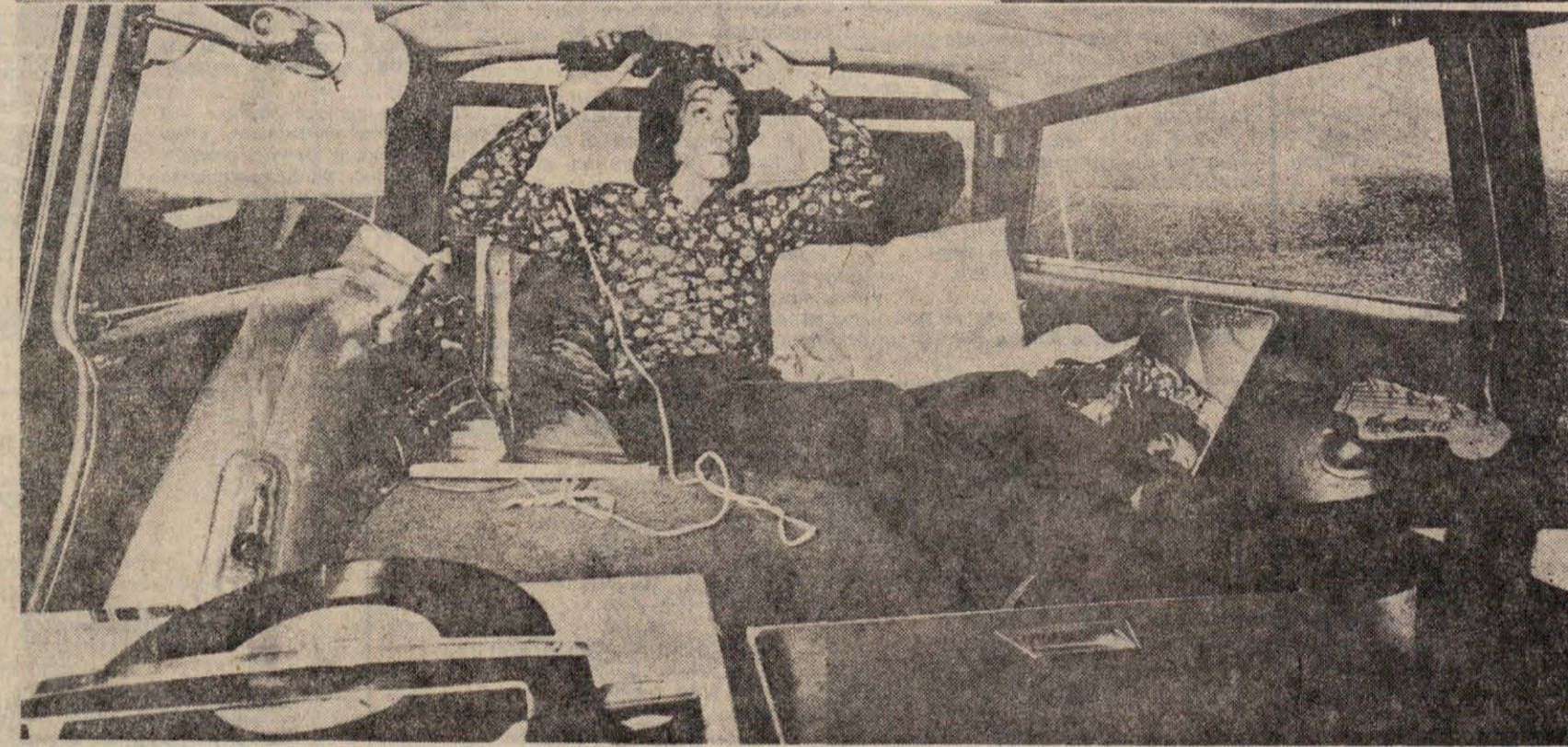
»ZLASTI« za snedelisce kegljace velja, da svoje uspehe kaj radi »zaltijo«. No, v tem našem času, ko pri pretnikih ni prave strpnosti do vinjenih vozni kov, je potem povratek s kakega gostovanja kaj zaplete, na zadeva. Kegljaci kölnske ga »Radaubriderja« so se tej težavi ognili kaj izvorno. Dovolj je, da je eden od 12 igralcev trezen, pa že dvanajsterica brez težav s policijo privozi domov.

»ZDI SE«, ko da šimpanza na fotografiji menita: če naju že ljudje označujejo kot človekolika, zakaj pa se ne bi še vedla kot ljudje.

»KAKO SE« s poenostavljanjem lahko zaplete življenje, mogoče po svoje dokazuje tudi francoski popevkar Antoine (o njem smo že poročali), ki si je zatekel kar najbolj pripraven avtomobil, pa si ga je potem tako »dopolnil«, da ga je spremenil v kletko, v kateri se zaradi »dopolnil« komaj premika. Nekaj »dopolnil« vidi, mo tudi na fotografiji: gramofon, ventilator, kanape na mesto sedišev, električni priključki za kitaro, za klešče za kodranje las, brivski aparat, za televizijski sprejemnik in hladilnik itd. itd.

POLETNI RAZGLEDI

GLADIATOR

TEBE?!.. ZAKAJ PA TRAV TEBE NE BI SMEL?...
 KER JAZ SEM ČRNI GASUS!

HA HA HA HA, KAJ VAM NISEM REVEL? TA SE TISTI, KI TRDI, DA SEM MU UKRADEL OBLEKO!

SAJ SI MI JO RES, IN TO MI BOZ KRVAVO PLAGAL! VZAMI MEZ IN SE BOJIZ Z MANO!

BEZI NO... LAKO NAJ SE BORIM S TAVIM TREBUHOM! SAJ ME NOGE KOMAZ! DRIZJO!

ZEMU SI SE PA TAKO NABUTALZ!

BORJAL SEM, JAJ JE ČRNI GASUS NEPREMAGLJIV NE LE V BOSU, TEMVEČ TUJI ZA MIZO.

RES SE, ČE MENE JE PREMAGAL, POGLEJ SPIS JEDI IN PISJE, KI JAJ SE POSPRAVIL, NE JAJ BI VSTAL OD MIZE.

NEMOGODEE!.. TEJA JAZ NE BI ZMOGEL... ČEPRAV... TOREJ PRIZNAS?

KAJ NAJ PRIZNAM?... JAJ JE VEČJI TOZERUH OD MENE? TO ČE NI DOKAZ, JAJ JE ON ČRNI GASUS!

POEKAKJ, DA PREBIVIM TOLE, PA SE SPO-PRIMEVA V BOSU.

RUOR ZMAGA, TA JE ČRNI GASUS! VELJAZ!

VELJA! TODA PREDEN TI UPLAHNE VAMP?..

TO PREPUSI NAM, NAČI STROKOVNSALI BODO POSREBELI, DA BO V IVEH URAH PRIPRAVLJEN.

V IVEH URAH? LE KAKO?..

ODVAJALA, MASHERA, KOPELI!..

PRAV TAK BOŠ KOT SI BIL PRED POSEJINO.

TODA... MAR NI SLODI VSE TE HRANE?

ČE PREVNIS DVOBOS, TI SPET OBLČIMO MIZO... ZIJAJ PA POMI, JELETA TE ŽE ERJASO.

KAKENA JELETA?

MENDA NISI MISLIL, JAJ TE BOŠTA MASIRALA TA JAJ JELELUHA.